

TAMPEREEN YLIOPISTO
Sosiaalitutkimuksen laitos

”Seinät ovat meidän viestintäkanavamme!”

Tutkimus Latinalaisen Amerikan graffiteista viestintänä

Nadja laine
Pro gradu -tutkielma
Sosiologia
Tammikuu 2009

TIIVISTELMÄ

TAMPEREEN YLIOPISTO
Sosiaalitutkimuksen laitos

NADJA LAINE: ”Seinät ovat meidän viestintäkanavamme!” Tutkimus Latinalaisen Amerikan graffiteista viestintänä.
Sosiologian pro-gradu tutkielma, 104 sivua
Tammikuu 2009

Tutkimus käsittelee graffiteja Latinalaisessa Amerikassa, jossa niitä ovat tehneet ajasta ja paikasta riippuen niin valtio kuin tavalliset kansalaiset. Graffiteilla tarkoitetaan tutkimuksessa hyvin monenlaisia kirjoituksia, kuvia ja symboleita, jotka sijoittuvat julkiseen tilaan. Tutkimuksen tarkoituksena on tutkia ilmiötä kokonaisuudessaan, mistä johtuen en rajannut tutkimuskohdetta vain tietyntyyliisiin graffiteihin.

Tutkimuksen lähtökohtana on ymmärrys graffiteista kommunikaationa. Tutkimuksen tavoitteena oli kuvailla ilmiötä ja sen eri ulottuvuuksia Latinalaisessa Amerikassa, sekä selvittää graffitien viestinnällisiä erityispiirteitä. Näiden kautta tavoitteena oli yhdistää ilmiö laajempaan yhteiskunnalliseen kehykseen ja kysyä, mitä yhteiskunnallisia merkityksiä graffiteilla kommunikaatiomuotona voi nähdä olevan Latinalaisessa Amerikassa.

Aineistona oli kuvia ja muistiinpanoja graffiteista, jotka olen kerännyt kahdelta eri matkalta sekä internetistä. Ensimmäinen matka suuntautui Keski-Amerikkaan vuosien 2005–2006 vaihteessa ja toinen matka Etelä-Amerikkaan alkuvuodesta 2007. Kuvia ja muistiinpanoja on yli 600 graffitista, jotka olen analyysin avuksi jakanut kuuteen eri luokkaan. Varsinaisen aineiston tueksi olen tehnyt pienimuotoisia kyselyitä paikallisilta asukkailta ja kolme pidempää haastattelua. Tutkimus sijoittuu semioottisen viestinnän tutkimuksen kentälle. Varsinaisena metodina käytän Roman Jakobsonin viestinnän mallia.

Tutkimus osoitti, että graffitit ovat monimuotoinen ja monipuolinen tapa viestiä Latinalaisessa Amerikassa. Graffiteilla voi nähdä oleva monia erilaisia viestinnällisiä funktioita ja merkityksiä riippuen niiden sijainnista, niissä käytettävästä kielestä ja tyylistä. Latinalaisessa Amerikassa graffiteja käytetään eräänlaisena kommunikaatiomuotona perinteisten viestintäkanavien rinnalla, mistä johtuen ilmiön tarkastelua ei voi rajata vaihtoehtomedian tai alakulttuurien piiriin. Graffitien voidaan nähdä uudistavan julkista tilaa tekemällä näkyväksi sellaisia tunteita ja mielipiteitä, joita ei julkisissa tiloissa muuten näkyisi.

Graffitien monimuotoisuus Latinalaisessa Amerikassa osoittaa, että niitä tekevät monet eri tahot. Graffitien merkityksistä käytävissä neuvotteluissa on enemmän osapuolia kuin Suomessa, jolloin ilmiön määrittäminen monimutkaistuu, eikä graffiteja ole niin yksinkertaista leimata ”töhrimiseksi”. Graffiti-ilmiön erilaisuutta verrattuna Suomeen ei selitä niinkään valvonnan määrä, vaan erilaisten toimijoiden paljous ja näiden välisten valtasuhteiden vakiintumattomuus.

Avainsanat: graffitit, Latinalainen Amerika, julkinen tila, Roman Jakobsonin viestintämalli, semiotiikka.

Sisällysluettelo:

1. JOHDANTO	1
1.1 KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELYÄ	2
1.2 TUTKIMUSKYSYMYKSET	3
2. AIKAISEMPI TUTKIMUS	5
3. TEOREETTINEN PERUSTUS	9
3.1 REPRESENTAATION KÄSITTEESTÄ	9
3.2 KOMMUNIKAATIO JA MEDIAT	10
3.3 TILAT JA PAIKAT	12
3.4 YKSITYISESTÄ JA JULKISESTA TILASTA	13
4. AINEISTOSTA	16
4.1 AINEISTON ALKUPERÄ	16
4.2 AINEISTON RAJAUksesta JA KERÄYKSESTÄ	17
4.3 MINÄ JA GRAFFITIT	19
5. METODOLOGINEN PERUSTUS	21
5.1 SISÄLLÖNANALYYSSILLA AINEISTO JÄRJESTYKSEEN	21
5.2 MERKKEJÄ KATUJEN SEINISSÄ	22
5.3 KUVAN JA TEKSTIN SUHDE	24
5.4 ROMAN JAKOBSONIN MALLI	25
6. ILMIÖN KUVAILUA LATINALAISESSA AMERIKASSA	28
6.1 JULKISEN TILAN KÄYTÖSTÄ LATINALAISESSA AMERIKASSA	28
6.2 KADUT PROTESTOINNIN PAIKKOINA.....	29
6.3 GRAFFITIEN LUOKAT	32
6.4 SIJAINNIN MERKITYKSESTÄ	40
6.5 GRAFFITIEN MÄÄRISTÄ	44
6.6 GRAFFITIEN TYYLISTÄ	45
6.7 ILMIÖN YHTEISKUNNALLISET EHDOT	46
7. ”LAS PAREDES, NUESTRO MEDIO DE COMUNICACIÓN” – GRAFFITIT VIESTINTÄNÄ	49
7.1 VIESTINNÄN TEKIJÄT	49
7.2 VIESTINNÄN TEHTÄVÄT	56
7.3 YHTEENVETOA – MILLAISTA KOMMUNIKAATIOTA?	70
8. ”LA CALLE NO TIENE DUEÑO” – GRAFFITIT JA PAIKAT	73
8.1 MUUTOKSIA AJASSA JA PAIKASSA.....	73
8.2 NÄKYMÄTTÖMÄSTÄ NÄKYVÄKSI.....	75
8.3 PAIKKOJEN SOSIAALISET VERKOSTOT	78
8.4 YHTEENVETOA – ELINVOIMAINEN JULKINEN TILA	81
9. ”EN LAS CALLES ESTÁ EL PODER” – GRAFFITIT JA VALTA	83
9.1 TAISTELUA MERKITYKSISTÄ.....	83
9.2 VALVONNASTA JA VALLASTA.....	86
9.3 JULKISEN TILAN PUHTAUS JA VAARA	89
9.4 YHTEENVETOA – SIELLÄ VALTAA MISSÄ GRAFFITEJA	92
10. LOPUKSI	95

1. Johdanto

Suomessa on viime aikoina käyty paljon keskustelua julkisesta tilasta ja sen käytöstä. Keskustelua on herättänyt erityisesti Helsingin kaupungin Stop töhryille -projekti, jonka tavoitteena on vuodesta 1998 lähtien ollut poistaa katukuvasta kaikki luvattomat graffitit, julisteet ja tarrat mahdollisimman pian niiden ilmestyttyä (HS 30.3.2006). ”Töhryistä” puhdas kaupunki edistää projektin mukaan asukkaiden viihtyvyyttä ja kaupungin siisteyskuvaa. Projektin toimintamenetelmät ja tavoitteet ovat aiheuttaneet julkisuudessa paljon hämmennystä ja vastustusta jopa kaupungin päättävien tahojen sisällä. Otteet ja asenteet tuntuvat koventuvan molemmilla puolilla. Kyseessä on siis ilmiö, joka herättää kovasti intohimoista keskustelua sekä puolesta että vastaan. Mutta miten ihmeessä graffitit ovat yhtäkkiä nousseet otsikoihin? Mikä tekee ilmiöstä niin tärkeän, että lehtien ja internetin keskustelupalstat ovat täynnä ärhäköitä mielipiteitä? Missä vaiheessa kadun seinään tussattu nimimerkki on ajanut päättäjät riitoihin keskenään ja kansalaiset barrikadeille?

Tuskin kukaan voi enää väittää, että graffitit olisivat yhdentekeviä. On selvää, että graffitin tekeminen, yhtäläillä kuin sen puhdistaminen, liittyvät laajempiin keskusteluihin kaupunkitilasta ja sen käytöstä. On myös selvää, että katujen seinämät on Suomessa varattu pitkälti yritysten mainoksille. Kaupallista maisemaa rikkovat joskus yksittäiset graffitit, jotka nekin poistetaan keskeisiltä paikoilta melko rivakasti. Samaan aikaan Latinalaisessa Amerikassa esimerkiksi puolueiden jäsenet tekevät laittomia graffiteja ennen vaaleja. Ei siis ole ihme, että ensimmäistä kertaa Chilessä ollessani kiinnitin huomiota juuri katujen seinämissä olleisiin seinämaalauksiin, erilaisiin iskulauseisiin, kuviin ja kannanottoihin. Katujen seinät olivat kirjavampia ja puhuttelevampia mitä olin Suomessa tottunut näkemään. Graffitien kautta minulle avautui täysin uusi tarkastelutapa kaupunkitilaan, sen käyttämisen mahdollisuuksiin ja merkitysten hahmottamiseen.

Joulukuussa 2005 lähdin kahden kuukauden matkalle Keski-Amerikkaan, jossa tarkkailin ensimmäistä kertaa järjestelmällisemmin graffiteja. Keski-Amerikan kaduilla kulkiessa ei voinut välttyä huomaamasta sitä, kuinka tarkkaan ja tehokkaasti katujen seinät on otettu käyttöön. Tekstit ja kuvat värivät katujen ilmettä niin suurissa kaupungeissa kuin pienissä kylissäkin. Graffitit kertoivat minulle esimerkiksi alueen historiasta, poliittisesta tilanteesta, yhteiskunnan ongelmista, yksittäisten kansalaisten tunteista ja puolueiden vaalitaistosta. Toinen matka vuotta myöhemmin suuntautui Eteläiseen Amerikkaan, jossa jatkoin katujen seinien tarkkailua. Tämä tutkielma on

saanut alkunsa juuri näistä matkoista ja niiden varrella otetuista sadoista valokuvista sekä muistiinpanoista täyttyneistä vihkoista.

1.1 Käsitteiden määrittelyä

Jo aivan tutkimukseni alkuvaiheessa huomasin mahdollisten käsitteiden paljouden. Aikaisemmissa tutkimuksissa puhutaan niin graffiteista, katutaiteesta kuin seinäkirjoituksista. Latinalaisessa Amerikassa käytetään myös sanaa *pintas*, joka tulee verbistä maalata (*pintar*). Halusin kuitenkin löytää helpommin ymmärrettävän käsitteen, koska teen tutkimukseni suomeksi. Aluksi päädyin käyttämään sanaa seinäkirjoitus, jonka kuitenkin hylkäsin, koska se viittaa liian selvästi kirjoituksen muodossa olevaan merkkiin kadun seinässä. Aineistossani on kirjoituksen muodossa olevia graffiteja, mutta niiden lisäksi on myös paljon kuvia ja symboleita. Toisaalta puhuminen katutaiteesta tuntuu taas jo liian kanta-aottavalta ja arvottavalta. Olenkin päätenyt puhumaan graffiteista, jolla kontekstista ja määrittelijästä riippuen voidaan tarkoittaa yhtäläillä niin esihistoriallisia luolamaalauksia, vessakirjoituksia kuin kaikkia niitä tekstejä, maalauksia ja piirroksia joita on julkisissa tiloissa (ks. Isomursu 1995, 3). Käsitteenä se on siis hyvin moniulotteinen, mutta nykyään graffitit ovat kuitenkin vakiintuneet merkitsemään kirjoituksia ja kuvian nimenomaan kaupunkiympäristössä. Alun perin sana graffiti juontaa juurensa kreikan kielen verbiin *graphain*, joka tarkoittaa kirjoittamista (esim. Tietäväinen 2004, 5).

Täysin ongelmaton käsite graffiti ei kuitenkaan ole. Kun yritin ystäväilleni selvittää graduni aihetta, huomasin, että graffitit samaistettiin helposti pelkästään niin sanottuihin hip hop -graffiteihin. Hip hop -graffiteilla tarkoitetaan tageja ja piissejä. Tagit ovat yleensä tussilla piirrettyjä nimimerkkejä ja piissit suurikokoisia tyyliteltyjä nimimerkkejä (Rahn 2002, 4; Jokinen 1989, 209–210). Tagien ja piissien ero on siinä, että piissien suunnitteluun uhrataan yleensä enemmän aikaa ja ne toteutetaan monilla eri väreillä (Ferrell 1993, 76). Ennakkoluuloista ja arki ajattelusta poiketen tarkoitan tässä tutkimuksessa graffiteilla hyvin monenlaisia kirjoituksia ja kuvia katujen seinillä. Aineistoni yhtenä osana ovat hip hop -graffitit, mutta niiden lisäksi on niin poliittisia kuin uskontoon liittyviä graffiteja. Päätöstäni käyttää käsitettä graffiti puoltaa se, että monissa aikaisemmissa tutkimuksissa, joissa ilmiötä tutkitaan Latinalaisen Amerikan kontekstissa, käytetään käsitettä graffiti (esim. Silva 2007). Lisäksi haastattelemani paikalliset asukkaat Latinalaisessa Amerikassa käyttivät sanaa graffiti viitatessaan niin kirjoituksen kuin kuvan muodossa oleviin merkkeihin katujen seinillä.

1.2 Tutkimuskysymykset

Työn johtavana ajatuksena on, että graffitit ovat tietystä kulttuurista, tietystä yhteiskunnallisesta tilanteesta ja historiallisista tapahtumista kumpuavia representaatioita, jotka liittyvät laajempiin keskusteluihin yhteiskunnan valtasuhteista. Työn näkökulmana, eräänlaisena punaisena lankana, on ymmärrys graffiteista kommunikaationa. Pyrkimyksenäni on osoittaa, että graffitit eivät ole merkityksettömiä töhryjä, vaan että niitä tutkimalla avautuu uusia näkökulmia yhteiskunnan tutkimiseen. Tutkimus on yhteiskunnallisesti relevantti, koska aihe on varsinkin Suomessa kovin ajankohtainen. Ajankohtaisuudesta huolimatta yhteiskuntatieteellisiä tutkimuksia liittyen graffiteihin on tehty verrattaen vähän Suomessa. Tutkimukseni kohdistuu Latinalaiseen Amerikkaan, mutta antaa uusia näkökulmia ilmiön tarkasteluun myös Suomessa. Ajankohtaisuuden lisäksi tutkimus on yhteiskunnallisesti tärkeä, koska se käsittelee graffitien kautta laajempia yhteiskunnallisia ilmiöitä, kuten julkisen tilan merkityksiä ja yhteiskunnan valtasuhteita.

Tutkimuskysymyksen olen jakanut kolmeen osaan. Ensimmäiseksi kysyn, *millaisia graffiteja Latinalaisessa Amerikassa on?* Millainen ilmiö graffitit on? Mitä graffitit kertovat paikallisesta kulttuureista ja yhteiskunnasta Latinalaisessa Amerikassa? Millaisia kuvia, kirjoituksia ja symboleita katujen seinillä on? Käytännössä olen jaotellut graffitit niiden sisällön perusteella eri teemoihin, joiden puitteissa ilmiötä on helpompi hahmottaa. Pyrkimyksenä onkin tämän kysymyksen kautta luoda kuvailevalla otteella kuva ilmiöstä ja sen laajuudesta Latinalaisessa Amerikassa.

Toisena tutkimuskysymyksenä on, *miten graffitit viestivät?* Millaista kommunikaatiota ne tarkalleen ottaen ovat? Miten ne eroavat muista kommunikaatiomuodoista, kuten sanomalehdistä ja radiosta? Jäsennän tätä kysymystä graffitien sijaintiin, lukumääriin ja tyyliin liittyvien kysymysten kautta. Kommunikaation tutkimisen apuna käytän Roman Jakobsonin mallia viestinnän perustekijöistä ja -tehtävistä.

Kolmantena, ja viimeisenä tutkimuskysymyksenä on, *mitä yhteiskunnallisia merkityksiä graffiteilla kommunikaatiomuotona voi nähdä olevan Latinalaisessa Amerikassa?* Miksi graffiteja tehdään? Saako sama ilmiö eri merkityksiä eri paikoissa? Mitkä tekijät vaikuttavat graffiteista käytäviin neuvotteluihin ja määritelmiin? Graffitit ovat kommunikaatiota, joka sijoittuu julkiseen tilaan. Tämän takia kysyn myös, miten graffitit liittyvät julkisen tilan määrittämisen kysymyksiin.

Kaksi ensimmäistä kysymystä ovat luonteeltaan kuvailevia, kun taas kolmas kysymys on ilmiötä selittävä. Nämä kolme tutkimuskysymystä avaavat mahdollisuuden tutkia tilan, toiminnan ja vallan käsitteitä, jotka ovat läsnä läpi tutkimuksen. Toiminnalla tarkoitan tässä yhteydessä graffitien kommunikatiivisuutta, sillä kommunikaatio on toimintaa, eli viestin lähettämistä vastaanottajalle. Tilan käsite liittyy julkisen ja yksityisen tilan väliseen rajanvetoon, johon graffitit sijoittuvat. Valta liittyy taas siihen, kenellä on oikeus käyttää julkista tilaa ja ilmaista siellä mielipiteitään. Tiivistetysti sanottuna, tutkimus on kurkistus Latinalaisen Amerikan alueeseen, sen kulttuureihin ja yhteiskuntiin graffitien kautta. Tutkimus etenee niin, että aluksi perehdyn aikaisempiin tutkimuksiin graffiteista, minkä jälkeen kerron tutkimukseni teoreettisista lähtökohdista. Luvussa numero neljä perehdyn metodologiaan, jonka jälkeen kuvailen kattavasti tutkimaani ilmiötä Latinalaisessa Amerikassa. Ensimmäisessä analyysiluvussa erittelen graffitien piirteitä kommunikaationa. Toisessa analyysiluvussa perehdyn graffitien ja tilan väliseen vuorovaikutussuhteeseen ja viimeisessä analyysiluvussa pureudun tarkastelemaan vallan ja graffitien yhteyttä.

2. Aikaisempi tutkimus

Aikaisempia tieteellisiä tutkimuksia graffiteista on tehty paljon. Yllättävää oli huomata, kuinka monesta eri näkökulmasta aihetta voidaan tutkia. Tutkimus ei ole suinkaan rajoittunut pelkästään yhteiskuntatieteiden piiriin, vaan sanansa graffiteista ovat sanoneet niin kielitieteilijät, psykologit, taidehistorioitsijat kuin oikeustieteilijätkin (esim. Garí 1995; Klingman & Shalev 2001; Castleman 1982; Ferrell 1993). Yhteiskuntatieteiden piirissä aihetta ovat tutkineet ainakin sosiologit, antropologit ja politiikan tutkijat (esim. Tietäväinen 2004; Rafferty 1991; Waisbord 1996). Myös aikaisempien tutkimusten näkökulmat ilmiöön vaihtelevat laidasta laitaan. Aikaisempia tutkimuksia selaillessa käy oikeastaan hyvin ilmi graffitien kiistanalainen luonne: osassa tutkimuksissa graffitit ovat vandalismia ja ne rinnastetaan huumeisiin ja väkivaltaan (esim. Nordmarker ym. 2000; Ross & Jang 2000), kun taas osassa niitä tutkitaan taiteena (esim. Castillo 2006) tai eräänlaisena vaihtoehtomedian muotona (esim. Downing 2001).

Aikaisempia tutkimuksia yhdistää kuitenkin se, että niissä tutkimuskohde on yleensä rajattu tiettyntyyppisiin graffiteihin. Suomessa tehdyissä graffititutkimuksissa tutkimuskohteena ovat lähes poikkeuksetta olleet hip hop -graffitit (esim. Isomursu 1995; Tietäväinen 2004). Tämä johtunee luonnollisesti siitä, että valtaosa graffiteista Suomessa ovat juuri hip hop -graffiteja. Suomessa katujen seinillä harvemmin näkee esimerkiksi politiikkaan tai uskontoon liittyviä kannanottoja. Latinalaisessa Amerikassa aikaisempia tutkimuksia on olemassa myös liittyen poliittisiin graffiteihin. Grieb (1984) on tutkinut poliittisia graffiteja Meksikossa, missä valtio ja puolueet ovat valjastaneet graffitit poliittisen propagandan levittämiseksi. Chaffee (1990) esittää samantapaisia huomioita Paraguayn graffitikulttuurista. Siellä poliittisten toimijoiden lisäksi oppositioryhmät ja opiskelijat ovat käyttäneet graffiteja hankkiakseen kannatusta ja näkyvyyttä ajamilleen asioille. (Em.) Yhtenä haarana poliittisten graffitien tutkimuksissa ovat poliittiset murallit. On olemassa monia tutkimuksia, jotka käsittelevät esimerkiksi Irlannin muraalien poliittista merkitystä tai sitä miten ne heijastavat siellä käytävää konfliktia (esim. Roston 2003). Myös Latinalaisen Amerikan kontekstissa muraaleista on tehty monia tutkimuksia (esim. Craven 2002). Työn ja ajan rajallisuuden vuoksi olen kuitenkin rajannut muraalit aineistoni ulkopuolelle. Muraalien ja graffitien välinen raja on häilyvä, mutta olennaisin ero näiden kahden välillä on se, että muraalit tehdään yleensä luvan kanssa. Niille saatetaan pyytää arkkitehtien tai kaupungin hyväksyntä ennen maalaamista. Ne ovat julkista taidetta virallisessa ja laillisessa kontekstissa. Tästä johtuen niiden suunnitteluun ja varsinkin tekemiseen voidaan käyttää enemmän aikaa, jolloin myös lopputulos on yleensä huolitellumpi kuin monissa graffiteissa. Tosin aikakaudesta riippuen muraaleja tehtiin

esimerkiksi Chilessä 1970-luvulla paljon myös laittomasti ja ilman lupaa (Castillo 2006). Latinalaisessa Amerikassa muraaleja näkyi Chilen lisäksi eniten Keski-Amerikan alueella. Näkemäni muraalit olivat jopa kymmeniä vuosia vanhoja ja niiden aihepiirit liittyivät yleensä Yhdysvaltojen vastustamiseen, uskontoon ja maiden läpikäymien sisällissotien käännteisiin.

Sellaiset aikaisemmat tutkimukset graffiteista, joissa otetaan huomioon niiden kommunikatiivinen ulottuvuus, voidaan karkeasti ottaen jakaa kolmeen eri ryhmään sen mukaan pidetäänkö graffiteja yhteiskunnasta syrjäytyneiden, alakulttuuriin vai valtion keinona kommunikoida. Ne tutkimukset, jotka pitävät graffiteja yhteiskunnasta syrjäytyneiden keinona kommunikoida, perustelevat ilmiötä yhteiskunnan rakenteesta käsin. Yhteiskunta jakautuu sen mukaan, kenellä on valtaa ja kenellä ei. Graffitit nähdään valtion ja erilaisten poliittisten toimien aiheuttaman syrjäytymisen ja turhautumisen seurauksina. Graffitit ovat symbolinen vastarinnan muoto vallitsevia valta-asetelmia vastaan (Best 2003, 829) ja ne paljastavat yhteiskunnan epäkohtia (Ferrell 1993, 5). Näiden tutkimusten mukaan graffiteja tehdään, koska pääsy muihin medioihin ja sitä kautta osallistuminen julkisiin keskusteluihin on tehty vaikeaksi tai jopa mahdottomaksi. Tämä suuntaus tuntuu olevan Latinalaisen Amerikan tutkimusperinteessä vallitseva. Esimerkiksi Best (2003) on tutkinut graffiteja Karibialaisessa kontekstissa. Hänen mukaansa graffitit ja karibialaisen yhteiskunnan eri aikoina läpikäymät muutokset liittyvät toisiinsa. Graffiteja alkoi ilmestyä enemmän 1990-luvun alussa vastalauseena globalisaation aiheuttamille muutoksille, koska nuorten täytyi löytää uusia keinoja saada äänensä kuuluviin. Graffitit oli nuorille keino kommunikoida muun yhteiskunnan kanssa sekä osoittaa turhautumistaan ja tyytymättömyyttään. (Em., 828–832.) Moser (2003) on tutkinut Perussa naisten performatiivisia protestimuotoja, joilla naiset raivaavat tilaa omille mielipiteilleen ja läsnäololleen muuten niin maskuliinisessa julkisessa tilassa. Naiset ottavat julkisen tilan haltuun ja tuovat mielipiteensä julki protesteissa, joissa he yhdistelevät teatteria ja karnevalistisia piirteitä. (Em., 188–189.) Myös Bussing (2004) tulee tutkimuksessaan costaricalaisen vankilan graffiteista siihen tulokseen, että yhteiskunnasta syrjäytyneet tekevät eniten graffiteja. Jos valtaa pitävillä on monopoli tiedotuskanavista, niin marginaalissa olevien yhteiskuntaluokkien tulee löytää toisia keinoja kommunikoida ja saavuttaa sitä kautta enemmän valtaa. (Em., 33.)

Alakulttuurin näkökulmasta on monia tutkimuksia liittyen erityisesti New Yorkista alkunsa saaneeseen hip hop- ja graffitikulttuuriin. Näissä tutkimuksissa graffitit ymmärretään alakulttuurin jäsenten keskinäisenä keinona kommunikoida. ”Graffitikulttuurissa tagit ja piissit ovat esteettisen arvonsa lisäksi viestinnän välineitä. Niiden viestit ovat suunnattu ensisijassa alakulttuurin jäsenille.”

(Tietäväinen 2004, 32.) Bushnell (1990) on tutkinut Moskovon graffiteja ja alakulttuureita 1970- ja 1980-lukujen vaihteessa. Siellä graffitien ilmestyminen katukuvaan ajoittui samoihin aikoihin alakulttuurien syntymisen ja kehittymisen kanssa. Adams & Winter'n (1997) mukaan jengien tekemät graffitit ovat monimutkaisia diskursiivisia järjestelmiä jengien jäsenten keskuudessa, joilla muun muassa ilmaistaan sosiaalisia verkostoja ja esitetään näkemyksiä jengielämästä.

Tutkimuksissa, joissa graffitit liitetään valtion ja puolueiden käyttämään propagandaan, korostetaan graffitien kommunikatiivista merkitystä ja erityisesti sitä, millaisia vaikutuksia niiden viesteillä on huomattu olevan. Castillon (2006) mukaan poliittiset graffitit Chilessä juontavat juurensa 1960-luvulta, jolloin niin sanotut propaganda komiteat maalasivat presidentinvaalien alla vasemmistoehdokkaan Salvador Allenden myötäisiä poliittisia muraaleja. Sotilasdiktatuurin alkuvuosina 1970-luvulla poliittinen muralismi katosi julkisista tiloista, mutta 1980-luvun lopussa liike nousi uudestaan esille, kun diktatuuri alkoi heikentyä. (Em., 172–174.) Argentiinassa peronismien vuosikymmeninä graffitit, julisteet ja lentolehtiset olivat hallituksen rohkaisemia ja käyttämiä keinoja propagandan levittämisessä. Diktatuurin aikaan (1976–1983) sotilasjunta yritti kukistaa kaikki vastaäännet, mutta koska valtamediat oli tiukasti sensuroitu, kadut säilyivät kuitenkin ainoina paikkoina ilmaista diktatuurin vastaisia mielipiteitä. Demokratian paluu avasi kadut taas vapaaseen käyttöön. (Chaffee 1993b; Waisbord 1996.) Paraguayssa Alfredo Stroessnerin lähes 35-vuotinen diktatuuri vuoteen 1989 asti piti otteessaan niin valtamedioita kuin katujakin. Stroessnerin hallitus levitti propagandaansa graffitein. Aktiivisimpia hallituksen vastustajia olivat kirkko ja opiskelijat, jotka riskeistä huolimatta ilmaisivat hallituksen vastaisia mielipiteitä muun muassa graffitein. (Chaffee 1990.) Meksikossa on tehty muraaleja jo 1930-luvulta alkaen, joten ihmiset ovat tottuneet käyttämään katujen seiniä tiedonlevitykseen. 1970-luvulla presidentti Echeverriän hallitus ymmärsi tämän ja ryhtyi käyttämään katujen seiniä propagandan levittämisessä. Näinä vuosikymmeninä graffitit eivät heijastaneet kansan mielipiteitä, vaan pikemminkin hallituksen. (Grieb 1984, 80-91.) Latinalaisen Amerikan poliittisia graffiteja ja varsinkin muraaleja on tutkittu myös taiteen ja graafisen suunnittelun näkökulmista (esim. Castillo 2006).

Graffitit ovat toimineet tilanteesta riippuen niin paikallisten asukkaiden kuin vallassa olevien tai opposition keinoina kommunikoida, ilmaista mielipiteitä, tunteita ja levittää propagandaa. Niitä aikaisempia tutkimuksia, jotka ovat oman tutkimukseni kannalta merkityksellisiä ja mielenkiintoisia, yhdistää ymmärrys graffiteista nimenomaan kommunikaationa. Se, millaista kommunikaatiota ne ovat ja mistä lähtökohdista ne kumpuavat, vaihtelee. Tutkimuksissa tulee ilmi valtarakenteiden ja valta-asetelmien merkityksellisyys. Oli kyseessä sitten

graffitialakulttuuritutkimus tai poliittisen katupropagandan tutkimus, niin tutkimuksessa käsitellään jollakin tasolla yhteiskunnan ja toimijoiden välisiä valtasuhteita.

Suhde aikaisempiin tutkimuksiin

Aikaisempien tutkimusten perusteella on jo mahdollista sanoa, että länsimaissa tutkimusperinne on juontaa juurensa kulttuuritutkimuksesta ja erityisesti alakulttuureista. Latinalaisessa Amerikassa ilmiö on monimuotoisempi, jolloin sen tutkimista ei voi niin yksinkertaisin perustein rajoittaa alakulttuurien keskuuteen. Nämä linjat, joskin hyvin yleistävät, antavat viitteitä tutkimusperinteiden erilaisuudesta vertailtaessa Eurooppaa ja Latinalaista Amerikkaa. Silvan (2007) mukaan graffitit ovat länsimaissa aina olleet yhteiskunnan marginaali-ilmiö. Latinalaisessa Amerikassa graffitit olivat aikaisemmin pitkälti poliittisten tahojen tekemiä, mutta nykyään graffiteja tekevät henkilöt tulevat kaikista yhteiskuntaluokista. (Em., 8-9.) Silvan olettamuksessa on suora yhteys aikaisempiin tutkimuksiin: Latinalaisessa Amerikassa aikaisempia tutkimuksia on tehty monesta eri näkökulmasta, kun Euroopassa tutkimus on keskittynyt alakulttuureihin.

Oma tutkimukseni eroaa lähtökohdiltaan monista aikaisemmista tutkimuksista. En rajaa tutkimuskohdettani pelkästään tietynlaisiin graffiteihin tai yhteen teoreettiseen näkökulmaan, vaan tarkoituksena on välittää lukijalle se kirjoitusten ja kuvien moninainen kirjo, joka Latinalaisen Amerikan katujen seiniltä löytyy. Aineistoni koostuu niin poliittisista graffiteista kuin hip hop -graffiteista. Erona moniin aikaisempiin tutkimuksiin on myös se, että en rajoita tutkimusta urbaaniin ympäristöön, vaan pyrin ulottamaan ilmiön tutkimisen myös maaseudulle, valtateiden varsille ja pieniin kyliin. Ymmärrän ne haasteet, joita näin laajan ja monipuolisen ilmiön tutkiminen aiheuttaa, mutta haluan pysyä tavoitteessani tutkia ilmiötä kokonaisuudessaan, enkä sen osatekijöitä. Tästä johtuen en voi myöskään rajata tutkimuksen näkökulmaa alakulttuureihin tai yhteiskunnasta tavalla tai toisella syrjäytyneisiin, kuten monissa muissa aikaisemmissä tutkimuksissa on tehty. Sen sijaan otan monien aikaisempien tutkimusten mukaisesti lähtökohdakseni graffitien kommunikatiivisuuden.

3. Teoreettinen perustus

Tutkimukseni sijoittuu kulttuurintutkimuksen monitieteelliselle kentälle, jossa kohdennan katseeni kahteen teoreettiseen viitekehykseen, joista toinen liittyy kommunikaatioon ja toinen tilan käsitteeseen. Graffitien kommunikatiivista ulottuvuutta lähestyn representaation käsitteen ja aikaisempien mediatutkimusten suunnalta. Toisessa kokonaisuudessa tarkastelen tilan kulttuurisia ulottuvuuksia sekä julkisen ja yksityisen tilan välistä rajanvetoa. Olen valinnut nämä teoreettiset lähtökohdat, koska olen ensisijaisesti kiinnostunut graffitien kommunikatiivisesta ja tilallisesta ulottuvuudesta, eli siitä millaista kommunikaatiota graffitit ovat ja miten ne asettuvat suhteessa julkiseen tilaan ja sen saamiin merkityksiin.

3.1 Representaation käsitteestä

Vieraassa kulttuurissa matkatessa asiat ja ilmiöt näyttäytyvät erilaisina, eivätkä vanhat käyttäytymismallit aina päde uudessa ympäristössä. Asioille annetaan eri merkityksiä eri kulttuureissa. Kadun seinään kirjoittaminen on Suomessa rikos, mutta jossain muualla se voidaan nähdä yhtenä mielipiteen ilmaisun keinona. Merkitykset rakentuvat kulttuurissa representaation kautta. Representaation käsitteen avulla voidaan tutkia esimerkiksi sitä, miten todellisuutta rakennetaan, ketkä sitä rakentavat ja miten sitä rakennetaan. Lyhyesti sanottuna, representaatiolla tarkoitetaan merkitysten tuottamista kulttuurin ja kielen avulla (esim. Storey 2003; Hall 1997; Lehtonen 2000). Kulttuurintutkimuksen näkökulma merkitysten muodostumiseen on siis konstrukttiivinen. Asioilla ei ole merkitystä itsessään, vaan merkitys rakentuu kulttuurin sisällä representaatioiden kautta. Näin ollen asioiden merkitykset eivät koskaan ole pysyviä tai tosia, koska asioihin liitettävät merkitykset ovat riippuvaisia siitä, miten niitä kulloinkin kulttuurissa representoidaan. Merkityksistä käydäänkin jatkuvaa kamppailua ja kädenvääntöä. (ks. Storey 2003; Hall 1997.)

Tästä päästään kysymykseen representaation politiikasta ja vallasta, eli siitä, kenen hallussa ovat esittämisen välineet, kenen lähtökohdista representaatio rakennetaan ja mitä ylipäätänsä esitetään.

Kaikilla ei ole tasa-arvoista mahdollisuutta vaikuttaa vaikkapa oman kaupungin visuaalisiin ratkaisuihin. Kulttuurisen maisematutkimuksen piirissä puhutaan maiseman visuaalisesta luonteesta ja kulttuurisista ulottuvuuksista (Raivo & Karjalainen 1999). Kaupungit ja paikat, joissa kuljemme muotoutuvat osaksi meitä ja se tapa miten katsomme, tulkitsemme ja ymmärrämme ympäröivää maailmaa vaikuttaa siihen, millaista tietoa maailmasta muodostamme. Tällöin maiseman

näkemiseen ja näkymiseen liittyvät myös kulttuurinen kamppailu tilasta ja merkityksistä. (Em., 5.) Saman kaupungin tai korttelin sisältä löytyy lukemattomia eri mielipiteitä siitä, miltä alueen tulisi näyttää ja kenellä on oikeus sitä muokata. Maiseman merkitysten olemassaolo riippuu siitä, mitä kulttuuri on kulloinkin halunnut maisemaan liittää ja mitä siinä on milloinkin haluttu nähdä (em., 20). Graffitienkin kohdalla kyse on tiettyjen arvojen ja arvostusten pohjalta tehdyistä päätöksistä, jotka vaikuttavat yhteiskunnan toimijoiden välisiin suhteisiin ja julkisen tilan käytön kulttuuriin.

3.2 Kommunikaatio ja mediat

Graffiteja on aikaisemmin tutkittu Latinalaisen Amerikan kontekstissa erilaisten viestintäteorioiden avulla. Valtaosa näistä tutkimuksista sijoittuu vaihtoehtomediantutkimuksen piiriin, jossa graffiteja tarkastellaan valtamedialle vaihtoehtoisena keinona välittää tietoa (esim. Downing 2001). Tästä johtuen perehdyn itsekin ensin näiden tutkimusten antamaan näkökulmaan. Selvitän aluksi, mitä vaihtoehtomedialla tarkoitetaan ja miten graffitit on määritetty suhteessa siihen. Nopeasti käy ilmi, että on tarpeen puhua vaihtoehtomediaista monikossa, koska ei ole olemassa yhtä ainoaa määritelmää. Vaihtoehtomedian rinnalla puhutaan myös yhteisöllisestä, demokraattisesta ja osallistuvasta viestinnästä sekä radikaalimediasta ja vastainformaatiosta. Käsitteiden ja määritysten kirjo on laaja.

Vinelli ja Esperon (2004) käyttävät käsitettä vastainformaatio (*contrainformación*), jolla he tarkoittavat informaatiota, joka ei pelkästään asetu vasten virallista informaatiota, vaan myös ylittää sen tuoden esille sellaisia asioita joita ei valtamediassa käsitellä (em., 12). Vatikiotis (2004) käyttää käsitettä radikaalimedia, jolla hän viittaa vaihtoehtoisen informaation lisäksi kommunikaation tuottamisen vaihtoehtoisuuteen. Vastarinnasta ja oppositiosta lähtöisin oleva vaihtoehtoinen tiedontuotanto kannustaa osallistuvaan tiedontuotantoon, joka parhaimmillaan toimii ruohonjuuritasolla ja on kaikille avointa. (Em., 10–12.) Vaihtoehtoisuudella voidaan siis tarkoittaa sekä kommunikaatiovälineen että informaation vaihtoehtoisuutta. Vaihtoehtomedian piiriin sijoittuvissa graffititutkimuksissa vaihtoehtoisuus ymmärretään eri tavalla riippuen tutkimuksen teoreettisista lähtökohdista. Tutkimuksissa, jotka liittyvät graffitit alakulttuureihin, vaihtoehtoisuudella viitataan ensisijaisesti kommunikaatiovälineen vaihtoehtoisuuteen. Toki poikkeuksiakin on. Semiotiikan ja kielitieteen parissa on tehty yksityiskohtaisia analyyseja alakulttuurien käyttämästä graffitikielestä (esim. Gyasi Obeng 2000), mutta tällöin painopiste ei ole kommunikaation muodossa, vaan itse kielessä. Toisin on tutkimuksissa, joissa graffitit ymmärretään laajempänä yhteiskunnallisena ilmiönä. Niissä vaihtoehtoisuudella viitataan

kommunikaatiiväliseen lisäksi myös informaation vaihtoehtoisuuteen. Esimerkiksi Downing (2001) näkee graffitit potentiaalisena väylänä luoda vaihtoehtoisia julkisia areenoita, joissa voi välittää vaihtoehtoista informaatiota (em., 123). Garí (1995) on puolestaan eritellyt graffitien kommunikaation piirteitä semioottisen tutkimuksen lähtökohdista käsin.

Informaatio voi olla vaihtoehtoista, mutta voidaan kysyä suhteessa mihin se on vaihtoehtoista. Latinalaisamerikkalaisissa vaihtoehtomediaturkimuksissa on aina ollut johtavana ajatuksena demokraattisen prosessin edistäminen ja kehittäminen (Huesca & Dervin 1994, 65). Vaihtoehtoisten viestintäkeinojen kehittäminen ja tutkiminen 1980-luvulla liittyi laajempaan liikkeeseen, jolla etsittiin keinoja demokratian edistämiseksi erityisesti sellaisissa maissa, joissa oli tuolloin diktatuurinen hallinto (em., 55). Joissakin tapauksissa vaihtoehtomediat olivat sekä todellinen vaihtoehto valtion kontrolloimalle medialle että toimintaperiaatteiltaan demokraattisia ja osallistuvia. Toisissa tapauksissa vaihtoehtomediat toimivat pelkästään ”oikean” tiedon tarjoajana, ja joskus vaihtoehtomedioiden muodot valjastettiin osaksi kansan kouluttamista, aktivoimista ja järjestäytymistä diktatuuristen hallintojen alla. (Fox 1988, 26–28.) Vaihtoehtomedian muotoja yritettiin hyödyntää demokraattisemman valtamedian luomiseksi 1990-luvulla, kun viimeisetkin diktatuuriset hallinnot kaatuivat Latinalaisessa Amerikassa (Fox 1997, 2). Monien erilaisten määritelmien taustalla on havaittavissa ymmärrys siitä, että vaihtoehtomedia nähdään demokraattisempana ja avoimempana keinona kommunikoida kuin perinteiset viralliset mediat. Informaation vaihtoehtoisuus on näin ollen vaihtoehtoista suhteessa jonkinlaisen kontrollin tai sensuurin läpi käyneelle informaatiolle, jota tarjoavat esimerkiksi sanomalehdet ja televisiokanavat.

Riippumatta siitä, mitä vaihtoehtoisuudella tarkkaan ottaen aikaisemmissa tutkimuksissa tarkoitetaan, yhteistä näyttää olevan se, että tutkimuksissa annetaan ymmärtää graffitien olevan paljon muutakin kuin vain ”töhryjä”. Graffitit tulee ottaa tosissaan, ne eivät ole merkityksettömiä tai yhdentekeviä toisin kuin arkiajattelumme ehkä antaisi ymmärtää. Se, mitä graffiteista sitten ”yleensä ajatellaan” johdattaa ruotimaan arkiajattelumme ja katsomaan muiden kuin vaihtoehtomediaturkimusten näkökulmaa asiaan. Erilaista tarinaa ilmiöstä kertovat tutkimukset, joissa graffitit nähdään esimerkiksi vandalismina. Erilaisen näkökulman ilmiön tarkasteluun tarjoavat myös kulttuurimaantieteen alan tutkimukset, joista seuraavassa luvussa lisää.

3.3 Tilat ja paikat

Graffitit ovat kommunikaatiota julkisessa tilassa, katujen seinillä. Ne ovat osa julkista tilaa ja siksi niiden tutkimisessa tulisi mielestäni huomioida myös tämä tilallinen ulottuvuus. Tilan ja paikan teoreettinen tarkastelu auttaa ymmärtämään sitä, miten julkisessa tilassa katujen seinillä olevat kuvat ja kirjoitukset vaikuttavat paikan muodostumiseen ja sen saamiin merkityksiin. Tilasta on viime vuosikymmenien aikana tullut erityisen poliittista ja ajankohtaista. Yhteiskuntatieteissä ja kulttuurintutkimuksessa on käännytty huomioimaan tilallista ulottuvuutta tulkittaessa yhteiskuntaa ja maailmaa (esim. May & Trift 2001; Valentine 2001).

Kuten monet kulttuurimaantieteilijät, etunenässä Henry Lefebvre (1998), ovat osoittaneet, että tila ei ole mitään muuttumatonta tai luonnostaan annettua, vaan tila elää ja liikkuu jatkuvasti. Tila on historiallisesti ja sosiaalisesti tuotettua. Konkreettisen muodon ja materian tilalle antavat arkkitehdit yhteistyössä rakennusmiehien kanssa, mutta sosiaalisesti tilaa rakennetaan niiden merkitysten kautta, joita sen käytölle ja olemassaololle eri tilanteissa annetaan. Näin ollen tilan muoto, sen käyttötarkoitukset ja siihen liitettävät merkitykset ovat kaikki sosiaalista konstruktioita. Ihmiskaantieteen parissa korostetaan sosiaalisten suhteiden merkitystä paikkojen rakentumisessa. Doreen Massey (2003) esittää, että paikkoja ei voida enää ajatella kiinteinä ja muuttumattomina yksiköinä, vaan paikat on nähtävä sosiaalisten suhteiden ja vuorovaikutuksen kenttinä, jotka muodostavat eräänlaisia toimintatiloja. Paikat ovat muuttuvia ja niitä rakennetaan koko ajan paikallisella, kansallisella ja globaalilla tasolla. Paikat eivät näin ollen ole pysyviä tai toisistaan eristyksissä, vaan niitä yhdistää moninaisten sosiaalisten suhteiden verkosto. Yhteiskuntaa tulisi Massey'n mukaan tarkastella tilallisesti rakennettuna, koska se miten tila käsitetään, vaikuttaa yhteiskunnan toimiin ja valtasuhteisiin. (Em.) Nykyään kulttuurimaantieteen parissa vallitseva käsitys onkin, että sekä tila että paikka ovat kulttuurisesti rakennettuja ja tuotettuja erilaisten sosiaalisten verkostojen ja representaatioiden kautta (Hubbard 2005).

Don Mitchell (2005) muistuttaa, että maiseman merkitysten muodostumiseen vaikuttavien valtasuhteiden tutkiminen edellyttää huomion kiinnittämistä tilassa vaikuttaviin sosiaalisiin suhteisiin (em., 49–56). Graffiti kadun seinämässä on jonkun ihmisen siihen jättämä merkintä. Se joko vain ilmoittaa, että hän on siinä paikassa käynyt, tai sitten viestillä on muitakin funktioita. Joka tapauksessa graffiti osoittaa, että paikassa on liikkunut joku. Ne paikat, joissa asukkailla ei ole autenttista kosketusta ympäristöönsä, muodostavat eräänlaisia paikattomia tiloja tai ei-paikkoja (Hubbard 2005, 43). Rajantin (1999) mukaan moderneissa suurkaupungeissa paikkojen

paikattomuus ulottuu kaikkialle, myös keskustaan. Näin tilasta tulee marginalisoitua, eli se menettää paikan ja tilan tuntunsa. (Em., 147–148.) ”Koska paikka on ihmisen olemisen materiaallinen ulottuvuus, ei tilan itsensä ominaisuus fyysisenä tilana, vain paikkaan kotiutuneet asukkaat kykenevät asumalla pitämään paikkaa elävänä” (Em., 46). Paikan rakentaminen ja merkityksellistäminen liittyy paikan historian tuottamiseen ja sen ylläpitämiseen. ”Tila tai paikka, jonka historiaa emme tunne ja johon emme ole mitenkään sitoutuneet muistikuvien kautta, on meille yhdentekevä tila” (Tarasti 1996, 254). Vastarakennettu, uutuuttaan kiiltävä asunto ei tunnu heti kodilta. Sinne täytyy asettaa omat tavarat ja ennen kaikkea elää siellä, jotta suhde uuteen paikkaan muotoutuisi. Yhteisöllinen tila, *community space* (Rahn 2002, 179), on sellainen tila, jossa on vahva paikan tuntu. Vuorovaikutus syntyy kommunikaation kautta ja erilaisten julkisten medioiden välityksellä. Graffitien tekijät ovat tällä saralla aktiivisia toimijoita, jotka tuottavat ja muuttavat paikan historiaa hyödyntämällä julkista tilaa. Graffitien tekijät joutuvat vuorovaikutukseen naapurien, päättäjien ja virkamiesten kanssa, jolloin heistä tulee automaattisesti poliittisia toimijoita. (Em., 169–173.)

3.4 Yksityisestä ja julkisesta tilasta

Julkisen ja yksityisen tilan välinen rajankäynti ja määrittely on graffiteissa käydyissä keskusteluissa keskipisteessä. Eikä turhaan, sillä yksi ainaisista kysymyksistä kuuluu: kenellä on oikeus käyttää julkista tilaa? Mutta ensin haluan kysyä, mitä julkinen tila ylipäättänsä oikein on. Kaupunkitilassa ihmiset sukkuloivat julkisten ja yksityisten tilojen välillä. Julkinen ja yksityinen tila voidaan määrittellä omistussuhteet kautta, jolloin julkinen tila on tilaa, joka kuuluu kaikille ja yksityinen tila on jonkun yksityistä omaisuutta. Käytännössä asia on kuitenkin monimutkaisempi, koska monet tilat sijoittuvat julkisten ja yksityisten tilojen välimaastoon. Tilan julkisuus on pikemminkin jatkuvasti liikkeessä oleva prosessi kuin tilan pysyvä ominaisuus (Madanipour 2003, 239). Viime kädessä tilan luonteen määrittää sen käyttö, eikä mikään virallinen luokitus. Jokin paikka voi hyvin muotoutua julkiseksi paikaksi, vaikka sitä ei olisi suunniteltu sellaiseksi. (Borja & Muxi 2003, 46.) Julkisuuden astetta määrittävät monimutkaiset säännökset ja konventiot liittyen esimerkiksi kellonaikaan, tilan käyttäjiin tai toimintoihin. Absoluuttista julkista tilaa, johon kaikilla on pääsy milloin vain ja vapaus käyttää tilaa miten vaan, ei taida olla olemassakaan. Aina löytyy ehtoja tai kirjoittamattomia sääntöjä, jotka tavalla tai toisella rajoittavat tilan julkisuuden astetta. Julkista ja yksityistä tilaa ja niihin liitettäviä merkityksiä rakennetaan ja luodaan monien neuvotteluiden kautta (Madanipour 2003, 239). Rajanti (1999) kirjoittaa osuvasti, että ”[j]ulkinen ei ole tilan ominaisuus, vaan yhteisön” (em., 61). Tai kuten Foucault (1989) asian muotoilee, ”[v]apaus ei johdu asioiden

järjestyksestä, vaan vapauden harjoittamisesta sinänsä” (em., 39). Tilan julkisuus on ikään kuin sen käyttäjien ja asukkaiden suhteiden summa, joka elää ja on muutoksessa aivan kuten paikkaan liitettävät muutkin merkitykset ja ominaisuudet. Tästä johtuen julkisen ja yksityisen tilan välinen rajanveto ilmentää aina vallalla olevia valtasuhteita (Madanipour 2003, 240).

Romantisoiduissa julkisen tilan kuvauksissa käytetään joskus esimerkkinä antiikin Kreikan agora, joka nähdään eräänlaisena julkisen tilan esikuvana, kaikille avoimena kokoontumispaikkana. Yhteiskuntatieteellisissä tutkimuksissa julkista tilaa lähestytään eri näkökulmasta. Rajannin (1999) mukaan julkinen tila on väistämättä ristiriitojen värittämää. ”Julkista tilaa ei tarvita yhteisyyden luomiseksi sinänsä, vaan sellaisen yhteisyyden luomiseksi, joka perustuu ratkaisemattomaan kiistaan. Julkinen urbaani tila avautuu vain kiistan avaamisena ja avoimena pitämisenä, yhteentulemisen ja yhteentörmäämisen venyttämisenä.” (Em., 61.) Lehtosen (1999) mukaan ristiriitojen noustessa esiin julkisesta tilasta tulee poliittista. Poliittisen julkisuuden välttämätön ehto on ”[a]voin tila, joka kykenee kokoamaan ihmisiä yhteen ja jonka ansiosta ihmiset voivat periaatteessa vastavuoroisesti puhua ja tulla kuulluiksi, nähdä ja tulla nähdyiksi (...)” (Em., 168). Graffitien kautta tarkasteltuna julkinen tila on kuitenkin paljon muutakin kuin poliittista. Poliittisuuden lisäksi tila näyttäytyy myös emotionaalisenä tilana, jossa ilmaistaan tunteita.

Mutta mihin sitten piirtyy julkisen ja yksityisen tilan välinen ero? Koska tila ei jakaudu absoluuttisesti julkisiin ja yksityisiin tiloihin, vaan muodostuu puolijulkisista ja puoliyksityisistä tiloista, niin eroa on mahdotonta yksiselitteisesti vetää (Madanipour 2003, 239). Aikaisemmissa tutkimuksissa ero piirtyy lähinnä niiden ominaisuuksien kautta, joita yksityiseen ja julkiseen tilaan liitetään. Yleinen sävy julkista tilaa käsittelevissä tutkimuksissa on se, että julkinen tila edesauttaa demokraattista prosessia ja on muutenkin toivottavaa. Julkisen tilan kontrollointi saa helposti negatiivisen leiman. Julkisissa tiloissa lisääntyneet valvontakamerat ja vartijat nähdään yksilön vapauden rajoittajina. Kuitenkin tilan jonkin asteinen kontrollointi tuntuu olevan kaikkien etu ainakin johonkin pisteeseen asti, sillä harva olisi valmis elämään täysin rajoittamattomassa kaikille yhteisessä tilassa. Julkinen tila voi täten näyttäytyä uhkaavana ja pelottavana, eikä vain yksilön vapauden ja demokraattisuuden ilmentymänä. Koskelan (2000) tutkimuksen mukaan julkisten tilojen lisääntynyt kontrollointi valvontakameroin ja vartijoin ei kuitenkaan lisää turvallisuuden tunnetta julkisessa tilassa, vaan päinvastoin aiheuttaa epävarmuutta. Silti suuntaus Latinalaisessa Amerikassa ja Suomessakin näyttää olevan julkisen tilan tiukempi kontrolli ja eron tekeminen yksityiseen tilaan. Esimerkiksi Costa Rican pääkaupungissa San Josessa asuintalot alkavat muistuttaa vankiloita muurien, piikkilankaviritysten ja ikkunakaltereiden takia. Santiago de

Chilessä taas vähänkään varakkaampia kerrostaloja reunustaa aidat ja aulassa päivystää aina henkilö, joka ei päästä sisään tuntemattomia. Borjan ja Muxin (2003) mukaan on väistämätöntä, että julkinen tila on yhteentörmäyksien värittävä, mutta uhkana eivät olekaan mahdolliset yhteentörmäykset, vaan ihmisten erkaantuminen toisistaan. Turvallisuuden tunne riippuu ainoastaan ihmisten läsnäolosta. (Em., 65.) Edellisen väittämän jälkeen tuntuukin ristiriitaiselta, että graffitit koetaan Suomessa niin uhkaavina, vaikka ne osoittavat sen, että paikassa on liikkunut ihmisiä. Vai kohdistuuko pelko sittenkin niihin ihmisryhmiin, joiden kuvitellaan tekevän graffiteja?

4. Aineistosta

4.1 Aineiston alkuperä

Olen kerännyt aineistoa Latinalaisesta Amerikasta kahdelta eri alueelta, Keski-Amerikasta ja Eteläisestä Amerikasta. Ensimmäisen kerran keräsin graffiteihin liittyvää aineistoa kandidaatin tutkielmaani varten Keski-Amerikan alueelta 3.12.2005–27.1.2006 välisenä aikana, ja toisen kerran keräsin aineistoa Etelä-Amerikasta reilun kolmen kuukauden aikana välillä 3.1.–8.4.2007. Keski-Amerikan alueella keräsin aineistoa Meksikosta, Guatemalasta, El Salvadorista, Nicaraguasta ja Costa Ricasta. Keski-Amerikan alueen valtioilla on pitkä yhteinen kulttuuritausta, sillä jo tuhansia vuosia ennen espanjalaisten siirtomaavaltioittajien saapumista kukoisti alueella mayojen luoma korkeakulttuuri ja tällöin kaupankäynti ja kulttuurivaihto eri alueiden välillä oli tiivistä (Talvitie & Ilmonen 1997). Kansallisten identiteettien rinnalla Keski-Amerikassa onkin vahva alueellinen, mesoamerikkalainen, identiteetti. Mesoamerikalla tarkoitetaan Keski-Amerikan valtioiden rajaamaa aluetta, jonka voidaan nähdä muodostavan oman kulttuurisen kokonaisuuden (Valtonen 2001, 24). Työssäni puhun kuitenkin Keski-Amerikasta, koska se on mielestäni yleisesti tunnetumpi käsite kuin Mesoamerikka. Eteläisellä Amerikalla tarkoitetaan Keski-Amerikan alapuolelle jäävää maanosaa. Aineistoa keräsin Argentiinasta, Boliviasta, Perusta ja Chilestä. Edellä mainittujen matkojen lisäksi ymmärrystäni Latinalaisesta Amerikasta ovat syventäneet Latinalaisen Amerikan tutkimuksen opinnot Helsingin yliopistossa, useat Latinalaiseen Amerikkaan suuntautuneet lomamatkat sekä vaihto-oppilasvuosi Chilessä.

Maantieteellisesti ja kulttuurisesti Latinalainen Amerikka on hyvin moniulotteinen ja siksi Latinalainen Amerikka on käsitteenä monella tapaa ongelmallinen. Käsitteen ottivat käyttöön siirtomaavaltioittajat, jotka halusivat korostaa alueen ”latinalaisperäistä” kulttuuria. Kaikesta huolimatta Latinalainen Amerikka on hyvin vakiintunut termi, eikä ole olemassa toista samankaltaista yleistermiä alueesta. (Valtonen 2001, 5.) Käytän työssäni käsitettä Latinalainen Amerikka, vaikka oma aineistoni ei kata läheskään koko aluetta. Perustelen tätä sillä, että se on ainoa käsite, jolla on mahdollista puhua sekä Keski- että Etelä-Amerikan valtioista samaan aikaan. Haluan kuitenkin korostaa, että Latinalainen Amerikka yhteisestä siirtomaataustasta huolimatta on todella laaja alue, eikä tarkoitukseni olekaan tällä tutkimuksella yrittää kattaa koko maanosaa. Uskon kuitenkin, että pystyn tekemään jonkinlaisia johtopäätelmiä ja yleistyksiä aineistoni pohjalta, koska aineistoni tukena käytän monia tutkimuksia graffiteista Latinalaisessa Amerikassa (esim.

Best 2003; Chaffee 1990 ja 1993b; Grieb 1984). Ilmiön tutkimista Latalaisen Amerikan kontekstissa voi perustella myös sillä, että näin on tehty myös monissa aikaisemmissa tutkimuksissa (esim. Silva 2007; Chaffee 1993a).

4.2 Aineiston rajauksesta ja keräyksestä

Molemmilla matkoilla keräsin aineistoa pääasiassa valokuvaamalla julkisista tiloista löytyviä graffiteja, tekemällä niistä muistiinpanoja ja tekemällä pienimuotoisia kyselyitä paikallisilta asukkailta. Monet tiedot perustuvat myös omiin matkojeni aikana tekemiin yleisiin havaintoihin ja huomioihin paikallisista kulttuureista ja yhteiskunnista. Toisella matkalla tein kolme pidempää haastattelua, jotka nauhoitin. Ensimmäisin haastattelun tein 1.2.2007 Cochabambassa Boliviassa, missä haastattelin miestä, joka toimii paikallisessa kansalaisjärjestössä. Hän on tehnyt jo vuosien ajan poliittisia graffiteja. Toinen haastattelu tapahtui 6.2.2007 La Pazissa, Boliviassa. Haastattelemani nainen vaikuttaa Mujeres Creando –nimisessä anarkofeministisessä järjestössä, jonka yhtenä toimintamuotona on tehdä feministisiä graffiteja. Kolmannen haastattelun tein 29.3.2007 Valparaisossa Chilessä, missä haastattelin paikallista miestä, joka on tehnyt monien vuosien aikana monia erilaisia graffiteja ja on osallistunut myös diktatuurin aikana aktiivisesti toimineisiin vasemmistoryhmittymiin, jotka maalasivat salaa diktatuurin vastaisia muraaleja. Haastateltavat valikoituivat sattumien kautta. Cochabambassa, Boliviassa tutustuin haastattelemaani henkilöön erään kansalaisjärjestön toimistossa. Chilessä tutustuin ensin sattumalta haastattelemani henkilön kaveriin, jonka kautta sain haastattelemani miehen yhteystiedot. Bolivialaisen Mujeres Creando -järjestön jäseniin otin yhteyttä jo etukäteen ennen matkaa, kun löysin heidän kotisivut internetistä. Haastatteluita sain tehtyä suunniteltua vähemmän, enkä siksi käytä niitä varsinaisena aineistona. En analysoi niitä sen tarkemmin, vaan käytän niitä vain informaation lähteinä samaan tapaan kuin monissa paikoissa tekemiäni lyhyitä kyselyjä paikallisilta asukkailta.

Määrällisesti aineistona Latalaisen Amerikan alueelta minulla on noin 400 valokuvaa ja noin 200 graffitia kirjoitettuna tai piirrettynä muistivihkoon. Vertailun vuoksi Suomesta on noin 50 valokuvaa. Tein paljon havaintoja myös ilman kameraa ja muistivihkoa, joten läheskään kaikkia näkemiäni graffiteja en ole merkinnyt mihinkään ylös. Useat graffitit toistuivat monta kertaa eri paikoissa, mutta ne olen kirjannut ylös vain yhden kerran. Missään vaiheessa matkaa ei tavoitteenani ollut kerätä mahdollisimman monta graffitia. Tavoitteenani oli pikemminkin havainnoida katujen seiniä ja julkista tilaa. Olisin pystynyt keräämään monta sataa graffitia enemmän, mutta en kokenut sitä järkeväksi, koska aineistoa kerätessä huomasin molemmilla

matkoillani melko nopeasti saavuttaneeni niin sanotun saturaatiopisteen: loppumatkoista en enää nähnyt aikaisemmin nähdystä graffiteista ja niiden teemoista olennaisesti poikkeavia graffiteja. Kentällä tekemieni havaintojen ja muistiinpanojen lisäksi olen kerännyt aineistoa internetistä. Sivusto, jota käytin on www.flickr.com, jossa voi selailta yksityisten ihmisten sinne tallettamia kuvia. Graffitikuvia Suomesta keräsin myös Kromi-sivulta (<http://www.krmi.net/index.php>) ja graffitiblogista (<http://graffitit.blogs.fi/>). Flickr.com -sivulla tein hakuja eri hakusanoilla, kuten ”graffiti Latin America” ja maakohtaisesti esimerkiksi ”graffiti Peru”. Sain kaikilla hauilla kymmeniä kuvia graffiteista. Keräsin internetistä valokuvia sellaisistakin Latinalaisen Amerikan maista, joissa en itse aineistonkeruumatkallani käynyt. Tutkimuksessani olevat kuvaesimerkit ovat kuitenkin kaikki itse ottamiani kuvia. Lyhyesti sanottuna omat havaintoni ja kuvat täsmäävät hyvin internetistä keräämiäni kuvien kanssa. Täysin uusia aihepiirejä ei tullut internetistä ilmi, ja muutamia täysin samojakin graffiteja oli. Näiden huomioiden perusteella graffitit näyttävät olevan melko yhteneväinen ilmiö Latinalaisessa Amerikassa. Yhtenä eroavaisuutena on mainittava se, että internetissä on suhteessa paljon enemmän kuvia hip hop -graffiteista kuin mitä itse matkoillani näin. Yhtenä syynä voi olla näiden graffitien sijainti. Matkoillani liikuin enimmäkseen kaupunkien keskusta-alueilla ja pienemmissä kylissä, joten en esimerkiksi käynyt esikaupunkialueilla, missä hip hop -graffiteja olisi voinut olla enemmän. Lisäksi hip hop -graffitien tekijöiden yhtenä keinona saavuttaa näkyvyyttä suunnittelemillensa tageille ja piisseille voi olla niiden kuvien levittäminen internetissä.

Alueellisen rajauksen lisäksi rajaan aineistoa toisellakin tapaa. Lähes kaikki tutkijat ovat luoneet omanlaisensa järjestelmän, jonka avulla he lajittelevat löytämänsä graffitit eri luokkiin. Yksinkertaisin, ja ehkäpä myös selkein, luokitteluperiaate lienee Ernest Abelilla ja Barbara Buckleylla (1977). He ovat jakaneet graffitit kahteen eri ryhmään: julkisiin ja yksityisiin. Julkisilla he tarkoittavat kaikkia graffiteja, jotka on tehty ulkotiloihin (rakennusten ulkoseinät, aitaukset, muurit, metrovaunun julkisivu yms.). Yksityiset graffitit tarkoittavat taas sisätiloista löytyviä kirjoituksia, erityisesti vessakirjoituksia. (Em., 16.) Edellisen jakoperusteen mukaan rajaan niin sanotut yksityiset graffitit tutkimuksestani kokonaan pois. Tämä rajaus lähinnä sen takia, koska julkisissa paikoissa olevat graffitit on helpompia löytää ja havaita.

Suomessa moni osaisi luultavasti kuvailla, millaisia graffiteja Suomessa on. Tämä arkiymmärrys graffiteista ei kuitenkaan selitä ilmiötä Latinalaisessa Amerikassa, koska siellä katujen seinillä on hip hop -graffitien lisäksi spray-maalilla toteutettuja kantaaottavia ja kaupallisia kirjoituksia. Graffitien kanssa hyvin samankaltaisia ilmaisunmuotoja ovat muun muassa erilaisesti lentolehtiset,

julisteet, tarrat ja mielenosoituksissa käytetyt kyltit ja lakanat (esim. Téllez 1984, 87; Chaffee 1993a, 4). Viime vuosina on myös esiintynyt uudenlaisia graffiteja, joissa hyödynnetään erilaisia tekniikoita. Tällaisia ovat esimerkiksi pintojen pölyjä pyyhkimällä ja neulomalla tehdyt graffitit, joita on nähty Tampereellakin. Mutta mikä tekee graffitista juuri graffitin, sillä ei kaikki seiniin kirjoitetut tai piirretyt tekstit ja kuvat ole graffiteja. Mikä on juuri graffiteille ominaista Latinalaisessa Amerikassa? Mendozassa, Argentiinassa, vaatekaupan seinään oli kirjoitettu ilmoitus kaupan loppuunmyynnistä. Ilmoitus oli tehty spray-maalilla graffitien tapaan (ks. kuva 8). Valparaisossa, Chilessä kokonainen kortteli oli tuhoutunut pahasti kaaturäjähdyksessä. Korttelin kauppojen seiniin oli spray-maalilla kirjoitettu, mihin kauppa oli siirretty remontin ajaksi. Nämä ovat esimerkkejä siitä, miten vaikeaa on vetää raja graffitien ja julkisessa tilassa olevien muiden tekstien ja merkkien välille. Tulen erittelemään ja kuvailemaan aineistoani tarkemmin myöhemmissä luvuissa, mutta listaan tässä vaiheessa viisi tekijää, jotka ovat mielestäni ominaisia graffiteille Latinalaisessa Amerikassa ja joiden avulla olen rajannut aineistoani.

1. *Anonyymisyys*. Graffitit ovat yleensä joko täysin anonyymisiä tai sitten tekijän nimikirjaimilla varustettuja.
2. *Tekniikka*. Yleensä graffitit on tehty spray-maalilla joko suoraan tai sapluunan läpi seinään maalaamalla.
3. *Laittomuus*. Yleensä graffitit ovat laittomia.
4. *Julkinen tila*. Aineistoni graffiteja yhdistää se, että ne kaikki sijoittuvat julkiseen tilaan.
5. *Ei-kaupallinen funktio*. Olen rajannut aineistostani pois kaikki suoraan kaupalliset tekstit, vaikka jotkut niistä täyttäisivät muut graffiteille listaamani ominaiset tekijät.

4.3 Minä ja graffitit

Koen välttämättömäksi tuoda esille oman suhteeni graffiteihin, koska tutkijoilla on aina oma historiansa ja taustansa, joilla on vaikutusta siihen, millaisia merkityksiä asioista ja ilmiöistä muodostetaan (Lehtonen 2000, 191). Latinalaisessa Amerikassa olin aina väistämättä turisti ja paikallisen kulttuurin ulkopuolinen tarkkailija. Tällä kertaa astuin Latinalaisen Amerikan mantereelle reppureissaajana ja graduaineiston kerääjänä. Ensimmäisen annoin valita matkareitin ja jälkimmäisen ohjata havaintoja julkisesta tilasta. Espanjan kieltä puhun sujuvasti, joten se auttoi osaltaan sekä aineiston keruuta että kulttuuriin sisälle menemistä. Lähdin kentälle ulkopuolisena tarkkailijana ja tein tietoisin päätöksen, että pitäydyn ulkopuolisen roolissani. Ilmiön tutkiminen kulttuurin sisältä päin olisi kyllä ollut mahdollista, mutta se olisi vaatinut yhdessä paikassa

pidempään olemista, aktiivista kontaktien luomista, pitkäkestoisempaa havainnointia ja haastatteluita. Monissa aikaisemmissa graffiteja käsittelevissä tutkimuksissa on ilmiötä havainnointi kulttuurin sisältä käsin. Tutkija on soluttautunut esimerkiksi katujengien mukaan ja yrittänyt ymmärtää heidän motiivejaan ja tarkoitusperiään. Minä puolestani haluan antaa puheenvuoron graffiteille niiden tekijöiden sijaan. Seinät saivat puhua ja minä kuuntelin. Suhteeni graffiteihin muodostuu näin väistämättä yhdeksi tutkimusta ja sen väittämiä määrittäväksi tekijäksi (em., 219). Kun esimerkiksi luokittelin graffiteja niiden teemojen mukaan, jouduin monessa kohdin pohtimaan sitä, millä perustein sijoitan graffitin tiettyyn luokkaan. Jo pelkästään se, että luokittelin aineistoa tietyn perusteiden tarkoittaa, että muodostan itse koko ajan merkityksiä niistä.

”Tutkimuskentällä liikkuva subjekti voi nähdä paremmin myös oman sijoittuneisuutensa vaikutuksen siihen, millaiseksi objekti hänen silmissään näyttäytyy. Kyse ei ole yhdestä lukkoon lyödyistä perspektiivistä, vaan liikkuvasta, tunnusteleavasta, koskettavasta tutkijasta.” (Em., 219) Olen itse tehnyt muutaman kerran graffiteja, mutta en koe, että minulla olisi ilmiöön henkilökohtaista suhdetta, minkä ansiosta pystyn tutkimaan ilmiötä objektiivisemmasta näkökulmasta. Latinalaiseen Amerikkaan aineistoa keräämään lähtiessäni en tarkalleen tiennyt mitä tuleman pitää. Mielessäni kävi sellainenkin ajatus, että mitä jos katujen seinillä ei olekaan graffiteja. Lähdin kentälle ilman tarkkaa suunnitelmaa siitä, mistä aineistoa tulen keräämään ja minkälaista aineistoni tulee olemaan. Annoin tutkimuksen kysymystenkin elää matkan aikana sen mukaan, mitä ympärilläni havainnoin ja mitä ylipäätensä oli mahdollista tutkia.

5. Metodologinen perustus

Tämän tutkimuksen metodologista suuntausta ohjaa aineiston erityisyys, joka tulee ilmi sen keräystavassa, määrässä ja laadussa. Graffitit ovat tekstien, kuvien ja symbolien yhdistelmiä. Niissä yhdistyvät verbaalisuus ja visuaalisuus. Analyysin avuksi tarvitsen siis metodin, jonka avulla pystyn tutkimaan tekstin lisäksi myös erilaisia kuvia ja symboleita. Lähdin Latinalaiseen Amerikkaan keräämään ja havainnoimaan graffiteja julkisissa tiloissa. Yritin ymmärtää katujen seinillä olleita merkkejä, selvittää lyhenteiden ja symbolien merkityksiä, sekä kysellä vihjeitä paikallisilta. Aineiston keruu muistutti ajoittain poliisietäytävien työtä. Vihjeiden perusteella yritin jäljittää graffitien mahdollisia merkityksiä. Onnistumisen riemu oli suuri, kun alussa lähinnä käsittämättömiltä näyttäneet kirjainyhdistelmät järjestyivät merkityksellisiksi merkeiksi. Tarasti vertaa (1996) semiootikkoja arkeologeihin, koska arkeologiahan ”[t]utkii nimenomaan menneisyyden jättämiä merkkejä ja yrittää näiden ”jälkien” perusteella rekonstruoida kadonneita todellisuuksia.” (Em., 261). Aineiston analysoimisen apuna käytänkin semiotiikkaa. Varsinaisena työkaluna käytän Roman Jakobsonin viestinnän perusmallia, koska tämä antaa mahdollisuuden tuoda esille graffitien viestinnällisen puolen semioottisen analyysin rinnalla. Tarkoitukseni on selvittää graffitien viestinnän merkitysjärjestelmän toiminnan periaatteita, eli viestinnän tekijöitä ja tehtäviä. Ennen semiotiikkaan siirtymistä käyn lyhyesti läpi sisällönanalyysin, jota käytän aineistoni järjestämisen apuna.

5.1 Sisällönanalyysillä aineisto järjestykseen

Sisällönanalyysia voidaan hyödyntää tutkimuksessa monella eri tavalla ja monella eri tasolla. Käytännössä sisällönanalyysi tarkoittaa aineiston hajottamista osiin ja sen järjestämistä luokitteluiden avulla uudeksi kokonaisuudeksi. Sisällönanalyysillä ”pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa” (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105). Aineiston ei välttämättä tarvitse olla kirjallisessa muodossa, vaan sisällönanalyysia voidaan käyttää myös kuvallisen materiaalin, kuten valokuvien analysointiin (Ball & Smith 1992). Aineiston järjestämisessä on merkittävää aineiston ilmisältö, ei sen piilomerkitykset. Jos aineistona on valokuvia, niistä täytyy etsiä tutkimuksen kannalta olennainen tekijä, jonka avulla aineisto koodataan ja järjestetään uudelleen. Sisällönanalyysillä ei siis päästä kiinni esimerkiksi aineiston taustalla vaikuttaviin motiiveihin tai valtasuhteisiin. Käytettyjen kategorioiden selkeydellä ja itsestään selvyydellä pyritään maksimoimaan tutkimuksen objektiivisuus. (Em., 21–23.) Vaikka aineistonani on pääasiassa valokuvia graffiteista, niin en tee varsinaista kuva-analyysia.

Valokuvaaminen on pelkästään ollut keinona dokumentoida graffiteja. Analyysin kohteena ovat siis graffitit, eivät itse valokuvat.

Sisällönanalyysin ohella käytetään käsitettä sisällön erittely, jolla viitataan aineiston sisällön kvantitatiiviseen kuvaukseen. Yleensä nämä molemmat kulkevat käsi kädessä, eli kvalitatiivista analyysiä seuraa aineiston kvantitatiivinen analyysi. (Tuomi ja Sarajärvi 2002, 107.) Aineiston varsinaiselle kvantitatiiviselle analyysille en tutkimuskysymysteni valossa koe tarvetta. Sen sijaan annan tarkkoja kuvauksia graffitien sijainneista ja esiintymismääristä. Kritiikkiä aineiston sisällönanalyysi on saanut siitä, että sen avulla ei tehdä varsinaisia johtopäätöksiä, vaan järjestetty aineisto esitetään ikään kuin valmiina tuloksena (em., 105). Itse käytän sisällönanalyysia vain aineiston järjestämisen ja ilmiön hahmottamisen apuvälineenä, en tutkimuksen varsinaisena metodina. Sisällönanalyysin avulla pystyin järjestämään laajan aineistoni tutkimuksen kannalta järkevämpiin kokonaisuuksiin. Tavoitteena on myös päästä sisällönanalyysin avulla kiinni graffitien sisältämiin erilaisiin toimijoihin. Jaan aineistoni ensin kuuteen eri pääluokkaan ja niiden alaluokkiin graffitien ilmeisimmän sisällön tai sanoman mukaan. Aineistostani tekemät luokittelut esittelen luvussa 6.3 *Graffitien luokat*.

5.2 Merkkejä katujen seinissä

Kuvien ja tekstien sisältämiä koodijärjestelmiä tutkitaan semiotiikan parissa. Semiotiikka on merkkejä, merkkijärjestelmiä ja merkityksiä tutkivaa tiedettä (Veivo & Huttunen 1999, 9). Semiotiikka on saanut alkunsa kielitieteellisistä tutkimuksista, mutta semioottista tutkimusta on mahdollista soveltaa mitä erilaisimpien kielellisten esitysten analysoinnin apuna, kuten graffitien (esim. Garí 1995). Jokin asia on merkki vain viitatessaan johonkin toiseen tai esittäessään jotakin toista. Merkki perustuu siis korvaamisen ideaan, merkkivälineen ja sen edustaman asian väliseen korvaavuussuhteeseen. Merkki ei kuitenkaan operoi eristyksissä, vaan saa merkityksensä suhteessa muihin merkkeihin, joita voivat olla erilaiset tapahtumat, teot ja asiat. (Veivo & Huttunen 1999, 23–25.) Graffitit, niiden kuvat, tekstit ja merkit ovat näin ollen suhteessa toisiin julkisessa tilassa sijaitseviin merkkeihin. Niiden merkitys riippuu myös yhteiskunnan sisällä käytävistä keskusteluista ja tehtävistä päätöksistä, jotka taas vuorostaan heijastavat yhteiskunnassa vallitsevia arvoja. Esittelen lyhyesti semiotiikan perusteita sekä semiotiikan kaksi pääsuuntausta, strukturalistisen ja pragmaattisen perinteen, koska molemmat näistä suuntauksista ovat vaikuttaneet osaltaan Roman Jakobsonin semiotiikkaan (Kangasniemi 2005), jota hyödynnän tutkimuksessani.

Strukturalistinen merkkikäsite pohjautuu kielitieteilijä Ferdinand de Saussuren työhön. Strukturalistisen näkemyksen mukaan merkin muodostaa merkitys (sisältö) ja merkitys (muoto). (Veivo & Huttunen 1999, 26–27.) Merkitys on esimerkiksi sanan äänne- tai kirjoitusasu, ja merkitys on se käsite johon tuo äänne- tai kirjoitusasu viittaa. Merkki nojaa merkkijärjestelmään, joka antaa merkitykselle ja merkitykselle muodon. Strukturalistien mukaan merkkijärjestelmä on suljettu, eli ulkopuoliset tekijät ovat toissijaisia merkityksen kannalta. ”Merkkijärjestelmät miellettiin itsenäisiksi ja suljetuiksi rakenteiksi, joiden kuvaamisen katsottiin olevan mahdollista ilman, että pohdittiin niiden asemaa tai toimintaa yhteisössä tai yksilöiden välisessä kanssakäymisessä” (em., 34). Keskeisenä käsitteenä on ero, koska erottuminen toisista merkityksistä ja merkityksistä antaa muodon merkityksille ja merkitykselle. Strukturalistisessa perinteessä on tarkoituksena tutkia juuri sitä muotoa, jonka merkkijärjestelmä antaa merkitykselle ja merkitykselle. (Em., 26–29.)

Muodon lisäksi merkkijärjestelmä liittyy merkityksen ja merkityksen toisiinsa jonkin periaatteen tai säännön, eli koodin kautta. Koodi määrittää merkkivälisen ja sen korvaaman käsitteen välisen suhteen, mikä perustuu tapaan tai käytäntöön. Merkin merkitys perustuu yhtäältä koodiin ja toisaalta rakenteeseen. Merkitystä määrittää siis myös merkityksen käsitteen paikka rakenteessa. Tässä kaksijakoisessa merkitys (sisältö) ja merkitys (muoto) tavassa ymmärtää merkki jätetään kokonaan huomioimatta tulkinnan osuus merkityksen muodostumisessa. Merkin merkitys juontuu jo olemassa olevasta käsityksestä tai ymmärryksestä (struktuurista). Tiivistetysti sanoen, strukturalistinen semiotiikka painottaa rakenteen ja järjestelmän roolia merkitysten syntymisessä. (Veivo & Huttunen 1999, 33–34.) Pragmaattinen näkemys painottaa enemmän tulkintaa ja merkin toiminnallista puolta. Pragmaattisen merkkikäsitteen isänä pidetään Charles Peirceä. Häntä kiinnosti *semiosis*, eli se miten merkit seuraavat toisiaan merkitsemisen ja tulkinnan jatkuvassa prosessissa. Pragmaattisessa merkkikäsitteessä kiinnitetään huomiota merkin vastaavuuden lisäksi merkin toimintaan ja sen vaikutuksiin. Merkkisuhteen muodostavat kolme elementtiä, jotka ovat merkkiväline, merkin edustaman objekti ja sen aikaansaaman tulkinta. Näin ymmärrettynä merkki voi olla materiaallinen tai mentaalinen asia tai ilmiö, joka esittää objektia ja on tulkittavissa. (Em., 40–41.) Pragmaattisen ja strukturalistisen semiotiikan ero kiteytyy siihen, että Saussure piti merkityksen ja merkityksen välistä yhteyttä kiinteänä, kun taas Peirce piti merkin ja tulkitsinten suhdetta tulkinnallisesti vaihtelevana (Pietilä 1997, 297).

5.3 Kuvan ja tekstin suhde

Graffitien tutkimisessa on kirjallisen lukutaidon lisäksi hallittava visuaalinen lukutaito. Kuvallinen esitys ajatellaan yleensä kielen kaltaiseksi tekstiksi, jonka merkitykset järjestyvät ymmärrettäviksi jonkin koodin tai säännön varassa, aivan kuten kirjallisenkin tekstin merkitykset (Kupiainen 2007, 39). Voidaan ajatella, että mitä abstraktimpi tai pelkistetympi kuva sitä enemmän se edellyttää erityistä lukutaitoa. Realistisen valokuvan viesti menee helposti perille, kun taas pilakuvamainen piirros voi jo vaatia erikoistuneempaa lukutaitoa. Pelkistetty kuva lähestyy merkitsemistapojen suhteen kirjoitettua tekstiä, sillä sekä kuva että teksti koostuvat symboleista, jotka eivät esitä asiaa suoraan kuten realistisessa valokuvassa. (Mc Cloud 1994, 46–51.)

Missä sitten menee kuvan ja tekstin raja? Graffiteissa kirjoitettua tekstiä lähimpinä ovat kirjoituksen muodossa olevat mielenilmaukset. Hip hop -graffiteissa kuvan erottaminen tekstistä on erityisen haastavaa. Kirjaimet eivät järjesty sääntöjen mukaisesti ja niiden tyylielty muoto aiheuttaa kuvamaisen vaikutelman. Mikkosen (2005) mukaan kuvallisella ja kirjallisella ilmaisulla on omat erityispiirteensä, jotka pohjautuvat kahteen eri merkitsemistapaan. Kuvalle on ominaista kielipiillinen ja rakenteellinen avoimuus, kun taas kielellisessä esityksessä elementit ovat syntaktisesti toisiinsa sidotut. Kielellisessä esityksessä ei ole yhdentekevää missä järjestyksessä elementit luetaan, kun taas kuvaelementtien osien välisissä suhteissa ei ole ehdottomia sääntöjä. (Em., 29.) Useissa graffiteissa käytetään samanaikaisesti sekä kuvallista että kirjallista ilmaisua, jolloin lukija-katsojan on seurattava samanaikaisesti sekä verbaalisia että visuaalisia merkkejä.

Kuvalliset ja kielelliset merkit ovat graffiteissa erilaisissa vuorovaikutussuhteissa keskenään. Tekstin visuaalinen ilme voi esimerkiksi olla elimellinen osa graffitia tai sitten sana ja kuva toimivat rinnakkain muodostaen kokonaisuuden (Mikkonen 2005, 21–22). Garín (1995) on tutkinut graffiteja semiotiikan avulla. Hän lähtee ajatuksesta, että graffitit on mahdollista nähdä merkkeinä (symboleina, kuvina, teksteinä), jotka koostuvat kirjallisista ja puhutuista, verbaalisista ja visuaalisista sekä ensi näkemällä merkityksellisistä ja merkityksettömistä merkeistä. Graffiteja ei tulisi tutkia valmiina jälkinä tai tuotteina, vaan jatkuvina diskursseina, joille ei ole määriteltävissä loppua. Viimekädessä graffitin lukija on kuitenkin se, joka järjestää ja rajaa muuten mahdottomalta näyttävän merkkien kaaoksen (Em., 42.) Tällainen pragmaattinen näkemys graffiteista loputtomina merkkien jatkumoina on kiehtova. Merkitys muodostuu vasta tulkinnan kautta. Strukturalistisen kaksiulotteisen merkkikäsitteksen mukaan tulkittaessa graffiti saisi merkityksensä aikaisemmasta käsityksestä (merkitystä). Käytännössä tämä tapahtuisi eron kautta, eli vertailemalla sitä muihin

graffiteihin. Mutta mitä jos aikaisempaa käsitystä ilmiöstä ei ole? Mitä jos Tampereen kaupungin talon seinään jonakin yönä ilmestyisi iso graffiti, joka olisi esimerkiksi keskustapuolueen vaalimainos ilmoittaen ”Äänestä Keskustaa, Keskusta on paras puolue!”. Tällaiset graffitit eivät olisi Suomessa rinnastettavissa aikaisempiin graffiteihin, joten ei olisi olemassa valmista koodia, millä muodostaa graffitista merkitys. Olenkin samaa mieltä kuin Garí (1995, 42) siitä, että graffitien toiminnallisen ja tulkinnallisen puolen huomioon ottaminen on tärkeää.

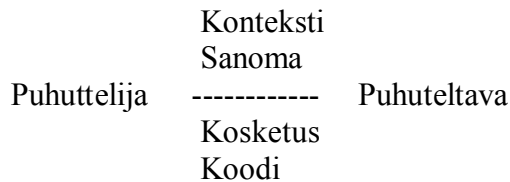
5.4 Roman Jakobsonin malli

Kommunikaatio on viestintää, jossa vaihdetaan merkkejä ja niiden merkityksiä. Semiotiikka tutkii näitä merkkejä, niiden toimintaa ja merkitysjärjestelmiä, kun taas viestintätieteet tutkivat viestien tuottamista, välittymistä ja viestintää yleensä. (Veivo & Huttunen 1999, 91.) Merkkien vaihto ja merkitysten tuottaminen on kommunikatiivinen prosessi, jossa kohtaavat viestin lähettäjä, viesti ja viestin vastaanottaja. Roman Jakobson (1896–1982) on tunnettu erityisesti viestinnän mallistaan, mutta hän oli kiinnostunut kaikesta kieleen liittyvästä ja on kirjoittanut monia tieteellisiä artikkeleita tarkastellen kielitiedettä eri näkökulmista (Kangasniemi 2005, 2). Jakobson vaikutti myös Prahan lingvistikissa piirissä, joka korosti kielen strukturaalisuutta ja funktionaalisuutta (Holenstein 1976, 9). Jakobsonin työssä funktionaalisuus näkyy ehkä selkeimmin hänen viestinnän mallissaan. Myöhemmin 1950-luvulla Jakobson tutustui Peircen tuotantoon, jonka merkkiteoria on vaikuttanut Jakobsonin merkkikäsitteeseen. (Kangasniemi 2005, 14–15.)

Hyödynnän työssäni pelkästään Jakobsonin viestinnän mallia, enkä siksi perehdy sen syvemmin hänen muuhun ajatteluunsa. Mallin avulla pystyn jäsentämään aineistoani järjestelmällisesti ja systemaattisesti. Graffitimetafora käyttäen Jakobsonin malli on kuin sapluuna, jonka läpi spray-maalaan aineistoni kadun seinään ja saan siihen aikaiseksi jonkinlaisen kuvan. Kuva olisi luonnollisesti erilainen, jos käytössäni olisi erilainen sapluuna. Viestinnän kulusta tehtyjä malleja on lukuisia. Valitsin Jakobsonin mallin, koska sen kaksitasoisuuden ansiosta on mahdollista analysoida viestinnän tekijöiden lisäksi viestinnän tehtäviä. Viestinnän tekijöiden ja tehtävien erittelyllä ja analysoimisella pääsen käsiksi graffitien viestinnän erityispiirteisiin, joka taas antaa välineitä vastata tutkimuskysymykseeni siitä, miten graffitit viestivät. Jakobsonin mallin avulla pystyn jäljittämään graffiteille ominaista kommunikaation rakennetta ja sen sisältämien osatekijöiden keskinäissuhdetta. Kuten Eskola (1991) toteaa, Jakobsonin mallia sovelletaan yleensä tutkimuksen kohteena olevien teosten kommunikaatorakenteen analyysiin, koska mallin mukaan kommunikaatio on aina kokonaistapahtuma, jonka eri osat saavat eri merkityksiä

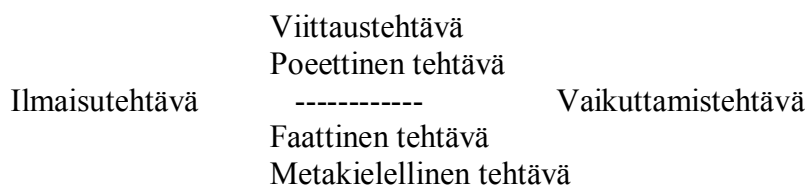
esiintymisyhteyden mukaan. Osatekijöiden merkitys siis muuttuu sen mukaan, missä yhteydessä ne esiintyvät ja kuinka niitä käytetään. (Em., 164–165.)

Seuraava kaavio havainnollistaa viestinnän perustekijät Jakobsonin (1960, 353) mukaan:

Kaikkien näiden tekijöiden on oltava olemassa, jotta viestintätilanne olisi toimiva. Mallin lähtökohtana on asetelma, jossa viestin lähettäjä (puhuttelija) lähettää sanoman vastaanottajalle (puhuteltava) (Fiske 1993, 55). Jakobson (1960) on määrittänyt vielä kolme muutakin tekijää. Kontekstilla hän tarkoittaa sitä, että sanoma viittaa muuhunkin kuin itseensä. Kosketus tarkoittaa taas sitä fysikaalista tai psykologista yhteyttä, joka yhdistää puhuttelijaa ja puhuteltavaa, ja joka mahdollistaa viestintätilanteen. Viimeinen tekijä on koodi, eli yhteinen merkitysjärjestelmä, jonka varaan viesti on rakennettu. (Em., 353.)

Viestinnän tehtävistä on tehty aikaisemmin malleja, joissa viestinnän tehtäviä on kolme (ilmais-, viitta- ja vaikuttamistehtävä) (Garí 1995, 138). Jakobson (1960) on täydentänyt tätä mallia kolmella muulla tehtävällä. Alla kaavio viestinnän tehtävistä Jakobsonin mukaan (Em., 357):

Ilmaisutehtävä kuvaa puhuttelijan asennetta tai suhtautumista lähettämäänsä viestiin. Ilmaisutehtävä viestittää siis muun muassa puhuttelijan asenteita, tuntemuksia ja yhteiskuntaluokkaa. Puhuteltavan päässä viestinnän tehtävänä on vaikuttaminen, joka nimensä mukaisesti kuvaa sanoman vaikutusta puhuteltavaan. Viittaustehtävä tarkoittaa sanoman suhdetta asiayhteyteen tai ”todellisuuteen”, mikä on erityisen tärkeää asiaviestinnässä, joka pyrkii asioiden mahdollisimman objektiiviseen paikkaansa pitävyyteen. Poeettinen tehtävä tarkoittaa sanomaa sellaisenaan, sen suhdetta itseensä. Sanoman poeettinen tehtävä tulee esille verbaalisissa valinnoissa ja esteettisessä viestinnässä, mutta poeettista tehtävää ei toteuteta pelkästään runoissa, vaan myös arkipuheen sanavalinnoissa.

Sanoman tehtävä on faattinen silloin kun se pitää yllä keskustelua ja varmistaa viestinnän sujumista. Faattiset sanomat ovat usein muodoltaan toisteisia. Viimeinen näistä kuudesta viestinnän päätehtävästä on metakielellinen tehtävä, joka tarkoittaa viestinnässä käytetyn koodin tunnistamista ja selventämistä. (Jakobson 1960, 353-357; Fiske 1993, 56-57.) Analyysin ensimmäisessä luvussa (7. ”*Las paredes, nuestro medio de comunicación*” – *graffitit viestintänä*) erittelen viestinnän tehtävät ja funktiot graffitien osalta, mutta ennen varsinaista analyysia kuvailen tutkimaani ilmiötä.

6. Ilmiön kuvailua Latinalaisessa Amerikassa

Tutkimuksen kannalta on olennaista, että sellainenkin lukija, joka ei ole käynyt Latinalaisessa Amerikassa ymmärtää, millaisesta ilmiöstä graffiteissa on kyse. Tässä luvussa keskityn kuvailemaan ilmiön laajuutta ja tärkeyttä Latinalaisessa Amerikassa. Luvun tarkoitus on tuoda esille ilmiön ominaispiirteet ja luoda kokonaiskuva ilmiöstä menemättä vielä sen syvemmälle sen merkitysten analysoimisessa. Aluksi kuvailen sitä, miten julkinen tila jäsentyy ja näyttäytyy Latinalaisessa Amerikassa. Pyrin antamaan kuvan siitä, millaisia merkityksiä ja toimintoja julkiseen tilaan Latinalaisessa Amerikassa liitetään, ja miten nämä eroavat julkisen tilan käytöstä Euroopassa tai Suomessa. Tämän jälkeen kuvailen graffitien sijainteja, esiintymismääriä ja tyylejä. Vastaan kysymyksiin siitä, minkälaisissa paikoissa graffiteja on, kuinka paljon niitä on ja minkälaisia ne ovat. Luvun lopuksi käsitelen vielä niitä yhteiskunnallisia ehtoja, jotka vaikuttavat ilmiöön ja sen piirteisiin Latinalaisessa Amerikassa.

6.1 Julkisen tilan käytöstä Latinalaisessa Amerikassa

Julkinen tila on Latinalaisessa Amerikassa monella tapaa erityistä. Aina kun matkustan Latinalaiseen Amerikkaan, kestää muutama päivä totutella aluksi todella kaoottiselta tuntuvaan katuelämään. Ihmisten paljous, äänet, katukaupustelijat ja liikenne näyttävät tavallisena arkipäivänäkin eksoottiselta verrattuna vaikka Tampereen Hämeenkadun tunnelmaan. Tämä maalaisjärjellä tehty monellakin tapaa pelkistävä ja yksinkertaistava huomio ansaitsee kuitenkin analyttistä tutkimista. Onko tosiaan niin, että Latinalaisessa Amerikassa julkista tilaa käytetään enemmän ja monipuolisemmin kuin Suomessa? Voisiko julkisen tilan erilaiset käyttötavat ja merkitykset selittää graffitien määrällisten esiintymisten eroja?

Tutkijat ovat yhtä mieltä siitä, että muutoksia julkisessa tilassa ja sen käytössä on toden totta viime vuosikymmeninä tapahtunut, mutta on erimielisyyksiä siitä, miten merkittäviä ja radikaaleja nämä muutokset ovat olleet. Rosenthal (2000) väittää, että sosiologian klassikoiden kritiikit julkisen tilan katoamisesta tai muuttumisesta länsimaissa eivät päde Latinalaiseen Amerikkaan samassa mittakaavassa, sillä erityisesti keskusauiot ja niiden ympärille kietoutuva vilkas katuelämä säilyttävät ja ylläpitävät monipuolista julkista tilaa Latinalaisessa Amerikassa (Em., 37). Quesada (2006) on eri mieltä väittäessään, että latinalaisamerikkalaisten kaupunkien julkinen tila on muuttunut radikaalisti. Muutokseen liittyy perinteisten julkisten tilojen, kuten keskusauioiden ja keskuspuistojen merkitysten katoaminen. Kaupungin sisällä tapahtuu eriytymistä rikkaiden, keskiluokan ja köyhien asuinalueiden välillä, mikä aiheuttaa sen, että kaupungeissa on monta eri

keskustaa yhden sijasta. Tämä kaikki vaikuttaa siihen, että kaupungeille syntyy uusia käyttötapoja ja tarkoituksia. (Em.) Myös Silvan (2001) mukaan suurkaupunkien keskustat ovat muuttuneet, kun ylemmän luokan asukkaat etsivät rauhaa, järjestystä ja hiljaisuutta muuttamalla keskusta-alueelta kauemmas. Kaupunkien keskustoja ovat sittemmin täyttäneet syrjäytyneet ihmiset ja katukauppiat, vaikka heidänkin todellinen reviirinsä on keskustan ulkopuolella. (Em., 397.)

Julkisesta tilasta ja sen merkityksistä nykypäivän Latinalaisessa Amerikassa käytävistä keskusteluista voi alueen tulkita olevan jonkinlaisessa muutosprosessissa, perinteiden ja modernisaation välimaastossa. Osa tutkijoista väittää perinteiden olevan vielä voimissaan, kun toiset taas painottavat tapahtuneita muutoksia. Omat havainnot ja kokemukset tukevat myös tätä perinteiden ja modernin jännitettä. Suurkaupungeissa, kuten Santiago de Chilessä ja Ciudad de Méxicossa kaupunkien keskustat ovat hajautuneet ja tilalle on tullut monia eri keskuksia. Perinteinen keskusaukio on tässä mielessä menettänyt merkitystään. Pienemmissä kaupungeissa on kuitenkin edelleen havaittavissa keskusaukion merkitys koko kansan ajanvietto- ja kokoontumispaikkana. Köyhemmillä alueilla, kuten monin paikoin Boliviaa, paikalliset pukeutuvat edelleen perinteisiin asuihin, mutta vauraammissa kaupungeissa nautitaan cappuccinoa internetkahviloissa samaan tapaan kuin vaikka Pariisissa. Latinalaisessa Amerikassa menneisyys ja nykyisyys kohtaavat rajummin kuin monessa muussa paikassa. Canclini (1995) puhuu Latinalaisen Amerikan yhteydessä hybridisistä kulttuureista, joilla hän viittaa traditionaalisen ja modernin kulttuurin välimaastoon. Alkuperäisväestön ja siirtomaa-ajan perinteet kohtaavat uuden teknologian ja ulkopuolisten vaikutteiden kanssa. (Em., 1-5.) Nämä muutokset näkyvät julkisen tilan käytössä, josta lisää seuraavassa alaluvussa.

6.2 Kadut protestoinnin paikkoina

Arkisten toimintojen lisäksi julkinen tila toimii mielenosoitusten ja muiden tapahtumien näyttämönä. Mielenosoituskulttuurin tutkiminen antaa välineitä lähestyä julkisen tilan tutkimista protestoimisen keinona, mitä myös monet graffitit ovat. Mielenosoituksissa, samoin kuin useimmissa graffiteissa, julkista tilaa hyödynnetään jonkun mielipiteen tai ajatuksen julkituomiseksi. Monissa paikoissa paikallisilta kysymällä selvisi, että useat poliittiset graffitit oli tehty juuri mielenosoitusten yhteydessä. Chaffee (1993b) on tutkinut mielenosoituskulttuuria Argentiinassa. Mielenosoitukset ovat toimineet Argentiinassa jo vuosikymmeniä mielipiteen ja poliittisen kannatuksen mittareina. Mielenosoituksista on tullut merkittäviä poliittisia tapahtumia, koska historian saatossa ne ovat osoittautuneet toimiviksi keinoiksi vaikuttaa yleiseen

mielipiteeseen ja poliitikkojen päätöksiin. Argentiinassa mielenosoituksiin osallistuu ihmisiä kaikista yhteiskuntaluokista. (Em., 118–120.) Perinteisten mielenosoitusten rinnalle on syntynyt uusia protestimuotoja, joita ovat esimerkiksi Argentiinassa *escrache* ja Chilessä *funa* nimillä tunnetut tavat, joissa diktatuurien aikaisten ihmisoikeusrikkojien tai muiden väärintekijöiden kotien tai työpaikkojen läheisyyteen kokoonnutaan soittamaan, pitämään meteliä, levittämään lentolehtisiä, liimaamaan julisteita ja tekemään graffiteja, jotta ohikulkijat ja naapurit tehtäisiin tietoisiksi talossa asuvasta rikollisesta¹. Escracheen ja funaan osallistuvat eivät pelkästään ota julkista tilaa haltuun ja ilmaise siellä mielipidettään, vaan pitävät samalla hauskaa ja viettävät aikaa yhdessä. Performatiivinen mielenosoitus on positiivinen ja mielikuvituksellinen tapa protestoida (Moser 2003, 185). Esimerkiksi Argentiinassa järjestettiin Suomen suurlähetystön edustalla *escrache*, jossa protestoitiiin Botnian paperitehdasta. Kyseisen *escrachen* yhteydessä esitettiin mm. humoristinen teatteriesitys aiheeseen liittyen (La República 26.1.2007).

Escrachen ja *funan* tyylliset protestit ovat eräänlaisia esteettis-poliittisia tapahtumia (Souza [a]), joiden tarkoitus on vääryyksien julkiseksi tekemisen lisäksi olla esteettisesti huomiota herättäviä ja kiinnostavia. (Em.) Suomessa mielenosoituskulttuuri vaikuttaa ainakin ensisilmäyksellä erilaiselta. Ulkomaalaiset ystäväni ovat mielenosoituksissa monesti ihmetelleet, miksi kaikki kulkevat niin siististi jonossa, eikä kukaan tee ilkivaltaa. Grönlund (2006) viittaa vuoden 2003 eduskuntavaalitutkimukseen, jonka mukaan on suomalaiset pyrkivät vaikuttamaan poliittiseen päätöksentekoon laillisin keinoin. Yleisimmät vaikutuskeinot ovat vetoomukset (80 %), yleisönosastolle kirjoittaminen (75 %) ja suoran yhteyden ottaminen päätöksen tekijöihin (70 %). Laittomat vaikutuskeinot eivät saaneet kannatusta. Laittomista keinoista yleisin on kuitenkin kansalaistottelemattomuuden osoittaminen, jota olisi valmis osoittamaan 16 % suomalaisista. Osallistuminen väkivaltaisiin vaikuttamiskeinoihin on marginaali-ilmiö. Kun sitten vertaillaan Suomen ja muiden Euroopan maiden kesken sitä, kuinka moni on viimeisen vuoden aikana osallistunut mielenosoitukseen, niin European Social Survey – kyselyn (2002–2003) mukaan Suomi asettuu 22 Euroopan maan joukossa toiseksi passiivisemmäksi. Esimerkiksi Ranskassa lähes 18 % ilmoittaa osallistuneensa mielenosoitukseen, kun vastaava luku Suomessa on vaivaiset 2 %. (Grönlund 2006, 76–82.)

World Values Survey – kyselyn (1996–2001 [a]) mukaan suomalaiset ovat innokkaimpia vetoomusten allekirjoittajia ja boikotteihin osallistujia verrattaessa Suomea ja joitakin Latinalaisen

¹ ks. <http://www.funachile.cl> ja <http://en.wikipedia.org/wiki/Escrache>

Amerikan maita keskenään. Muissa tapauksissa ei kuitenkaan ole havaittavissa merkittävää eroa kansalaisten osallistumisessa erilaisiin protestoinnin muotoihin. Mielenosoituskulttuurit ovat erilaisia, mutta kansainvälistymisen myötä toimintatapoja matkitaan. ”Se, mikä ennen oli tyypillistä ranskalaisille maatalousyrittäjille, on tyypillistä myös meillä. Rajattomassa maailmassa sekä ideat että toimintamallit leviävät kuin muoti” (Ekholm 2000, 27). Ylikansallisten järjestöjen, kuten Greenpeacen tai Amnestyn kansalliset osastot toimivat samantapaisesti eri puolilla maailmaa. Erona on se, että eri kulttuureissa samankaltaisiin toimintatapoihin suhtaudutaan erilailta. Esimerkiksi Ranskassa kadut ovat poliittisen taistelun kenttiä, jossa banderollien kantamisen lisäksi saatetaan rikkoa omaisuutta. Hyvin harvoin seurauksena on kuitenkaan rangaistuksia. Suomessa taas lakeja kunnioitetaan ja niiden noudattamista pidetään tärkeänä. (Em., 28 & 35–37.) Suomessa poliisia ja puolueita kohtaan tunnetaan voimakkaampaa luottamusta verrattuna moniin Latinalaisen Amerikan maihin (World Values Survey 1996–2001 [b]). Grönlundin (2006) mukaan suomalaisten varsin sovinnasta poliittista osallistumista selittää se, että maastamme puuttuvat suuret konfliktit (em., 82). Itse väitän poliittisten osallistumistapojen erojen johtuvan pikemminkin kulttuurisista tekijöistä kuin konfliktin suuruudesta. Ainakin aineistoni perusteella laittomaan poliittiseen vaikuttamiseen, joista poliittiset graffitit ovat yhtenä esimerkkinä, ei Latinalaisessa Amerikassa tarvita sen suurempaa aihetta kuin vaikka ylikansallisten yritysten vastustaminen tai tehtaan irtisanomiset, joita myös Suomessa tapahtuu.

Suomessa perinteiset mediat ja informaatioteknologia ovat keskeisiä kansalaisaktiivisuuden foorumeita toisin kuin suuret mielenosoitukset tai marssit (Ekholm 2000, 45–46). Latinalaisessa Amerikassa kadut vaikuttavat olevan tärkeitä kohtaamispaikkoja arkenakin. Julkinen tila on säilyttänyt merkityksensä sosiaalisena kohtaamispaikkana, rituaalien ja juhlien tapahtumapaikkana, vaikka nykyään televisio, radio ja sanomalehdet välittävät suurimman osa tiedosta (Souza [b]). Mielenosoitusten ja protestien lisäksi julkinen tila toimii myös arkena erilaisten kohtaamisten paikkana.

”Ihmiset ovat kaduilla myymässä tavaroitaan, heidän työ on kaduilla, joten julkiselle tilalle on jo olemassa käyttöä. On ihmisiä, jotka nukkuvat siestan tai syövät kadulla. Kaduilla on elämää, kadut ovat elinvoimaisia.” (Haastattelu 6.2.2007 La Paz, Bolivia)

Souza [b] kuvailee, kuinka Latinalaisessa Amerikassa katujen kulmissa naapuruston asukkaat ja ystävät kokoontuvat vaihtamaan päivän kuulumisia, lehtikioskin edustalla väitellään päivän uutisotsikoista, bussipysäkillä kiertävät kaupustelijat myyvät makeisia, liikennevaloissa sirkustaiteilija ilmestyy auton eteen jongleeraamaan ja puistoissa järjestetään

käsityöläismarkkinoita. (Em.). Tämä ehkä vähän romantisoitukin kuva Latinalaisesta Amerikasta on tosiaan se, joka minulle turistina välittyi. Mutta jos ihmiset kerran viettävät paljon aikaa kaduilla, puistoissa ja muissa julkisissa tiloissa, niin on loogista, että myös viestintä tapahtuu julkisissa tiloissa (Chaffee 1993a, 11).

6.3 Graffitien luokat

Latinalaisessa Amerikassa graffiteja on paljon ja hyvin monenlaisia. Tämän luvun tarkoituksena on kuvailla aineistoni graffiteja. Kuvailun avuksi olen jakanut aineistoni graffitit sisällönanalyysin avulla kuuteen eri pääluokkaan, jotka ovat: poliittiset graffitit, uskontoon liittyvät graffitit, jengi- ja hip hop -graffitit, fanikirjoitukset ja toivotukset, ilmoitukselliset graffitit sekä filosofiset ja moraaliset graffitit. Luokat olen jakanut edelleen tarvittaviin alaluokkiin. Olen tehnyt luokituksen graffitien ensisijaisen sisällön teeman mukaan. Luokkia en voi sanoa keksineen itse, vaan ne pikemminkin nousivat aineistosta esille. Silti luokitteluiden tekeminen oli haastavaa, koska monissa graffiteissa tulkinnan osuus korostuu paljon. Ajattelen pragmaattisen semiotiikan tavoin, että graffiteissa merkitys ei ole rakennettu merkkeihin sisään, vaan merkitys määrittyy vasta merkkien tulkinnan ja mahdollisten seuraamusten välityksellä. Näin ollen rakennan merkityksiä jo pelkästään luokittelemalla graffiteja tiettyihin luokkiin. En kuitenkaan näe sitä negatiivisena tekijänä, vaan yhtenä tapana saada jotain merkityksiä irti ilmiöstä.

Poliittiset graffitit

Luokittelua tehdessäni jouduin useaan otteeseen kysymään, miksi joku graffiti on mielestäni poliittinen. Kaikkien graffitien voidaan ajatella olevan poliittisia metakommunikatiivisella tasolla, koska pelkästään niiden tekeminen, sisällöstä riippumatta, on joko tiedostettu tai tiedostamaton kannanotto julkisen tilan käyttöön. Graffitien poliittisella sisällöllä tarkoitan kuitenkin sitä, että kaikki poliittisiksi luokittelemani graffitit ovat sisältönsä puolesta jollakin tasolla kantaaottavia yhteiskunnan asioihin. Niissä määritellään ja neuvotellaan sekä poliittisia että yhteiskunnallisia ilmiöitä. Poliittisten graffitien luokan olen jakanut viiteen alaluokkaan, joiden teemat ovat: anarkistiset, puoluepoliittiset ja vaalit, feministiset, koulutus, ihmisoikeudet, uusliberalismin vastaiset sekä ammattijärjestöt ja työläiset.

Anarkistiset

Anarkismi on ideologia, jonka päätavoitteena on valtiosta ja poliittisista hierarkioista täysin vapaa yhteiskunta. Anarkismin kritiikki kohdistuu yleensä selvimmin poliittisiin auktoriteetteihin ja järjestelmiin, jotka ovat anarkismin mukaan tilanteesta tai puolueesta riippumatta aina alistavia. (Heywood 2003, 190–210.) Anarkistisiksi graffiteiksi olen tämän määritelmän perusteella luokitellut sellaiset graffitit, joiden sisältö on valtiota tai poliittisia järjestelmiä vastustava, kuten:

”Contra el estado y el capital” (valtiota ja kapitalismia vastaan. Buenos Aires, Argentiina),

”Policias facistas” (fasistipoliisit. San Salvador, El Salvador)

”Vota nulo y organísate” (äänestä nollaa ja järjestäydy. Valparaiso, Chile)

Monissa anarkistisissa graffiteissa käytetään anarkismin symbolina tunnettua A-kirjainta:

”Si hay guerra que luchan los politicos A” (jos on sota taistelkoot poliitikot A. San Cristobal de las Casas, Meksiko)

”Yanki go home A” (jenkit kotiin A. Valparaiso, Chile)

Puoluepoliittiset ja vaalit

Puolueiden vaalimainokset vaihtelivat pelkistä puolueiden tunnusväreistä pienen kylän katukivetyksessä monia metrejä korkeisiin seinämaalauksiin, joissa toistuu ehdokkaan nimi, äänestysnumero, puolueen tunnus ja joskus myös ytimekäs iskulause, johon on kiteytetty puolueen ideologia (ks. kuva 1).

KUVA 1 Vaalimainos Estelissä, Nicaraguassa. (5.1.2006)

Tyypillisissä puoluepoliittisissa graffiteissa toistuivat puolueen tai poliitikon nimi ja sen jälkeen joko herjauksia tai ylistyksiä, kuten:

”FRG=corrupcion”² (FRG=korruptio. Quetsaltenango, Guatemala)

”*Viva el P.O.R*”³ (Eläköön P.O.R. Potosi, Bolivia)

Feministiset

Feministisillä graffiteilla tarkoitan aineistossani kirjoituksia, jotka ajavat naisten oikeuksia tai nostavat naisiin liittyviä aiheita esille. Tyypillinen aihealue oli abortti, jonka laittomuudesta on käyty etenkin Chilessä paljon julkista keskustelua. ”*Liberacion del aborto*” (abortin vapauttaminen) oli kirjoitettu Chilessä Valparaisoin kaupungissa. Meksikossa, San Cristobal de las Casasin kaupungissa muistutettiin graffitilla naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisesta päivästä: ”*Ni una asesinada mas. 18 De Noviembre dia internacional de la no violencia hacia las mujeres*” (Ei enää yhtään murhaa. 18. marraskuuta kansainvälinen naisiin kohdistuvan väkivallan vastainen päivä)

Koulutukseen liittyvät

”*Mejor educación*” (parempaa opetusta) -kirjoitus Guatemalassa Xelan kaupungissa kiteyttää koulutukseen liittyvien graffitien sanoman, koska kaikissa aineistoni graffiteissa, jotka liittyvät koulutukseen joko vaaditaan parempaa opetusta, enemmän määrärahoja ja uudistuksia tai vastustetaan koulujen yksityistämistä.

Ihmisoikeuksiin liittyvät

Suurin osa aineistossani olevista ihmisoikeuksiin liittyvistä graffiteista on Argentiinasta ja Chilestä. Kummassakin maassa on vielä 80-luvulla ollut diktatuurinen hallinto, jonka aikana on kadonnut ja kuollut kymmeniä tuhansia ihmisiä. Chilessä diktaattori Augusto Pinochetia ei ikinä saatettu vastuuseen teoistaan ja Argentiinassakin jatkuu edelleen oikeudenkäynnit ihmisoikeusrikoksiin syyllistyneiden tuomitsemiseksi. Ihmisoikeuksiin liittyvät aiheet ovat sekä Chilessä että

² FRG on lyhenne sanoista Frente Republicano Guatemalteco (Guatemalan Republikaaninen rintama)

³ P.O.R on lyhenne sanoista Partido Obrero Revolucionario (Vallankumouksellinen työväen puolue)

Argentiinassa graffitien lisäksi lähes päivittäin esillä sanomalehdissä. Nämä seikat voivat ainakin osaltaan selittää tähän aihepiiriin liittyvien graffitien suurta määrää näissä maissa. Ihmisoikeuksiin liittyvien graffitien viestien sisältö ei kuitenkaan ole kovinkaan yhtenäinen. Vain harvat viittaavat suoraan diktatuurin aikaan, kuten graffiti Cordobassa Argentiinassa: *”a 29 anos del golpe, nada cambia sin justicia”* (29 vuotta vallankaappauksesta, mikään ei muutu ilman oikeutta). Joissakin kirjoituksissa vaaditaan oikeutta ja vapautta poliittisille vangeille:

”Justicia a los presos politicos” (oikeutta poliittisille vangeille)

”Libertad a los presos del FMI. Coord.Presos” (”Vapaus FMI:n vangeille. Vankien koordinaatio”)

Joissakin graffiteissa taas vaaditaan ihmisoikeuksien rikkojia vastuuseen teoistaan. Argentiinassa Mendozan kaupungin keskusaukion asfalttiin oli kirjoitettu isoilla valkoisilla kirjaimilla: *”Juicio y castigo a los asesinos de ayer y hoy. 24/03”* (Tuomio ja rangaistus eilisen ja tämän päivän murhaajille. 24/3) (ks. kuva 17, s.75).

Uusliberalismin vastaiset

Uusliberalismin vastaisia graffiteja on aineistossani poliittisista kirjoituksista selkeästi eniten. Tähän luokkaan sijoittamissani graffiteissa vaaditaan muun muassa ylikansallisten yhtiöiden poistumista alueelta, vesiyhtiöiden pysymistä valtiolla, vapaakauppasopimusten purkamista ja Yhdysvaltojen vaikutuksen vähentämistä.

KUVA 2 ”No al TLC” (Ei vapaakauppasopimukselle) -kirjoitus Estelín keskustassa, Nicaraguassa. (4.1.2006)

Kaikista maista, joista aineistoa keräsin, oli paljon Yhdysvaltojen vastaisia kirjoituksia, kuten:

”Fuera Bush” (Bush pois. León, Nicaragua)

“Que el terrorista asesino Bush no pise Argentina” (jotta terroristi murhaaja Bush ei astuisi Argentiinaan. Buenos Aires, Argentina)

Olen laskenut tähän luokkaan myös paikallispoliittisia kirjoituksia, jotka liittyvät uusliberalistisiin uudistuksiin. *”Patria no se vende ni se divide”* (Isänmaata ei myydä eikä jaeta) -kirjoitus Boliviassa liittyy rikkaiden maakuntien pyrkimykseen itsenäistyä muusta Boliviasta. Lisäksi on olemassa äärivasemmistolaisia kirjoituksia, kuten *”todo propiedad es colectiva”* (kaikki omaisuus on kollektiivista. La Paz, Bolivia) tai Leónissa Nicaraguassa näkemäni *”Viva Cuba viva Venezuela viva Fidel viva Chavez!”* -kirjoitus, joka ei taida tarvita edes suomennosta.

Ammattijärjestöt ja työläiset

Ammattijärjestöihin ja työläisiin liittyvissä graffiteissa vaaditaan oikeuksia työntekijöille. Nämä kirjoitukset, kuten suurin osa poliittisista graffiteista, on vasemmistolaishenkisiä. Yleisin aihealue oli palkka:

”2000mil sueldo minimo PC(AP)”⁴ (2000 minimipalkka PC(AP). Valparaiso, Chile)

”Hospital Frances en la lucha ningun despido ni rebaja salarial!!! estatizacion ya!” (Ranskalainen sairaala taistelussa ei irtisanomisista eikä palkanalennuksia!!! valtiollistaminen nyt! Buenos Aires, Argentiina).

Uskontoon liittyvät graffitit

Uskontoon liittyvät graffitit olen jakanut uskontoa julistaviin ja uskonnon vastaisiin graffiteihin. Tähän luokkaan olen laskenut mukaan ne graffitit, joissa on selkeä viittaus uskontoon. Rajausta ei ollut vaikea tehdä, koska uskontoon liittyvät graffitit olivat hyvin samankaltaisia ja viestiltään selkeitä ja ytimekkäitä eri puolilla. Kaikissa kirjoituksissa mainitaan joko kirkko tai jumala. Uskonnon vastaiset kirjoitukset on muotoiltu yksinkertaisiin lausahduksiin, kuten Argentiinassa Buenos Airesissa kirkon seinässä ollut kirjoitus *”nunca más la iglesia”* (ei enää koskaan kirkkoa)

⁴ PC(AP) lyhenteet tulevat sanoista Partido Comunista Chileno (Acción Proletaria), eli Chilen kommunistinen puolue (Työväenliike)

(ks. kuva 3) tai *"iglesia facista"* (fasistinen kirkko) Cochabambassa, Boliviassa. Uskontoa julistavista graffiteista esimerkkinä käy San Pedro de Laguna –niminen pieni kylä Lounais-Guatemalassa. Kylän kadut olivat aivan täynnä uskonnollisia kirjoituksia, jotka toistivat samaa sanomaa vain hiukan eri sanavalinnoilla. Lyhyelle kadunpätkälle oli maalattu monia eri versioita:

"Sonrie, Jesús te ama" (Hymyile, Jeesus rakastaa sinua)

"Sólo Jesús puede cambiar tu vida" (Vain Jeesus voi muuttaa elämäsi)

"Jesús es el amor" (Jeesus on rakkaus)

Paikalliset olivat antaneet maalauttaa niitä jopa omien talojensa tai kauppojensa ulkoseiniin. Maalauksellisen ulkoasun takia ne muistuttivat enemmän muraaleja kuin graffiteja.

KUVA 3 Kirkon vastainen kirjoitus kirkon seinässä Buenos Airesissa, Argentiinassa. (7.1.2007)

Jengi- ja hip hop –graffitit

Hip hop -graffiteiksi lasken tagit ja piissit (ks. luku 1.1 *Käsitteiden määrittelyä*). Hip hop -kulttuuri on saanut alkunsa 1970-luvun alussa New Yorkista, mutta jo 80-luvun alussa se oli laajalti levinnyt Eurooppaan. Graffitien lisäksi hip hop -kulttuuriin kuuluu olennaisena osana musiikkia ja tanssia. (Ferrell 1993, 6–8.) Jengigrafffitit ovat hyvin samankaltaisia hip hop -graffitien kanssa. Olen kuitenkin erottanut ne toisistaan, koska Latinalaisessa Amerikassa ja varsinkin Keski-Amerikassa jengigrafffiteista puhutaan omana erillisenä ilmiönään.

KUVA 4 Mara Salvatrucha (MS 13) ja muiden jengien tageja San Pedro de Lagunassa, Guatemalassa. (23.12.2005)

Adams ja Winter (1997) osoittavat, että jengi- ja hip hop -graffitien tekemisessä kyse ei ole pelkästään alueen merkitsemisestä, vaan paljon monisyisemmästä tavasta luoda alakulttuurin sisäisiä ja jengien välisiä sosiaalisia verkostoja sekä ilmaista alakulttuurin jäsenten asenteita. (Em.) Varsinkin Keski-Amerikassa jengien tekemiä graffiteja oli kaikkialla. Tietyt jengit ovat saaneet paikallisten keskuudessa vaarallisen ja väkivaltaisen maineen, minkä takia jengigrafffitit koetaan monin paikoin uhkaaviksi.

Fanikirjoitukset ja toivotukset

Fanikirjoituksiksi ja toivotuksiksi lasken rakkauden- ja onnentoivotukset sekä erilaiset suosionosoitukset. Katujen seiniltä löytyi kirjoituksia, kuten: *"Feliz cumple Maria"* (Hyvää syntymäpäivää Maria) tai *"David ama a Paula"* (Diego rakastaa Paulaa). Aineistoni fanikirjoitukset liittyvät joko jalkapalloon tai musiikkiin. Fanien kirjoittamat suosionosoitukset pitävät sisällään yleensä vain bändin tai jalkapallojoukkueen nimen, kuten *"Greenday"* ja *"Slipknot"* -kirjoitukset Tupizan kylässä Boliviassa sekä *"SW"* kirjainyhdistelmä Chilen kaduilla, joka paikallisilta kysymällä selvisi Santiago Wonders -jalkapallojoukkueen lyhenteeksi. Buenos Airesin La Bocan kaupunginosan jalkapallostadionin läheisyyteen tehty kirjoitus *"Diego es el mejor"* (Diego on paras) viitanee argentiinalaiseen jalkapalloilijaan Diego Maradonaan.

Ilmoitukselliset graffitit

Tähän luokkaan lasken kuuluvaksi bändien keikkamainokset, mielenosoitusten ja lakkojen ilmoitukset, internet- ja sähköpostiosoitteet sekä erilaiset varoitukset ja kiellot. Bändien keikkamainoksissa on yleensä bändin nimi ja tiedot keikan ajankohdasta: *“Tatu en Chile 1.4.06”* (Tatu Chilessä 1.4.06). Graffiteissa, jotka ilmoittavat lakoista tai mielenosoituksista mainitaan vähintään aihe, päivämäärä tai aika:

“Marcha no a la mineria. miercoles 13 a las 10hs” (Marssi kaivosteollisuutta vastaan. 13 pvä keskiviikkona klo 10. Mendoza, Argentiina)

“29 de marzo a la calle” (29. maaliskuuta kadulle. Santiago, Chile).

Internet- ja sähköpostiosoitteita aineistossani on vain Argentiinasta ja Chilestä. Useimmat osoitteet johdattelivat bändien tai poliittisten puolueiden sivuille. Erilaisten varoitusten ja kieltojen yksi yleisimmistä aiheista oli pissaamisen kieltö: *“No orinar aqui, no seas coche”* (Älä kuse tähän, älä ole sika. Sucre, Bolivia).

Filosofiset ja moraaliset graffitit

Filosofisilla graffiteilla tarkoitan mietelauseita ja sanaleikkejä:

“Primero te ignoran, luego se rien de ti despues te atacan y entonces ganas Gandhi” (Ensin sinua ei huomioda, sitten sinulle nauretaan jonka jälkeen päällesi hyökätään ja sitten voitat Gandhi. San José, Costa Rica).

“Hay cosas q no cambian y el corazon en una de ellas” (On asioita, jotka eivät muutu, ja sydän on yksi niistä. Ciudad de México, Meksiko).

Moraaliset graffitit ovat kehotuksia ja ohjeita parempaan elämään. Köyhemmillä alueilla, kuten Meksikon eteläosissa, Nicaraguassa ja Boliviassa moraaliset kirjoitukset liittyivät usein väestöpoliittisiin ja terveydenhoidollisiin asioihin.

“Familia pequeña vive mejor” (Pieni perhe elää paremmin. Guatemala).

“Mama si te vacunas con ti te cuidas a mi” (Äiti, jos rokotat itsesi huolehdit myös minusta. Leon, Nicaragua).

Luokitusten ulkopuolelle jääneet graffitit

Näiden luokitusten ulkopuolelle jäi muutamia sellaisia graffiteja, joita en osannut sijoittaa mihinkään näistä luokista. Lähinnä kyse oli graffiteista, jotka olivat niin epäselviä ja suttuisia, että niistä oli mahdotonta saada selvää. Muuten luokitukset kattavat ainakin omat havaintoni ja internetistä keräämäni aineiston. Huomion arvoista on tosin se, että ympäristöön tai luonnonsuojeluun liittyviä graffiteja ei ollut. Ympäristöön liittyvien graffitien vähäisyys voi liittyä siihen, että monien muiden yhteiskunnallisten asioiden tai ongelmien koetaan kuitenkin olevan vielä tärkeämpiä kuin esimerkiksi ilmastonmuutokseen liittyvät ilmiöt. Seiniltä puuttuvat myös lähes kokonaan rasistiset tai fasiset graffitit. Katujen seinät näyttävät olevan enemmän poliittisen vasemmiston reviiriä. Perinteisesti monessa Latinalaisen Amerikan maassa seiniä ovat kuitenkin käyttäneet niin vasemmisto- kuin oikeistopuolueet (ks. luku 2. *Aikaisempi tutkimus*). Humoristisia ja ironisia graffiteja löytyi monesta eri luokasta, joten en kokenut järkeväksi erottaa niitä omiksi luokiksi. Graffitien ironisuutta käsittelemän tarkemmin luvussa 7.2 *Viestinnän tehtävät*. Harkitsin myös taiteellisesti kunnianhimoisesti toteutettujen graffitien erottamista omaksi luokaksi, mutta koska taide on mielestäni niin subjektiivinen määritelmä, en halunnut arvottaa graffiteja tämän perusteella. Lisäksi omasta mielestäni taiteellisesti lahjakkaita graffiteja löytyi niin poliittisiksi kuin hip hop -graffiteiksi luokittelimistani graffiteista. Olen tarkastellut graffiteissa esiintyviä teemoja tarkoituksella ilmiötä pelkistäen ja yksinkertaistaen. Kuten Garí (1995) tuo esille, graffitien paikkaan liitetyt merkitykset yhtälailla kuin niiden rinnakkaiset merkit ja diskurssit vaikuttavat graffitien tematiikkaan. Graffitien ja tilan suhdetta tarkastelen tarkemmin luvussa 8. *”La calle no tiene dueño” – graffitit ja paikat*. Seuraavassa luvussa kerron yleisemmällä tasolla sijainnin merkityksestä graffitien tehtäessä.

6.4 Sijainnin merkityksestä

Boliviassa haastattelemani graffiteja tekevä mies kertoo graffitien sijainnista Cochabamban kaupungissa:

“Graffiteja tehdään, jotta niitä luettaisiin. Niitä ei tehdä maaseudulla, koska siellä kukaan ei niitä lue. Yleisesti ottaen parhaimmat graffitit ovat aina kaupungin keskustassa ja enemmän pohjoispuolella (...) kaupungin eteläpuolella on graffiteja, mutta ne ovat erityylisiä, ne on jengien tekemiä. Graffitit ovat levinneet keskustasta kaupungin pohjoispuolelle, koska siellä on enemmän tilaa maalata. (...) Rikkaammilla asuinalueilla on enemmän seiniä. Sen takia siellä maalataan. Ja kaiken lisäksi siellä ne ovat paremmin näkyvillä. (...) Enemmän graffiteja on lähellä yliopistoa ja paikoissa joissa on enemmän liikennettä.” (Haastattelu 1.2.2007 Cochabamba, Bolivia.)

Graffiteja on Latinalaisessa Amerikassa katujen seinämien lisäksi lyhtypylväissä, liikennemerkeissä, asfaltissa, puiden rungoissa, yksityisten talojen seinissä, katukivetyksissä, kallioissa, kirkkojen seinämissä, muistomerkeissä, puistojen penkeissä, patsaissa, kaupunkien virallisten rakennusten ulkoseinämissä ja niin edelleen. Graffiteja voi olla julkisissa tiloissa melkein missä tahansa, mutta on kuitenkin havaittavissa eroa siinä, mihin paikkoihin tietyn tyyppiset kirjoitukset ovat keskittyneet. Edellä olevassa lainauksessa bolivialainen mies havaitsee eroja graffitien sijainnissa kaupungin eri alueiden välillä. Itse olen ottanut analyysin avuksi viisi eri paikkaa, jotka ovat mielestäni merkityksellisiä niihin tehtyjen graffitien osalta. Nämä paikat ovat keskusaukiot, symbolisesti merkittävät rakennukset, isojen autoteiden varret ja syrjäiset kujat.

Latinalaisessa Amerikassa kaupungit on perinteisesti rakennettu keskusaukion, *plazan*, ympärille (Rosenthal, 2000, 37). Keskusaukioilla ja niiden välittömässä läheisyydessä olevat graffitit ovat lähes poikkeuksetta poliittisia. Esimerkiksi Costa Rican pääkaupungissa San Josessa oli yksi kaupungin keskustassa sijaitseva aukio ja sen ohi kulkeva katu kirjoitettu täyteen uusliberalismin vastaisia kannanottoja (ks. kuva 7, s. 44). Samoin Buenos Airesin keskusaukion *Plaza de Mayon* asfaltti oli kirjoitettu täyteen poliittisia kannanottoja asfalttia ja remonttiaitoja myöten (ks. kuva 6, s. 42). Graffitin kirjoittaminen keskeiselle ja symbolisesti merkittävälle paikalle on mahdollista nähdä yhtenä keinona lisätä graffitin tehoa ja vaikutusta.

KUVA 5 Poliittisia seinäkirjoituksia San Salvadorin kaupungintalon seinässä, El Salvadorissa. (27.12.2005)

Symbolisesti merkittävät rakennukset otin tarkastelun kohteeksi, koska niihin on ladattu paljon merkityksiä, jotka tekevät rakennuksista erityisiä suhteessa muihin rakennuksiin. Symbolisesti merkittäviksi rakennuksiksi lasken niin poliittisesti kuin uskonnollisesti merkittävät rakennukset, kuten kirkot ja hallintorakennukset. Esimerkiksi kirkon seinissä ei näkynyt lainkaan uskontoa julistavia kirjoituksia. Ne ovat yleensä isojen autoteiden varsien kallioihin maalattuja. Sen sijaan kirkkojen seinään tehdyt graffitit ovat lähes poikkeuksetta uskonnon vastaisia. Uskonnon vastaisia graffiteja oli muuallakin, mutta kirkon seinään tehtynä niiden symbolinen merkitys lisääntyy. Baudrillard'n (1984) mukaan on syytä erottaa toisistaan ne kirjoitukset, jotka käyttävät seiniä vain viestin välittämisen välineenä ja ne, jotka hyökkäävät itse seiniä vastaan (em, 27). Tässä tapauksessa graffitit toimivat molemmilla tasoilla: kirkkojen seinään tehty graffiti hyökkää sekä symbolisesti että konkreettisesti kirkkoa vastaan.

KUVA 6 Kirkon seinään tehty "Ni dios, ni amo" (ei jumalaa, eikä isäntää) –graffiti ja anarkistimerkki San Cristobal de la Casa nimisessä kaupungissa, Meksikossa. (2.12.2005)

Vilkkaasti liikennöidyt paikat, kuten isojen autoteiden varret ovat strategisesti hyviä paikkoja graffiteille näkyvyyden maksimoimisen kannalta (esim. Chaffee 1993a, 7). Moottoriteiden varret ovat täynnä isoja mainosplakatteja, joilla yritetään kiinnittää ohi ajavien huomio. Samanlailla esimerkiksi presidentinvaalien alla moottoriteiden varret on maalattu kilpailevien puolueiden tunnusväreillä, joilla yritetään saada puolueille näkyvyyttä ja äänestäjiä. Sekä vaalimainoksia että uskontoa julistavia kirjoituksia leimaa ideologinen julistaminen ja ihmisten "käännyttäminen", oli kyse sitten puoluekannasta tai uskonnosta. Näitä päämääriä edistää mahdollisimman suuren näkyvyyden ja julkisuuden saavuttaminen. Taktiikka ja tavoite ovat samoja kuin mainostajilla. Myös kaupunkien keskustoissa näkyvimmit ja isoimmat seinämät on usein puolueiden maalaamia.

Vaikka näkyvyyden tavoittelu leimaa erilaisten graffitien sijainteja, niin näkyvyyttä voi tavoitella myös rajatun joukon keskuudessa. Mujeres Creando -nimisen anarkofeministisen liikkeen jäsen kertoo sijainnin merkityksestä:

”Yleensä maalaamme kaupungin keskusta-alueella. Jos joskus haluamme suunnata viestin tietyn alueen asukkaille, menemme maalaamaan graffiteja lähiöihin” (Haastattelu 6.2.2007 La Paz, Bolivia)

Kaupunkien ja kylien keskustojen ulkopuolella syrjäisemmällä kujilla on enimmäkseen jengi- ja hip hop -graffiteja. Best (2003) huomauttaa, että Karibiassa tagien tekijätkin ovat kuin mainostajia, jotka ostavat tilaa omalla tyylillään ja luovuudellaan. Oman nimimerkin kirjoittaminen seinään kertoo halusta olla näkyvillä ja osallistua yhteiskunnan keskusteluihin (Em., 849.) Syrjäisemmällä kujilla voi jengi- ja hip hop -graffitien lisäksi nähdä fanikirjoituksiksi ja toivotuksiksi luokittelemiani graffiteja, kuten rakkauden- ja onnentoivotuksia sekä musiikki- ja jalkapallomieltyymysten osoituksia. Isomursun (1995) mukaan graffitien sijaintiin vaikuttavatkin näkyvyyden lisäksi valvonnan ja kiinnijäämisen pelko. Hip hop -graffitien esteettisten pyrkimysten vuoksi on toivottavaa, että paikalla on edes hetkittäin hiljaista. Suomessa junaradanvarret, alikulkusillat ja tunnelit ovat ideaaleja graffitien tekopaikkoja, koska niiden ohi liikkuu päivisin paljon ihmisiä, mutta yöaikaan ne tarjoavat suojaisia paikkoja maalata. Kuuluisuutta ja mainetta saa graffitipiireissä maalaamalla erityisen vaikeisiin tai vaarallisiin paikkoihin. (Em., 92–93.)

Graffitien sijainnilla on siis paljon merkitystä. Niitä ei tehdä mihin tahansa paikkaan, vaan jonkinlainen periaate määrittää sitä, mihin graffitin voi tehdä. Yhtenä periaatteena voi olla paikkaan liitetyt merkitykset:

”Me etsimme seiniä, jotka ovat vanhoja eivätkä juuri maalattuja. Kunnioitamme näin ihmisiä. Etsimme paikkoja, jossa kirjoittaminen olisi hyväksyttävää. Meitä ei kiinnosta kirjoittaa vain kirjoittamisen takia, vaan pyrimme siihen, että se olisi hyväksyttävää, että sen näkisi ja että se olisi selkeä. Ja sitä varten täytyy valita tarkoitukseen sopiva seinä.” (Haastattelu La Paz, Bolivia 6.2.2007)

Suomessa monet graffitintekijät paheksuvat esimerkiksi Senaatintorin tienoon arvorakennusten maalaamista. Graffitien tekopaikat ovat kulttuurisesti määrättyjä ja hyväksytyjä. (Isomursu 1995, 92.) Periaatteena voi myös olla mahdollisimman suuren näkyvyyden tavoittelu, jolloin symbolisesti merkittävät paikat ja rakennukset ovat maalauksen kohteita. Eri asia on se, hyväksyvätkö kaikki graffitien tekijät samat periaatteet:

”Mielestäni mikään ei voi olla yksityistä. Voisin hyvin tehdä graffitin vaikka eduskuntatalon seinään (...) Kerran yhdet chileläiset tekivät Perussa graffitin pyhän rakennuksen seinään, mutta sitä en hyväksy.” (Haastattelu 29.3.2007 Valparaiso, Chile)

Graffitien sijaintiin liittyvät kirjoittamattomat säännöt voivat perustua monimutkaisiin periaatteisiin. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että kaikki maalajat eivät noudata samoja periaatteita. Havaintoni ja otteet haastatteluista osoittavat ainakin sen, että toisin kuin voisi yleensä ajateltavan, graffiteja ei tehdä sattumanvaraisesti mihin tahansa paikkaan.

6.5 Graffitien määrästä

Graffitien määrä vaihtelee suuresti sijainnin mukaan. Ilmiölle Latalalaisessa Amerikassa on ominaista se, että jollakin kadunpätkällä saattoi olla kymmeniä graffiteja, mutta seuraava katu saattoi olla täysin tyhjä graffiteista.

KUVA 7 Poliittisilla graffiteilla täyteen kirjoitettu kadunpätkä. (San Salvador, El Salvador 25.1.2006)

Graffitien keskittyminen tiettyihin paikkoihin jäsentää ja rytmittää julkista tilaa. Jos jollain kadunpätkällä on erityisen paljon graffiteja, erottuu se viereisestä kadusta. Julkinen tila jakautuu näin erilaisiin tiloihin, jotka luovat saman kaupungin sisälle vastakohtia ja jännitteitä. Kaupunginosien lisäksi tällaisia tiloja voivat yhtä hyvin olla vanha tehdasrakennus kaupungin laidalla, joka on maalattu täyteen graffiteja, joka vertautuu suhteessa siistiin kauppakeskustaan, jossa katujen seinillä on vain kaupallisia mainoksia. Yksi ilmiötä kuvaava piirre on Latalalaisessa Amerikassa se, että

täysin samat graffitit saattoivat toistua monta kymmentä kertaakin eri paikoissa. Graffitien määrälliseen esiintymistiheyteen voisi kuvitella vaikuttavan sen, miten nopeasti niitä poistetaan ja miten paljon niiden tekemistä valvotaan. Yleisesti ottaen graffiteja on Latinalaisessa Amerikassa huomattavasti enemmän verrattuna Suomeen, mutta graffitien tekemiseen puututaan monin paikoin Latinalaisessa Amerikassa yhtä kovin ottein kuin Suomessa. Esimerkiksi Chilessä Viña del Marin kaupunki suunnitteli vuonna 2006 käyttävänsä 50 miljoonaa pesoa, eli yli 60 000 euroa vuodessa katujen puhdistamiseen (El Mercurio Valparaiso 18.1.2005). Mujeres Creando –liikkeen jäsen kertoo tilanteesta Boliviassa:

”Graffitin tekeminen on pieni rikkomus. Rikoksissa se lasketaan alhaisimmaksi. Se ei ole varsinainen rikos, mutta siitä voidaan silti rangaista ja sakottaa. Aina kun meillä on ollut poliisin kanssa ongelmia ja tilanne on kärjistynyt, meidät on pidätetty.” (Haastattelu La Paz, Bolivia 6.2.2007)

Pelkällä kontrollin määrällä ei siis ole mahdollista selittää graffitien lukumäärällisiä eroja Suomessa ja Latinalaisessa Amerikassa.

6.6 Graffitien tyylistä

Yleensä graffitit on tehty joko mustalla tai punaisella spray-maalilla. Poliittisissa seinämaalauksissa ja puolueiden vaalimainoksissa käytetään toisinaan hyväksi puolueiden omia värejä (Chaffee 1993a, 6). Graffitien pelkistettyä värimaailmaa Latinalaisessa Amerikassa selittää se, että monilla ei yksinkertaisesti ole varaa hankkia monia erivärisiä spray-maalipurkkeja (esim. Cabezas 1984).

”Monivärisiin graffiteihin tarvitaan paljon rahaa. Kellään ei ole sellaiseen varaa, se on täällä mahdotonta” (Haastattelu 1.2.2007 Cochabamba Bolivia).

Lisäksi graffitien luonteeseen kuuluu se, että ne tehdään yleensä nopeasti kiinnittämättä sen enempää huomiota niiden visuaaliseen ilmeeseen (Chaffee 1993a, 7). Varsinkin poliittisissa graffiteissa korostuu viestin sisältö taiteellisuutta enemmän. Graffitit rikkovat kielioppisääntöjä (Best 2003, 848), ja niiden tekstien kieliasu jäljittelee usein puhuttua muotoa, kuten ”*ojo fabor de notirar basura*” (huomio roskien heittäminen kielletty. Meksiko) – kirjoituksessa, jossa *favor* sana on kirjoitettu muotoon *fabor*, ja *no tirar* on kirjoitettu yhteen⁵. Kieliopin noudattamista tärkeämpää näyttää olevan se, että kirjoituksen sanoma on ytimekäs, jolloin sanojen määrä yritetään vähentää minimiin kielioppisääntöjen kustannuksella. Yli 10 sanaa sisältäviä graffiteja on todella harvassa,

⁵ Espanjan kielessä B-kirjain lausutaan sanan sisällä samaan tapaan kuin V, mistä johtuen nämä saatetaan sekoittaa keskenään.

kun taas alle kolmen sanan tai merkin graffitit ovat yleisempiä. Lyhyys ja ytimekkyys kuvaavat siis graffiteja. Pisimpiä graffiteja ovat filosofiset mietelmälauseet, lyhyimpiä ovat poliittisissa graffiteissa, jengi- ja hip hop -graffiteissa ja fanikirjoituksissa käytetyt lyhenteet, kuten ”TLC”⁶ ja ”SW”⁷. Lyhenteitä käytetään paljon graffiteissa. Ominaista graffiteille Latinalaisessa Amerikassa on myös se, että ne ovat lähes poikkeuksetta espanjaksi, eivätkä esimerkiksi englanniksi.

6.7 Ilmiön yhteiskunnalliset ehdot

Tässä luvussa tarkoitukseni on tarkastella graffiteja suhteessa muihin tiedonvälityskanaviin sekä tiedonvälityksen kulttuurisiin käytäntöihin ja ehtoihin. Lehtosen (2000) mukaan mitään ilmiötä ei tulisi tutkia yksinään, vaan osana laajempaa kontekstia. Hän käyttää esimerkkinä televisiota ja sen katselua, joita tutkittaessa tulisi ottaa huomioon sen kanssa kilpailevat ajanviettotavat. (Em., 194.) Tätä ajatusta seuraten, graffitien käyttämiselle tiedonvälittämisessä Latinalaisessa Amerikassa voidaan hakea selitystä muiden joukkotiedotusmedioiden asemasta. Jos graffiteja tekevät etupäässä sellaiset henkilöt, joilla ei ole pääsyä muihin viestintäkanaviin, kuten monissa aikaisemmissa tutkimuksissa väitetään (ks. luku 2. *Aikaisempi tutkimus*), niin teknologian kehityksen myötä graffitien määrän olisi pitänyt vähentyä, koska esimerkiksi internetin myötä on monelle avautunut kanava ilmaista mielipiteensä julkisesti. Internetissä on lukuisia keskustelupalstoja, joissa kaikki voivat sanoa päivänpolttaviin asioihin mielipiteensä ja vieläpä anonyymisti. Vaikka pääsy internetiin on heikompaa monessa Latinalaisen Amerikan verrattuna Suomeen (UN Data 2005–2006), niin ei ilmiöiden eroavaisuuksia voida selittää tällä. Latinalaisessa Amerikassa on graffiteja tehty jo monta vuosikymmentä (Castillo 2006), eikä Suomessa taas ole graffiteja tehty huomattavasti enempää internetin yleistymistä. Toisin sanoen, ilmiö ei Latinalaisessa Amerikassa eikä Suomessa ole huomattavasti muuttunut vuosien varrella suhteessa viestintäteknologian kehitykseen.

Waisbordin (1996) mukaan perinteinen poliittinen mielenosoituskulttuuri on Argentiinassa yhä voimissaan, koska poliittiset toimijat ovat uskollisia perinteisiä kampanjointikeinoja kohtaan, ja koska poliittiset toimijat eivät täysin luota usein puolueellisiin medioihin. Valtion tai eliitin hallussa olevat viestintäkanavat eivät ole niin uskottavia kuin valtiosta riippumattomat kanavat. (Em.) Graffiteilla poliittisena vaikuttamiskeinona on tosiaan pitkä perinne Latinalaisessa Amerikassa (ks. luku 2. *Aikaisempi tutkimus*). Edelleen esimerkiksi vaalien aikaan käydään monessa paikassa tiukin

⁶ TLC on lyhenne sanoista Tratado de Libre Comercio (Vapaakauppasopimus)

⁷ SW eli Santiago Wonders niminen jalkapallojoukkue Chilessä

taistelu katujen seinillä graffitien muodossa, vaikka vaihtoehtoina olisi paljon modernimpiä keinoja viestiä. Internet, kännykät ja televisio ovat varmasti mullistaneet tiedonvälityksen, mutta eivät ole täysin syrjäyttäneet graffiteja. Toisaalta Latinalaisen Amerikan sisällä olevat suuret sosiaaliset erot sekä ongelmat terveydenhuollossa ja koulutuksessa ovat hidastaneet ja vaikeuttaneet siirtymistä uuden teknologian hyödyntämiseen kommunikaatiossa (Martín-Barbero 2006, 280–281), mikä voi selittää osaltaan perinteisten ja vaihtoehtoisten viestintäkanavien käyttöä.

Erityisesti vaalien aikaan kilpailua näkyvyydestä ja tilasta käydään samaan tapaan katujen seinillä kuin vaikka sanomalehdissä. Hieman liioitellen sanottuna, joskus vaikutti siltä, että päivän sanomalehdistä ja katujen seiniltä löytyivät samat otsikot. Sanomalehdet palvelevat kuitenkin eri tarvetta kuin graffitit, joten vaikka YK:n tilastojen⁸ mukaan sanomalehtien myyntiluvut ovat paljon alhaisemmat Latinalaisessa Amerikassa kuin Suomessa, niin siitä ei kuitenkaan voi vetää graffitien määrää selittäviä johtopäätöksiä. Joka tapauksessa väitän, että graffitit eivät varsinaisesti kilpaile ajankäytön puolesta muiden medioiden kanssa, sillä graffiteja ei lähdetä varta vasten lukemaan tai edes pysähdytään pidemmäksi aikaa niiden äärelle. Yksi graffitien yleisyyttä selittävä syy Latinalaisessa Amerikassa voi kuitenkin olla lukutaidottomuus, sillä kuvien käyttäminen havainnollistamisen apuna on ollut perinteinen käytäntö graffiteissa sellaisilla alueilla Latinalaisessa Amerikassa, joissa suurin osa väestöstä on lukutaidotonta (Silva 2007, 8). Itse näin Boliviassa ja Perussa puolueiden graffiteja, jotka oli suunniteltu lukutaidottomille ihmisille. Niissä oli kirjoituksen lisäksi piirretty kuvien avulla ohjeet, mihin kohtaan pistää ruksi äänestyslapussa. Toisaalta kuvia havainnollistamisen apuna voitaisiin ainakin teoriassa käyttää apuna monissa muissa tiedotusvälineissä ja radion välityksellä myös lukutaidottomat voivat seurata uutisia. Eli ainakaan suoraan lukutaidottomien suhteellisesti suurempi osuus Latinalaisessa Amerikassa verrattuna vaikka Suomeen, ei selitä graffitien käyttöä viestintäkeinona.

Ulkomainonnan suhde graffiteihin on mielenkiintoinen, sillä ulkomainonta ei Latinalaisessa Amerikassa rajoitu virallisesti ostettuihin ja määrättyihin mainostiloihin, vaan seinäpinta-alaa hyödynnetään tehokkaasti: pienten kauppojen seinät on usein maalattu mainoksia täyteen ja Coca Cola -yhtiön punavalkoiset seinämaalaukset löytyvät lähes joka kylästä ja kaupungista.

⁸ Tuoreimmat tilaston tiedot vuodelta 2000. Ks. <http://cyberschoolbus.un.org/>

KUVA 8 Loppuunmyynti-ilmoitus vaatekaupan seinässä. (Mendoza, Argentiina 7.4.2007)

Olenkin Garín (1995) samaa mieltä siitä, että graffitien kovin semanttinen kilpailija julkisissa tiloissa ovat kaupalliset julisteet ja seinämaalaukset. Kuten jo aikaisemmin toin esille, joskus oli vaikeaa vetää raja siihen, mikä katujen seinillä on kaupallista mainontaa ja mikä ei, mutta tarkkaavainen lukija voi kuitenkin erottaa kaupallisen viestin graffiteista. Esimerkiksi ulkomainonnassa, kuten kaupallisissa julisteissa ja seinämaalauksissa, pyritään aina saamaan näkyvyyttä jollekin tuotteelle. Tämä aiheuttaa sen, että viestin esteettiset arvot rajataan viestin visuaalisiin elementteihin, kun taas tekstien tarkoitus on korjata viestin mahdollinen monitulkintaisuus. Toisaalta kaupallisissa viesteissä pyritään maksimoimaan kaupallisten päämäärien kannalta merkityksellisten elementtien tehoa, jolloin käy samanlailla kuin hip hop -graffiteissa: kirjaimet lähestyvät kuvallista esitystä. Näin on esimerkiksi alennusmyyntien aikaan ALE-teksteissä, jotka kasvattavat kokoaan ja muuttamat muotoaan huomion herättämiseksi. (Em., 217-218.)

7. ”Las paredes, nuestro medio de comunicación” – graffitit viestintänä

Tämän analyysiluvun tarkoitus on vastata kysymykseen siitä, miten graffitit viestivät. Samalla kun vastaan kysymykseen siitä, millaista kommunikaatiota graffitit oikein ovat, osoitan myös sen, että kaikenlaisia graffiteja on mahdollista tutkia nimenomaan kommunikaationa. Työkaluna käytän Roman Jakobsonin mallia viestinnän tehtävistä. Jakobsonin (1960) mallin mukaan kielellisessä viestinnässä puhuttelija lähettää viestin puhuteltavalle. Jotta viesti välittyisi ja täyttäisi tarkoituksensa, täytyy sillä olla ensinnäkin konteksti. Toiseksi tarvitaan sekä lähettäjälle että vastaanottajalle yhteinen koodi, ja kolmanneksi vaaditaan fyysinen kanava tai psykologinen kosketuskohta, joiden ansiosta lähettäjä ja vastaanottaja voivat aloittaa viestinnän. (Em., 353.) Jakobsonin malli sopii graffitien tutkimiseen, koska sen avulla on mahdollista erottaa viestinnän eri tekijät, analysoida niitä ja sitä kautta ymmärtää graffiteja nimenomaan kommunikaatiokeinona.

7.1 Viestinnän tekijät

Sanoma

Luvussa 6.3 *Graffitien luokat* erittelin graffiteja niiden sanomien eri teemojen perusteella. Tässä yhteydessä koen vielä tarpeelliseksi tuoda esille sen, miten graffitien sanoma käytännössä rakentuu. Tematiikan rakentuminen voi olla monimutkainen prosessi, koska graffitien puhuteltava voi halutessaan muuttua puhuttelijaksi muokkaamalla, kommentoimalla tai ylimaalaamalla näkemänsä graffitin. Seinillä käytävän keskustelun tuloksena alkuperäinen teema voi esimerkiksi muuttua täysin toiseksi tai teemoja voi tulla lisää (Garí 1995, 130). Esimerkiksi Valparaisossa, Chilessä, näin graffitin ”*Chile solidaria con Peru*” (Chile solidaarinen Perun kanssa). Peru-sanalle oli jälkikäteen kirjoitettu *Cristo*, jolloin alun perin poliittinen sanoma sai rinnalleen uskontoon liittyvän toteamuksen: Chile solidaarinen Kristuksen kanssa. Cochabambassa Boliviassa toistui useaan otteeseen kirjoitus ”*Viva Evo*” (Eläköön Evo), jolla viitataan presidenttiin Evo Moralesiin. Osa näistä kirjoituksista oli muokattu muotoon ”*Viva huEvo*” (Eläköön muna), jolloin alun perin poliittinen kannanotto muuttui ironiseksi herjaukseksi. Haastateltavieni mukaan toisten graffitien kommentointi tai ylipyyhkiminen on ilmiölle tyypillistä Latinalaisessa Amerikassa:

”On graffiteja, joihin on vastattu ja me palaamme joissain tapauksissa vastaamaan. Tuota tapahtuu paljon täällä (...) Kommunikaatio ei ole jatkuvaa, mutta sitä, että graffiteihimme on vastattu, hyvässä tai pahassa, on tapahtunut melkoisesti.” (Haastattelu 6.2.2007 La Paz, Bolivia)

“Poliittiset graffitit ovat joka tapauksessa väliaikaisia, ne pyyhitään pois. Hyviä graffiteja ei pyyhitä yli.” (Haastattelu 1.2.2007 Cochabamba, Bolivia)

Vaikka seinillä käytävä kommunikaatio voi näyttää ensisilmäyksellä kaoottiselta, niin jonkinlainen vuorottelun periaate tuntuu silti jäsentävän sitä. Joku tekee graffitin ja joku toinen maalaa sen päälle tai kirjoittaa arvostelevan kommentin viereen. Tampereella Kehäsaaren vieressä olevaan seinään Tammerkosken koulun oppilaat ovat tehneet ison seinämaalauksen. Maalauksen päälle on ilmestynyt paljon graffiteja, joissa kommentoidaan maalausta, kuten ”*Better art please*” ja ”*olisitte pystynyt parempaan*”. Valparaisossa Chilessä ”*Lea Marx*” (Lue Marxia) -kirjoitus oli saanut alapuolelle kommentin ”*y conozca un idiota*” (ja tutustu idioottiin). Näyttää siltä, että graffitien kommunikaatio on armotonta vuoropuhelua, jossa puhuteltava voi suoraan sensuroida, moittia tai muuttaa alkuperäisen graffitin sanomaa, jolloin sen merkitys voi muuttua täysin päinvastaiseksi.

Puhuttelija ja puhuteltava

Graffiteissa puhuttelija jää yleensä arvailujen varaan, koska graffitien tekijät pysyttelevät anonyymeina tai sitten piiloutuvat jokin nimimerkin taakse. Yksittäisistä henkilöistä tai ryhmistä graffitien takana voi pienen salapoliisityön kautta saada vihjeitä. Esimerkiksi San Salvadorissa, El Salvadorissa oli muutaman poliittisen kirjoituksen perässä San Salvadorin yliopiston lyhenne UES, joka viittasi siihen, että tekijät ovat opiskelijoita⁹. Nuorisojengien tekemät graffitit oli taas helppo jäljittää jengien tagien perusteella, jotka toistuivat Keski-Amerikassa niin monessa paikassa, että ne oppi nopeasti tunnistamaan. ”*XV3*” ja ”*Eighteen*” ovat molemmat Eighteen-jengin tageja, kun taas ”*MS 13*”, ”*Salva Trucha*” ja muut muunnelmat, kuten ”*MS*”, ”*Mara*” ovat Keski-Amerikassa tunnetun Mara Salvatrucha -jengin tageja. Lisäksi puolueiden vaalien alla tekemissä graffiteissa on yleensä selkeästi esillä puolueen lyhenne tai koko nimi, jolloin on selvää ketkä ovat puhuttelijan roolissa. Puhuteltavan näkyvissä olemiseen voi olla monia syitä, kuten Boliviassa haastattelemani nainen kertoo:

”Meidän tekemiämme graffiteja luonnehtii se, että ne eivät ole anonyymejä (...) Naisten tekemät työt on tehty usein näkymättömiksi ja siksi me jatkuvasti teemme näkyväksi työtämme. Allekirjoitamme siksi graffitit aina.” (Haastattelu 6.2.2007 La Paz, Bolivia)

Nimimerkki voi tietenkin olla tekaistu, jolloin se ei anna todellista informaatiota graffitin tekijästä. Vaikka nimimerkki tai nimi puuttuisi graffitista kokonaan, voi puhuttelijan sijoittuminen

⁹ Lyhenne UES tulee sanoista Universidad de El Salvador (El Salvadorin yliopisto)

esimerkiksi poliittisella kentällä tulla sisällön kautta selville. Kuten jo 6.3 *Graffitien luokat* –luvussa kirjoitin, lähes kaikki näkemäni poliittiset graffitit olivat ideologialtaan selvästi kallellaan vasemmalle. Viestin epäsuora tyyli voi myös paljastaa jotain puhuttelijan ja puhuteltavien asemista (Garí 1995, 94).

”Los gringos violan mujeres, hombres y niños. Ahora quieren violar nuestra soberania” (Ulkomaalaiset loukaavat naisia, miehiä ja lapsia. Nyt he haluavat loukata meidän suvereniteettiä. San Salvador, El Salvador)

”Nos quieren domesticar” (He haluavat hallita meitä. San Cristobal de las Casas, Meksiko)

Edellisistä esimerkeistä käy ilmi, että kirjoittaja positioi itsensä johonkin ryhmään, joka asettuu vasten toista ryhmää. ”Me” puhumme ”heistä”. Asetelmalla voidaan yhtäältä pyrkiä tekemään eroa ”toisiin” ja toisaalta rakentaa ”meidän” kesken kuvitteellista yhtenäisyyden tunnetta. Me-muotoa hyödynnetään erityisesti poliittisissa graffiteissa. Kun graffiteja verrataan puhuttuun kieleen, niin käy ilmi, että puhuttelijan ja puhuteltavan tunnistaminen muistuttaa joissain tapauksissa toisiaan. Esimerkiksi puhelimesta äänenpainot tai puheen maneerit voivat paljastaa soittajan henkilöllisyyden, kun taas esimerkiksi hip hop -graffitin tekijän voi harjaantunut katsoja tunnistaa graffitin hienovaraisista tyylieroista. (Garí 1995, 92.)

Se, ketä tai keitä graffiteissa sitten puhutellaan, on myös joissakin tapauksissa mahdollista selvittää. Poliittisissa graffiteissa viesti on joskus kohdistettu suoraan poliittisille päättäjille. Esimerkiksi Cordobassa, Argentiinassa oli seinään kirjoitettu: *”juez Roggio limpie la ciudad”* (tuomari Roggio siivotkaa kaupunki). Paikalliselta kysymällä selvisi, että kaupungissa on ollut paljon ongelmia jätehuollon kanssa, joten katujen varsien roskapusseihin turhautuneet asukkaat nousivat kapinaan ja alkoivat syyttää kaupungin virkamiehiä ja erityisesti tuomaria nimeltään Roggio. Myös monet muut graffitit voivat olla täsmäkohdistettuja jollekin tietylle henkilölle tai joukolle, kuten syntymäpäivän tai rakkauden toivotukset ja jengigraffitit.

Suurin osa graffiteista on kuitenkin täysin anonyymeja, mistä johtuen ne ovat eräänlaista sokeaa kommunikaatiota. Seinillä on huudahduksia, mutta ohikulkijat eivät tiedä kuka niitä tarkalleen ottaen oikein huutaa. Jos seinillä olevia viestejä ei ole kohdennettu mihinkään tiettyyn ryhmään, ovat ne sokeaa kommunikaatiota myös puhuteltavien osalta. Kommunikaation anonyymisyys ei yleensä ole haitaksi viestinnän sujumiselle:

”Tärkeintä on graffitin sanoma, ei sanoman lähettäjä. Jos näin ei ole, ei ole kyseessä graffiti (...) En allekirjoita töitani, koska olennaisinta on viestin välittäminen.” (Haastattelu 29.3.2007 Valparaiso, Chile)

Roland Barthes´n (1993) mukaan tekijän pois jättäminen vapauttaa tekstin merkityksen. ”Kun tekstile annetaan Kirjailija, se pakotetaan pysähtymään, se varustetaan lopullisella merkityksellä.” (Em., 116.) Graffiteissa tekijän anonyymisyys antaa mahdollisuuden tulkinnoilla leikittelemiseen. Jos kerran puhuttelija lähettää viestin määrittelemättömälle taholle, niin vasta lukija tai katsoja antaa graffitille elämän. Päinvastoin kuin monissa graffiteissa, tageissa puhuttelijan nimimerkki on viestin ainoa sisältö. Jokisen (1989) mukaan tageilla ei varsinaisesti ole olemassaolonsa ulkopuolista sanottavaa kuin poikkeustapauksissa (em., 209–210). Tekijän rooli korostuu niin paljon, että sisältö kuihtuu kokonaan pois. Aikaisemmin olen kuitenkin osoittanut, että tageilla on muitakin funktioita kuin vain mainostaa tekijäänsä. Tekijän nimimerkki voi toimia reviirin merkitsijänä tai merkkinä alakulttuurin muille jäsenille, joten tagien taakse kätkeytyy muutakin sanomaa, kuin vain itse tekijän mainostaminen.

Konteksti

Jotta voidaan viitata johonkin, on oltava olemassa konteksti johon viitata. Kontekstilla siis tarkoitetaan, että sanoma viittaa johonkin muuhun kuin itseensä (Fiske 1993, 55). Kontekstin täytyy olla ymmärrettävä sekä puhuttelijalle että puhuteltavalle, koska muuten viestissä ei luonnollisesti ole järkeä. Suurin osa graffiteista näytti itselleni merkityksettömiltä ennen kuin tutustuin niiden kontekstiin. Esimerkiksi poliittisten graffitien kontekstina on poliittinen järjestelmä, jonka tunteminen on edellytyksenä viestin ymmärtämiselle. Boliviassa ajankohtainen poliittinen konflikti näkyi lyhyinä kannanottoina: ”2/3”. Ilman konfliktin tuntemista kannanotot pelkistyvät järjettömiksi numeroiksi, mutta Bolivian poliittisen kentän tuntevalle ne ovat vaatimuksia perustuslain uudistamiseen tarvittavan tuen määrästä.

Pragmaattisen näkemyksen mukaan vasta merkin tulkinta määrittää merkin lopullisen merkityksen. Toisin kuin strukturalistisessa semiotiikassa, jossa kontekstin sijasta puhutaan merkitystä (muoto), josta merkin merkitys muodostuu (Veivo & Huttunen 1999, 26–27), väitän, että kirjoitus, tagi tai kuva kadun seinässä voi merkitä eri asioita riippuen mitä kokemuksia tulkitsijalla on tuosta merkistä tai mihin kontekstiin hän sen liittää tulkinnassaan. Graffitien tulkitsemiseen myös oppii ajan kanssa, sillä niiden kontekstualisointi tapahtuu tiettyjen periaatteiden kautta. Esimerkiksi poliittisissa graffiteissa konteksti ilmeni ajan ja paikan mainintoina. Uusliberalismin vastaisissa

kirjoituksissa mainitaan usein Yhdysvallat tai Bush, koulutukseen liittyvissä mainitaan koulujen nimiä ja puoluepoliittisissa puolueiden nimiä:

"Fox Chupa el pedo de EEUU" (Fox ime USA:n pieru. San Cristobal de las Casas, Meksiko)

"Bellas artes resiste" (Taideteollinen korkeakoulu vastustaa. Buenos Aires, Argentiina)

"Ni uno vota por PRT ni FSLN" (Yksikään ei äänestä PRT:ta eikä FSLN:aa. León, Nicaragua)

Kosketus

Jo pelkästään sillä valinnalla, että ei sano mielipidettään ääneen tai kirjoita sitä sanomalehden mielipidepalstalle, vaan kirjoittaa sen kadun seinämään, on aivan erityisiä seurauksia ja vaikutuksia viestin kannalta. Jakobson (1960) tarkoittaa kosketuksella fyysistä kanavaa tai psykologista yhteyttä, joka mahdollistaa puhuttelijan ja puhuteltavan välisen kommunikaation (em., 353). Graffitien tapauksessa fyysisenä kanavana on julkinen tila, tarkemmin sanottuna seinä tai jokin muu pinta, johon graffiti on mahdollista tehdä. Olennaista on, että kanava on julkinen. Kadun seinä on konkreettinen ja käsinkosketeltava toisin kuin esimerkiksi sähköposti tai internet. Kanavan toiminnan periaatteen ymmärtävät kaikki. Tämä helpottaa kanavan käyttöä kommunikaatiokeinona, koska sitä käytettäessä ei tarvita erityistä tietotaitoa.

Viestinnässä käytetyn kanavan perusteella voidaan graffiteja pitää demokraattisena viestintäkanavana, koska niissä käytetty kanava, eli kadun seinä, on kaikille ainakin periaatteessa avoin. Tämä tarkoittaa, että kaikki voivat hyödyntää sitä ja kaikilla on siihen pääsy. Toisaalta kanavan käyttö on yleensä laissa säädeltyä, mikä rajoittaa sen käyttöä. Kuitenkin se, että on mahdollista tulla kuulluksi julkisesti, edistää jo itsessään demokraattista prosessia (Moser 2003, 177). Vatikiotis (2004) mukaan demokraattisessa tiedonvälityksessä on olennaista juuri tiedon tuotantoon osallistuminen. Kaikilla täytyisi olla mahdollisuus osallistua tiedon tuotantoon, eikä vain olla passiivisina tiedon vastaanottajina. (Em., 4-9.) Viestintäkanavan avoimuus ja demokraattisuus eivät kuitenkaan tarkoita, että kommunikaatio graffiteissa olisi aina rakentavaa tai järkevää. Graffitin viesti ei ensinnäkään voi olla kovin pitkä tilan rajallisuuden takia ja seinän pinta voi olla epätasainen, jolloin graffitia on hankalampi lukea. Kanavan rajallisuus ei anna mahdollisuutta syvälliseen kommunikaatioon, joten monisanaista rakentavaa keskustelua ei katujenseinillä näy. Tässä mielessä se eroaa muista julkista tilaa käyttävistä kommunikaatiovälineistä, kuten julisteista, tarroista ja ulkomainoksista, joihin on mahdollista sisällyttää enemmän tietoa.

Graffitit ovat aina vain lyhyitä huudahduksia, joissa ei selvitetä sen tarkemmin asioiden taustoja. Kirjoitettuaan ajatuksensa graffitin tekijä poistuu paikalta. Puhuttelija ei jää ottamaan vastuuta sanomisistaan, eikä jätä yleensä edes nimimerkkiään. Kadun seinä asettaa viestinnälle muitakin rajoituksia. Toisin kuin vaikkapa samaa televisio-ohjelmaa, jota voi katsoa missä päin maailmaa tahansa, voi graffitin tai julisteen nähdä vain siinä paikassa mihin se on tehty. Kanava ei ole kovinkaan tehokas, jos haluaa saavuttaa mahdollisimman suuren yleisön mahdollisimman laajalla alueella, mutta niiden visuaalinen tehokkuus on suuri varsinkin jos ne tehdään vilkkaasti liikennöidyille paikoille (Chaffee 1993a, 161–163). Onko sitten niin, että graffitien käyttämän kanavan luonteen vuoksi graffiteihin suhtaudutaan eri tavalla kuin muiden kanavien kautta tuleviin viesteihin? Esimerkiksi Chilessä, Valparaisossa oli kadun seinään kirjoitettu ”*presos a la calle*” (vangit kaduille). Saman viestin välittäminen jonkun muun kanavan kautta, kuten radion, voisi aiheuttaa erilaisen suhtautumisen viestiin. En voi kuitenkaan väittää, että viestinnässä käytetyllä kanavalla olisi ratkaisevaa merkitystä siihen, miten viestinnän sanomaan suhtaudutaan. Julkisissa tiloissa on hyvin monenlaista taidetta ja mainosta, joten pelkästään sijoittuminen julkiseen tilaan, ja tarkemmin sanottuna kadun seinään, ei esimerkiksi täysin selitä Suomessa kaikkien graffitien leimaamista ”töhryiksi”.

KUVA 9 Kaupan kylttejä, stencilejä ja ote Violeta Parran laulusta Valparaisossa Chilessä. (14.3.2007)

Kaduilla olevat viestit myös sekoittuvat ja hukkuvat helposti julkisessa tilassa oleviin muihin merkkeihin ja symboleihin, kuten kyltteihin ja liikennemerkkeihin, koska samaa kanavaa käytetään moneen muuhunkin tarkoitukseen (ks. kuva 9, s. 54). Mitä useammalla tavalla julkista tilaa käytetään, sitä haastavampaa se on tulkitsijalle. Semioottisesti tarkasteltuna kyse on merkkiympäristöstä, joka edeltää ja reunustaa itse tekstiä tai merkkiä (Veivo & Huttunen 1999, 101). Merkkiympäristö on suorassa vuorovaikutuksessa itse merkkiin. Kuten luvussa 6.4 *Sijainnin merkityksestä* toin jo esille, graffitin paikka vaikuttaa siitä tehtyihin tulkintoihin. Yhtäläillä voidaan ajatella, että samaa kanavaa käyttävät merkit, jotka ovat graffitin lähistöllä, vaikuttavat graffitin merkityksiin. Graffiteissa voidaan esimerkiksi lainata ympäristöstä otettuja merkkejä ja ottaa ne käyttöön uudessa merkityksessä. Valparaison kaupungissa Chilessä kadulla olleen maalikaupanmainoksen slogan ”*Pintemos Valparaiso*” (Maalataan Valparaiso) oli otettu sellaisenaan uudelleen käyttöön stencil-graffitissa, jolloin sen merkitys muuttui: maalataan Valparaiso, mutta ei kuten maalikauppa oli ajatellut, vaan graffiteilla. Toisinkin päin tehdään lainauksia ja otetaan vaikutteita. Graffitit lainaavat ironisessa tai propagandistisessa mielessä kaupallisten viestien elementtejä, kun taas kaupalliset mainokset hyödyntävät markkinoinnissaan graffitien käyttämiä resursseja ja tyyliä (Garí 1994, 218). Tietäväinen (2004) puhuu hip hopin brändäyksestä, jolla hän tarkoittaa graffitiestetiikan liittämistä johonkin kaupalliseen tuotteeseen mainonnan profiloitumiskeinona. Tällöin syntyy yhteys tuotteen ja laittoman graffitikulttuurin välille. Esimerkiksi sekä Adidas että Nike tuottavat tageilla koristeltuja kenkiä. (Em., 31.) Merkkejä ja tekstejä lainaillaan siis puolin ja toisin, vaikka viestintäkanava olisi eri.

Koodi

Merkki on aina osa laajempaa merkkien merkitysjärjestelmää. Merkin ymmärtäminen ja sen tulkinta edellyttävät merkitysjärjestelmän lisäksi kulttuurin ja maailman sekä kommunikaation muodon ymmärtämistä. (Veivo & Huttunen 1999, 12–13.) Tällöin lähestytään eksistentiaalista semiotiikkaa, jonka ajatuksena on, että merkit ovat avoimia, jolloin niiden ymmärtäminen ja merkityksen muodostaminen ei ole johdettavissa ainoastaan merkkijärjestelmiin ja säännönmukaisuuksiin, vaan myös kontekstuaaliset tekijät on otettava huomioon. Merkkien ymmärtäminen vaatii intersemioottista (tekstien, merkkijärjestelmien ja maailman välistä) ulottuvuutta. (Em., 110–113.) Toisin sanoen viestinnän edellytyksenä on, että viestinnän osapuolet jakavat saman koodin.

Koodi on yhteinen merkitysjärjestelmä, jota käyttäen viesti on rakennettu. Koodi on eräänlainen sääntö tai periaate, joka täytyy dekodata eli purkaa, jotta viesti olisi ymmärrettävissä. Koodien perusominaisuuksiin kuuluu se, että ne ovat sopimuksenvaraisia ja perustuvat käyttäjiensä yhteiseen kulttuuritaustaan. (Fiske 1993, 55 & 86–87.) Koodi ja kulttuuri ovat siis vuorovaikutuksessa keskenään. Koodi voi olla esimerkiksi kieli tai jokin muu kulttuurinen viestintätapa, jonka avulla koodien merkit organisoidaan järjestelmiksi (em., 86). Koodin merkitys tulee erityisen hyvin esille jengi- ja hip hop -graffiteissa, joiden koodia ei voida aina johtaa jo olemassa olevasta merkitysjärjestelmästä (Baudrillard 1984, 26). Hip hop -graffiteja voisikin ajatella hieroglyfeinä tai salakirjoituksena, joiden koodi poikkeaa muusta kielellisestä viestinnästä (ks. kuva 10). Niissä käytetään omaa kieltä, jota sen alakulttuurin ulkopuolisen on lähes mahdotonta ymmärtää.

KUVA 10 Tageja Iquiquessä, Chilessä. (19.2.2007)

7.2 Viestinnän tehtävät

Graffitien viestinnän funktiot ovat olennaisessa asemassa silloin kun mietitään, mitkä kaikki kuvat ja tekstit katujen seinillä voidaan ylipäättänsä luokitella graffiteiksi. Alla olevista haastattelupätkistä käy ilmi, miten graffitien tekijät itse luokittelevat ja määrittelevät muiden tekemiä graffiteja, niiden tehtävien perusteella:

”Ne, joita puolueet tekevät ovat vain pelkkiä käskyjä. Graffiteille ominaista on joku ekstra, kuten ironisuus tai humoristisuus. Tuo elementti puuttuu niin vasemmisto- kuin oikeistopuolueiden graffiteista. Ne ovat vain käskyjä (...) Siinä mielessä puolueiden tekemät kirjoitukset ovat vain käskyjä, eikä käskyjen antaminen ole graffitien tekemistä.” (Haastattelu 6.2.2007 La Paz, Bolivia)

”Puolueilla ei ole mielikuvitusta. He tekevät poliittista propagandaa. Itse asiassa he eivät tee graffiteja. Ja nekin mitä he tekevät on pelkästään vaalien aikaan. He vain haukkuvat (...) Me graffitien tekijät emme pidä niitä graffiteina, vaan poliittisena propagandana, joka on verrattavissa kaupalliseen propagandaan. Sen sijaan hip hop -liikkeen graffitit ovat graffiteja, koska niiden tehtävänä on merkata reviiriä ja kertoa, että tämä on minun alueeni.” (Haastattelu 1.2.2007 Cochabamba, Bolivia)

Molempien haastateltavien mielestä puolueiden tekemät graffitit eivät oikeastaan ole edes luokiteltavissa graffiteiksi, sillä niiden viestinnällinen funktio on levittää propagandaa ja jakaa käskyjä. Tässä luvussa erittelen erilaisten graffitien viestinnällisiä tehtäviä ja sitä, miten graffitit toteuttavat näitä tehtäviä. Onko niin, että *puoluepoliittiset ja vaalit* -luokkaan luokittelemisani graffiteissa ei hyödynnetä lainkaan ironiaa, tai että käskyjen hyödyntäminen retorisenä keinona rajoittuu vain poliittisiin graffiteihin?

Ilmaisutehtävä

Kun sanoma toteuttaa ilmaisutehtävää, siinä välittyy puhuttelijan asenne, arvot tai tunteet suhteessa itse sanomaan (Jakobson 1960, 354). Ilmaisutehtävä korostuu graffiteissa, joissa käytetään muun muassa kirosanoja, huutomerkkejä ja isoja kirjaimia. Kommunikointi seinillä on joskus jopa aggressiivista, hyökkäävää ja loukkaavaa. Poliittisten kirjoitusten kärjistyneisyys osoittaa, että seinä on monille viimeinen toivo saada mielipide kuuluviin. Poliittiset kirjoitukset eivät ole neutraaleja lausahduksia, vaan ne ovat huutoja, käskyjä ja kieltoja, jotka eivät jätä tekijänsä mielipidettä arvailujen varaan. Graffitit eivät aina edes yritä olla rakentavaa tai puolueetonta kommunikaatiota.

”*aborto = genocidio*” (abortti = kansanmurha. Buenos Aires, Argentiina)

”*Chavez y evo la misma mierda*” (Chavez ja Evo samaa paskaa. Potosí, Bolivia)

”*Bush torturador fuera de Irak*” (Bush kiduttaja pois Irakista. San José, Costa Rica)

Monet graffitit voivat olla hyvinkin kantaottavia, vaikka luonteeltaan ilmoituksellisia. Poliittisissa kirjoituksissa yleisiä ovat pelkät ilmoitukset puolueen olemassaolosta, kuten ”*Juventud comunista presente*” (Nuoret kommunistit läsnä. Bogota, Kolumbia). Myös jengi- ja hip hop -graffiteissa sekä fanikirjoituksissa ja toivotuksissa ilmaisutehtävä on painottunut. Graffitista riippuen puhuttelija voi ilmaista esimerkiksi rakkauttaan, uskollisuuttaan jalkapallojoukkuetta kohtaan, musiikkimakuaan tai asennetta toiseen nuorisojengiin:

“El amor existe!” (Rakkaus on olemassa! Valparaiso, Chile)

“Punk not dead” (Punk ei ole kuollut. Iqueque, Chile)

Uskontoon liittyvissä graffiteissa puhuttelija ilmaisee tunteitaan joko uskontoa vastaan tai sen puolesta. Ilmaisutehtävä jää taka-alalle neutraaleissa graffiteissa, joita ovat esimerkiksi internetosoitteet ja bändien keikkamainokset, jotka eivät ole poliittisesti tai uskonnollisesti kantaaottavia. Niissä ei oteta suoraan kantaa, vaan vain välitetään tietoa, ja siksi viestin tehtävän kannalta puhuttelijan asenne sanomaa kohtaan ei ole olennaista.

“rock.com.ar” (Buenos Aires, Argentiina)

“www.ojosdepiedra.com.ar” (Cordoba, Argentiina)

Ilmaisutehtävän kannalta tarkasteltuna ilmiötä luonnehtii myös se, että kielteisiä ilmaisuja on paljon enemmän kuin positiivisia:

“No a la guerra” (Ei sodalle. San José, Costa Rica)

“No a la militarización en América Latina” (Ei Latinalaisen Amerikan militarisoinnille. Buenos Aires, Argentiina)

“Patria no se divide” (Isänmaata ei jaeta. Sucre, Bolivia)

Graffiteissa vastustetaan asioita ja protestoidaan useammin kuin kannatetaan. Kielteisissä graffiteissa ei anneta vaihtoehtoja, vaan osoitetaan pelkästään tyytymättömyys jotain asiaa kohtaan. Vastustamalla esimerkiksi sotaa tai Latinalaisen Amerikan militarisointia, graffitit tulevat kuitenkin alleviivanneeksi yhteiskunnan normatiivisuutta ja hierarkkisuutta, koska ne nostavat nämä aiheet katujen seinille antamatta niille kuitenkaan vaihtoehtoja. Graffiteissa toistetaan samoja käsitteitä ja symboleita, kuin niissä diskursseissa, joita ne vastustavat. Daza (2006) on tehnyt saman huomion Kolumbialaisen yliopiston opiskelijoiden globalisaation vastaisista graffiteista, joissa käytetään hyväksi vallalla olevia globalisaation trendejä. Esimerkiksi Yhdysvaltojen vastaisissa graffiteissa hyödynnetään Yhdysvaltojen kansallisia symboleja, kuten tähtilippua ja Uncle Samin kuvaa, kuitenkin niitä jollakin tavalla tuunaten. (Em., 565.) Graffiteissa käytettävän ironian takia ilmaisutehtävä onnistuu, vaikka graffiteissa kopioitaisiin vastapuolen retoriikkaa tai symboliikkaa.

Valparaisossa Chilessä oli sapluuna graffiteja, jotka imitoivat suuren kauppaketjun logoa. Kauppaketjun nimi on *Lider*, mutta graffitissa muutamaa kirjainta vaihtamalla sanasta tuli *Diler*, joka viittaa diileriin. Kauppaketjun logon värit ja fontti oli graffitissa pidetty ennallaan, jolloin

graffitissa käytetty merkki ja siihen liitetty merkitys olivat ristiriidassa keskenään. Santiagon kadulla näin graffitin, jossa Coca Cola -yhtiön logoa oli muokattu uuteen uskoon (ks. kuva 11). Nopeasti katsottuna logo näytti alkuperäiseltä, mutta tarkemmin lukiessa viestiksi paljastui kehoitus: *Coma Coca* (Syö paskaa). Graffitin merkki ei ole sitä mitä se ensisilmäyksellä ehkä näyttää, vaan ironinen merkitys syntyy vasta tulkinnan ja kontekstin ymmärryksen kautta.

KUVA 11 Chilen pääkaupungin Santiagon kadulla tuunattu Coca Cola –merkki. (1.4.2007)

Vaikuttamistehtävä

Vaikuttamistehtävän tarkoituksena on tehdä vaikutus puhuteltavaan (Jakobson 1960, 355). Poliittisissa graffiteissa vaikuttamistehtävä on painottunut muita viestien tehtäviä enemmän, koska monet poliittiset graffitit on kirjoitettu käskymuotoon, joissa kehoitetaan toimimaan.

”Pueblo organize” (Kansa järjestäydy. San Salvador, El Salvador)

”Vota nulo y organize” (Äänestä tyhjää ja järjestäydy. Valparaiso, Chile)

”Vota! trabajando por la unidad” (Äänestä! työtä yhteisöllisyyden edistämiseksi. Ciudad de México, Meksiko)

”Por una vivienda digna a luchar!” (Kunniallisen asunnon puolesta taistoon! Viña del Mar, Chile)

Télliez (1984) kirjoittaa, että Nicaraguassa graffitit ovat aina ilmaisseet jonkin kannan, yleensä kansan mielipiteen, ja toimineet kehotuksina toimimaan jonkin asian puolesta (em., 94). Myös moraaliseksi luokittelemisani graffiteissa pyritään tekemään vaikutus puhuteltavaan: *”dile no a las drogas, rompe la tele”* (sano huumeille ei ja riko telkkari. Valparaiso, Chile). Samoin erilaisissa

varoituksissa ja kielloissa, kuten ”*prohibido opinar en esta area*” (Mielipiteen ilmaisu kielletty tällä alueella. La Paz, Bolivia) pyritään vaikuttamaan puhuteltavan käytökseen ja elämäntapoihin. Jengi-graffiteissa ei yleensä pyritä suoraan puhuttelemaan laajaa joukkoa, mutta toki niissä voidaan uhitella toisia jengejä.

Graffitien vaikuttamistehtävä, niiden toiminnallinen aspekti, liittyy läheisesti pragmaattiseen semiotiikkaan, jonka mukaan merkki on aina toimintaa (Veivo & Huttunen 1999, 94). Graffiteissa maalataan merkkejä kadun seinään, joten kyseessä on aina teko, mutta kuten edellisistä esimerkeistä jo kävi ilmi, graffitit ovat toimintaa myös sen tähden, että ne voivat muuttaa maailmaa. Austin (1975) jakaa lausumat kolmeen osaan, joiden mukaan lause on toimintaa. Lause on illokutiivinen teko silloin, kun se esittää maailmaa koskevan väitteen tai julistuksen. Lause on lokutiivinen teko, kun kirjoittaminen on toimintaa, jossa tuotetaan materiaalisia merkkivälineitä, ja lause on perlokutiivinen silloin, kun sillä tavoitetaan vaikutusta vastaanottajassa. (Em., 94–108.) Lokutiivisen teon lisäksi graffitien toteuttama vaikuttamistehtävä on yleensä myös sekä illokutiivista että perlokutiivista. Graffiti kadun kulmassa Valparaisossa, Chilessä ”*No botar basura*” (Älä heitä roskia) saa ehkä muutamien roskapaperikädessä kulkevien muuttamaan käytöstään ja etsimään lähintä roskapönttöä. Garín (1995) mukaan graffitien tapauksessa lausuman (tai kuvan) toiminnallisuus tulee ennen kaikkea esille tilan symbolisena haltuun ottamisena. Ideologisten ryhmittymien kirjoittamat lyhenteet kadun seinissä muuttavat kadun symbolisesti heidän alueeksi. Kun kaksi rakastavaista kirjoittaa nimensä ja piirtää sydämen kuvan seinään, tai kun jengin jäsen tekee tagin, niin taustalla lienee usko siitä, että seurustelusuhde, tai jälkimmäisessä esimerkissä reviirin hallitseminen, tulisi konkreettisemmaksi kirjoittamalla se julkiseen tilaan. (Em., 115.) Jotta graffiti toimisi tarkoitetulla tavalla, kuten muuttaisi vastaanottajan mielipiteen, on tiettyjen ehtojen toteuduttava (Austin 1975, 14–15). Vaikuttamistehtävän onnistumiseksi graffitin tekijän haluamalla tavalla, ehtoja kohdistuu itse viestin lisäksi myös puhuttelijaan, puhuteltavaan ja tilanteeseen. Jakobsonin viestinnän mallin avulla olen jo tuonut esille sen, että graffitien koodi ja konteksti täytyy olla molemmille osapuolille, puhuttelijalle ja puhuteltavalle tuttuja. Austin’n (1975) mukaan olosuhteiden ja kaikkien osapuolien tulee lisäksi olla sopivia ja tilanne tulee toimittaa oikein ja kokonaisuudessaan. Osapuolilla on oltava asiaankuuluvat intentiot ja ajatukset. (Em., 14–15.) Jos jo lähtökohtaisesti graffitit nähdään mitättöminä töhryinä, niin niiden viestejä ei oteta vastaan samalla vakavuudella kuin esimerkiksi sanomalehden uutisia, vaikka molemmissa tapauksissa osapuolet jakaisivat saman koodin.

Graffitien vaikuttamistehtävää voi yrittää tehostaa monella eri tavalla, kuten toistamalla sama graffiti monessa eri paikassa. Viestinnän teorioissa toisteisuudella tarkoitetaan sitä, mikä viestissä on ennustettavaa tai totunnaista. Toisteisuus on viestinnässä välttämätöntä. Viestin perillemeno voi helpottaa toistamalla viesti moneen kertaan varsinkin silloin, kun viesti on epäselvä tai muuten vaikeasti ymmärrettävä. (Fiske 1993, 25.) ”No al TLC” (ei vapaakauppasopimukselle) -kirjoitus toistui Keski-Amerikassa paikasta ja kaupungista toiseen yhtä varmasti kuin paikallisbussien radioista soivat salsan rytmit (ks. kuva 2, s. 35) . Argentiinassa jokaisessa käymässäni kaupungissa toistui ”*Exigimos la aparición con vida de Julio Lopez*”¹⁰ (Vaadimme Julio Lopezin palauttamista elävänä) -graffiti. Graffiteissa toisteisuudella yritetään kiinnittää ohikulkijoiden huomio kirjoitukseen, oli se sitten yksittäisen henkilön tagi tai ilmoitus tulevasta mielenosoituksesta. Nopeasti tehdyt graffitit voivat olla suttuisia tai muuten epäselviä, jolloin niiden toistaminen voi edesauttaa viestin perillemeno. Graffitien vaikutusta puhuteltavaan voi toisteisuuden lisäksi tehostaa myös visuaalisilla keinoilla, kuten väreillä ja koolla (ks. luku 6.6 *Graffitien tyylistä*). Mitä värikkäämpi ja isompi graffiti, sitä huomiota herättävämpi se luultavammin on. Viestin vaikutusta voi tehostaa myös sen sijainti (ks. kuva 12). Jos esimerkiksi presidentin vastainen graffiti tehdään kaupungin talon seinään se saa varmasti enemmän julkisuutta ja näkyvyyttä kuin jos se tehtäisiin syrjäiselle kujalle.

KUVA 12 Sisäministeriön oven viereen tehty graffiti julistaa: ”Koulutus on avainsana”. (Rosario, Argentiina 10.1.2007)

¹⁰ Julio Lopez niminen henkilö todisti diktatuurin aikaisia päättäjiä vastaan Argentiinassa vuonna 2006, minkä jälkeen hän katosi.

Viittaustehtävä

Viittaustehtävä tarkoittaa sanoman suhdetta asiayhteyteen tai ”todellisuuteen” (Fiske 1993, 56). Viittaus voi olla rakennettuna sanoman itsensä sisään, tai sen ulkopuolelle sitä ympäröiviin elementteihin (Garí 1995, 99). Ensimmäisessä tapauksessa viittaustehtävää toimittaa graffitien teksteissä tai kuvissa mainitut asiat. Buenos Airesissa Argentiinassa näin monessa seinässä kirjoituksen ”*la perra que los parió Rock*”, jossa sana *Rock* toimittaa viittaustehtävää, sillä *La perra que los parió* on argentiinalaisen rock-bändin nimi. Poliittisissa graffiteissa viitataan erilaisiin poliittisiin tapahtumiin, kuten tuleviin vaaleihin. Joissakin graffiteissa, kuten ihmisoikeuksiin liittyvissä, viestin todellisuusperäisyyttä vakuutetaan viittaamalla tarkkoihin lukuihin ja vuosiin:

”*250 000 víctimas del genocidio...*” (250 000 kansanmurhan uhria. Guatemala)

”*Mas de 600 asesinos por la policia de Kirchner*”¹¹ (yli 600 murhaajaa Kirchnerin poliisin toimessa. Buenos Aires, Argentiina)

Joskus graffitien ympärillä olevat merkit tai tekijät vievät loppuun merkin viittaustehtävän. Tällaisissa tapauksissa graffitien merkit kommunikoivat suoraan toisten paikassa jo olevien elementtien kanssa. Graffitien merkitystä ankkuroivien elementtien tarkoituksena on sitoa yhtäältä kuva ja teksti, ja toisaalta kielimuoto ja lausuman ympäristön olosuhteet toisiinsa. (Garí 1995, 102.) Seuraavassa kuvaesimerkissä (kuva 13, s. 63) merkityksen selventämiseksi on sana *Cabo*, eli korpraali, vedetty yli ja *amor* kirjoitettu selkeästi isoilla kirjaimilla samaan tapaan kuin kyltin alkuperäinen kadunnimikin, jolloin käy selväksi, että *amor* on luettava osana koko kylttiä ja sen alkuperäistä tekstiä. Viittaustehtävä on erityisen tärkeää asiaviestinnässä, joka pyrkii asioiden mahdollisimman objektiiviseen paikkaansa pitävyyteen (Fiske 1993, 56). Tämän perusteella viittaustehtävä on erityisen tärkeässä asemassa ilmoituksellisissa graffiteissa, joissa ilmoitetaan esimerkiksi tulevasta mielenosoituksesta tai konsertista, koska jos viittaus esimerkiksi konsertin alkamisajankohtaan ei pidä paikkansa, ei graffiti aja asiaansa.

¹¹ Nestor Kirchner oli Argentiinan presidentti vuosina 2003–2007

KUVA 13 Korpraalin katu on muutettu rakkauden kaduksi Valparaisossa Chilessä. (28.2.2007)

Hip hop -graffitit toimivat kadun seinillä viittauksina alakulttuurin merkitysjärjestelmään ja symboliikkaan. Kontekstistaan irrotettuna niiden viittaussuhde muuttuu. Esimerkiksi vaateteollisuuden käyttämät graffitilogot viittaavat tuotemerkin nimeen. Graffitibrändin viesti on katugraffitia yksinkertaisempi, koska graffitit ja mainonta toimivat eri merkitysjärjestelmien puitteissa. (Tietäväinen 2004, 32.) Poliittisissa graffiteissa viitataan yhtäläillä paikallispoliittisiin tapahtumiin kuin toisella puolella maapalloa tapahtuviin asioihin. Paikallistason poliittisissa graffiteissa kommentoidaan ja otetaan kantaa paikallisiin asioihin. Esimerkiksi *"Zaiga puto!"* (Perkeleen Zaiga!) -kirjoitus Buenos Airesin keskusaukiolla viittaa paikalliseen Zaiga-nimiseen matkatoimistoon, jonka kautta monet buenosairesilaiset koulut olivat varanneet luokkaretken, mutta matkatoimisto ajautui konkurssin partaalle ja koululaiset olivat jäädä ilman luokkaretkeä (La Nación 16.3.2006). Graffitin paikkasidonaisuus vähentää sen ymmärrettävyyttä paikan ulkopuolisille, sillä sen ymmärtäminen vaatii luonnollisesti paikallista tietoa. Paikallistason lisäksi poliittisissa graffiteissa on viittauksia kansallisen tason tapahtumiin. Tällaiset graffitit viittaavat esimerkiksi vaaleihin, kansallisen tason ammattijärjestöjen taisteluihin ja diktatuurien aikaisiin ihmisoikeusrikkomuksiin. Aineistoni perusteella poliittisissa graffiteissa yleisin viittauskohde ulottui kuitenkin yli kansallisten rajojen ja tarkemmin ottaen Yhdysvaltoihin ja laajemmin uusliberalistiseen politiikkaan. Cordobassa, Argentiinassa, näin myös kirjoituksen, jossa viitattiin Israelin ja Palestiinan väliseen konfliktiin: *"Israel fuera de Palestina"* (Israel pois Palestiinasta).

Poeettinen tehtävä

Jakobsonin ymmärtämässä poeettisuudessa kieli asettuu itsetietoiseen suhteeseen itsensä kanssa. Kyse on kielen materiaalisista ominaisuuksista, eikä pelkästään kielen merkkien käyttämisestä kommunikaationa. (Eagleton 1997, 114.) Kuten Garí (1995) lainaa Jakobsonia, kielen poeettisuus ei rajoitu vain runoteoksiin, vaan arkipäiväisissä keskusteluissa yhtäläillä kuin sanomalehtiartikkeleissa hyödynnetään kielen esteettisiä ominaisuuksia (em., 137). Hip hop -graffitit näyttävät toteuttavat poeettista funktiota, koska niiden tyyli ja väri ovat hallitsevassa roolissa niistä muodostettavan merkityksen kannalta. Niissä merkki on arvokas sinänsä ja saa tietyn itsenäisyyden objektina (Eagleton 1997, 114).

KUVA 14 Hip hop -graffitien värien ja muotojen kirjoa Estelin kaupungissa Nicaraguassa. (5.1.2006)

Isomursun (1995) mukaan hip hop -graffitien suunnittelussa huomio kiinnitetäänkin ennen kaikkea niiden muoto-ominaisuuksiin (em., 78). Hip hop -graffiteissa huomio ei siis kiinnity niinkään siihen kuka sanoo ja mitä sanoo, vaan pikemminkin niiden ulkoasuun. Tämä voi olla yksi syy siihen, miksi graffiteista käytävä julkinen keskustelu usein keskittyy pelkästään siihen, ovatko ne taidetta vai töhryjä, eikä niiden kommunikatiiviseen puoleen. Mitä huolitellumpi ja värikkäämpi graffiti on sitä vähemmän se luultavasti herättää vastustusta. Graffiteja yritetään siis tulkita taiteen koodin kautta. Mutta milloin tekstistä tai kuvasta tulee taidetta? Ovatko graffitit verrattavissa runouteen tai kuvataiteisiin? Garín (1995) mukaan esimerkiksi kirjallisuuden pelisäännöt ja niiden institutionaalinen asema ovat erilaiset verrattuna graffiteihin. Graffitit voivat toki toteuttaa monia samoja funktioita kuin vaikka kirjallisuuden eri lajit, mutta näiden pelisäännöt ovat sopusoinnussa

yhteiskunnan sääntöjen kanssa, kun taas graffitit rikkovat näitä sääntöjä. (Em., 149.) Institutionaalisen aseman merkitys muuttuu, jos graffiteja esitellään laillisessa ja virallisessa yhteydessä, kuten taidegalleriassa. Erona ei ole se, etteikö graffiteja yritettäisi arvottaa taiteen kriteereillä niin kaduilla kuin taidegalleriassakin. Erona on sen sijaan se, että taidegalleriassa ne ovat laillisesti ja kadun seinällä laittomasti. Kuten aikaisemmin luvussa 7.1 *Viestinnän tekijät* kohdassa *Kosketus* toin esille, että graffitien sijoittuminen julkiseen tilaan ei vielä täysin selitä graffiteihin liitettyjä merkityksiä. Sen sijaan graffitien laittomuus näyttää olevan merkityksellinen tekijä.

Viestin poeettista tehtävää toteuttavat myös sellaiset sanomat, joissa sanavalinnat ja sanojen rytmitys on esteettisesti harkittuja ja miellyttäviä (Fiske 1993, 57). Joissain graffiteissa huomio tosiaan kiinnittyy sanoman lisäksi sanoihin ja niiden keskinäisiin suhteisiin. Esimerkiksi seuraavissa kirjoituksissa sanoja on riimitetty:

”Mas birra menos guerra” (enemmän kaljaa, vähemmän sotia. Viña del Mar, Chile)

”Toma conciencia, evita violencia” (käytä omaatuntoa, vältä väkivaltaa. San José, San Salvador)

”Mama si te vacunas con ti te cuidas a mi” (Äiti, jos rokotat itsesi, huolehdi myös minusta. León, Nicaragua)

Poeettisesti ja esteettisesti miellyttävät graffitit jäävät helposti mieleen ja voivat siksi olla myös vaikuttamistehtävältään tehokkaita.

Metakielellinen tehtävä

Metakielellistä tehtävää edustavat graffiteissa kaikki ne vihjeet, jotka voivat helpottaa viestin tulkitsemista. Kaikkien graffitien kohdalla pelkästään sijainti julkisen kadun seinässä toteuttaa metakielellistä tehtävää, koska silloin kirjoitus on ”luettava graffitien edellyttämällä tavalla”. Kuvan tai tekstin lukemista voidaan ajatella laajempuna sosiokulttuurisena toimintana, jossa kuvan lukeminen yhdistyy sosiaaliseen ja kulttuuriseen kontekstiin (Kupiainen 2007, 47). Sosiokulttuurisessa käsityksessä lukutaitoja on monia, koska erilaiset sosiaaliset tilanteet edellyttävät erilaisia merkkien tulkintataitoja (em., 49). ”Esimerkiksi taidehistoriallinen tuntemus auttaa näkemään taidemaalauksissa asioita, joita ”tavallinen” katsoja ei tunnista, kun taas graffitien, tagien ja tatuointien merkityksiä varten tarvitaan oma sosiokulttuurinen ymmärryksensä” (Em., 49). Latinalaisessa Amerikassa graffitien kirjo on niin laaja, että myös niissä käytettävä ”kieli” vaihtelee

paljon. Jengi ja hip hop -graffiteissa käytetty kieli ei avaudu alakulttuurin ulkopuoliselle lukijalle/katsojalle, mutta filosofinen mietelmälause ei vaadi lukijalta erityistä sosiokulttuurista lukutaitoa.

Minulle, kulttuurin ulkopuoliselle matkaajalle, useat graffitit eivät olleet ensilukemalla ymmärrettäviä. Graffiteissa vilisee nimiä, lyhenteitä, päivämääriä, symboleita ja vuosilukuja, jotka eivät sanoneet ensi näkemällä yhtään mitään. Metakielellisen tehtävän tarkoituksena on purkaa viestin sisään rakennettu koodi (Jakobson 1960, 356). Graffitien koodin ymmärtäminen vaatii aivan erityistä lukutaitoa. Kupiainen (2007) erottaa toisistaan institutionaalisen ja kansankielisen lukutaidon. Institutionaalisella lukutaidolla tarkoitetaan sellaisia lukutaitoja, joita opetetaan ja opitaan esimerkiksi kouluissa ja työpaikoilla. Kansankielistä lukutaitoa eivät taas määritä institutionaaliset säännöt tai ehdot, vaan se rakentuu instituutioiden ulkopuolissa monimutkaisissa ja epämuodollisissa sosiaalisissa tilanteissa ja suhteissa. (Em., 51.) Kentällä ollessani huomasin, että sellaisetkin graffitit, jotka ovat kirjoituksen muodossa, vaativat totuttelua lukijalta. Varsinkin jengi- ja hip hop -graffitien ymmärtäminen vaatii kansankielistä lukutaitoa, mutta lyhenteiden käyttö, kieliopilliset virheet, tekotavan nopeuden aiheuttama suttuisuus ja joskus sijainnin pinnan aiheuttama vaikealukuisuus ovat esimerkkejä haasteista, joita lukija voi kohdata kaikkien graffitien kohdalla. Jo graffitien havaitseminen ja niihin huomion kiinnittäminen vaatii harjaantunutta katsetta ja kiinnostusta. Rosarion kaupungissa, Argentiinassa kysyin paikalliselta mieheltä kaupungin graffiteista, jolloin hän ryhtyi selittämään pelkästään tageista. Hän ei ollut kiinnittänyt lainkaan huomiota muunlaisiin graffiteihin, vaikka itse olin samaisessa kaupungissa nähnyt useita erilaisia graffiteja.

Graffitin sijainti voi antaa tarkempiakin vihjeitä sanomassa käytetystä koodista. Jos graffiti on tehty kirkon seinään, on se luultavasti merkki siitä, että kirjoitus liittyy uskoon. Jos kirjoitus on tehty kaupungintalon seinään, se liittyy mitä luultavimmin politiikkaan, mutta myös sijainnistaan irrallisena tarkasteltuna graffitit toteuttavat metakielellistä tehtävää monella tavalla. Graffitin tyylistä on myös mahdollista saada vihjeitä viestissä käytetystä koodista. Jos esimerkiksi sama graffiti on tehty moneen paikkaan samalla fontilla ja samoilla väreillä voi se olla merkki siitä, että sen takana on organisoitua toimintaa, eikä yksittäinen kirjoittaja (Grieb 1984, 80). Vaalimainoksissa käytetyt ehdokkaiden numerot, iskulauseet, puolueiden tunnukset ja värit tekevät niistä yhdessä vaalimainoksiksi tunnistettavia, mutta jotkut poliittiset graffitit ovat metakielellisesti erityisen haastavia paikalliseen historiaan ja kulttuuriin perehtymättömälle. Niiden tulkitsemiseksi poliittisiksi kannanotoiksi on tunnettava ne tapahtumat joihin ne liittyvät. Otan aineistostani

esimerkiksi Chilessä näkemäni graffitin: ”*perro montt mató a trabajadores*” (Koira montt tappoi työläisiä). Graffiti oli kirjoitettu Valparaisossa sijaitsevan Pedro Montt -nimisen kadun nimikyltin alle. Viestin metakielellistä tehtävää helpotti tässä tapauksessa graffitin sijainti, joka antoi olettaa, että kirjoitus oli mukailtu kadun nimestä. Viestin metakielellisen koodin tunnistaminen poliittiseksi edellytti kuitenkin tietoa siitä, että Pedro Montt -niminen henkilö on Chilen entinen presidentti, jolloin graffiti paljastui tätä kyseistä entistä presidenttiä syyttäväksi ja loukkaavaksi.

Pragmaattisen merkkiteorian mukaan merkit voidaan jakaa ikonisiin, indeksisiin ja symbolisiin riippuen merkkivälineen ja sen edustaman objektin välisestä suhteesta. Ikonisen merkin suhde objektiin perustuu samankaltaisuuteen, kuten realistisessa valokuvassa. Indeksissä merkissä suhde objektiin perustuu jatkuvuuteen. Symboliset merkit taas edustavat kohdettaan jonkun säännön, sopimuksen tai tottumuksen mukaan. (Mikkonen 2005, 30–31; Veivo & Huttunen 1999, 45–46.) Metakielellisen tehtävän kannalta mielenkiintoisimpia ovat graffitien symboliset merkit, koska niiden merkitys on johonkin koodiin sidottu. Hip hop -graffiteissa käytettävän muotokielen ja merkkien suhde objektiin on määritelty alakulttuurin jäsenten kesken muodostuneissa sopimuksissa ja käytänteissä. Muita symbolisia merkkejä graffiteissa Latinalaisessa Amerikassa ovat esimerkiksi Argentiinassa näkemäni muurahainen (joka symboloi paikallisten mukaan työväenpuoluetta), polkupyörä (symboloi diktatuurin aikana kadonneita ihmisiä) ja valkoinen päähuivi (symboloi Madres de Plaza de Mayo –liikettä¹²) (ks. kuva 15, s. 68).

Näiden merkkien merkitysten ymmärtäminen edellyttää, että merkkien tulkitsija osaa käyttää merkkejä sääntöjen mukaisesti, aivan kuten liikennemerkkeissä. Muussa tapauksessa niiden merkitys pelkistyy vain niiden muotoon ja esteettisiin arvoihin. Metakielellisen tehtävän välittyminen voi tarjota sitä suurempaa onnistumisen tunnetta vastaanottajalle mitä vaikeaselkoisempi se on. Puhuteltava tuntee kuuluvansa rajatun joukon piiriin ja ymmärtävänsä jotain, mitä muut eivät pysty ymmärtämään. ”Koodit ovat mekanismeja, joilla yhteisöllisyys syntyy uudelleen ja vahvistuu jokaisessa viestintäteossa” (Kunelius 2003, 13).

¹² Madres de Plaza de Mayo on liike, joka on perustettu Argentiinan diktatuurin aikaan (1976–1983). Liikkeen tarkoituksena on jäljittää diktatuurin aikaan kadonneita ihmisiä ja saada syylliset vastuuseen teoistaan.

KUVA 15 Valkoinen päähuivi ja muurahainen Rosarioin kaupungin keskustassa, Argentiinassa. (10.1.2007)

Faattinen tehtävä

Viestinnän faattisessa tehtävässä on kyse puhuttelijan ja puhuteltavan sosiaalisten suhteiden pitämisestä yllä ja viestintäkanavan pitämisestä auki (Fiske 1993, 57). Graffitien kanava, eli julkinen tila, on aina auki. Puolijulkisia tiloja, kuten ostoskeskuksia tai vartioituja puistoja voidaan sulkea yöksi, mutta julkinen tila on ainakin periaatteessa ympäri vuorokauden avoinna. Sitä ei voida sulkea samaan tapaan kuin muita viestintäkanavia, kuten televisiota tai puhelinta. Voidaan kuitenkin ajatella, että viestintäkanava on sitä enemmän auki mitä enemmän sitä käytetään.

Kuten jo teorialuvussa (ks. luku 3.4 *Yksityisestä ja julkisesta tilasta*) toin esille, tilan luonteen määrittää viime kädessä sen käyttö, eivät viralliset luokitukset tai määrittelyt (Borja & Muxi 2003, 46). Väitänkin, että runsas ja monipuolinen katumainonta, julkisten tilojen aktiivinen käyttö sekä mielenosoitusten ja erilaisten protestien yleisyys julkisissa tiloissa normalisoivat julkisen tilan monipuolista käyttöä ja tekevät siitä sitä kautta avoimemman myös graffiteille. Tätä näkemystä puoltaa myös graffitien vastustajien käyttämät keinot: Stop töhryille -projektin periaatteena on poistaa graffitit heti niiden ilmestyttyä (HS 30.3.2006). Taustalla on ajatus siitä, että graffitit ruokkivat toisiaan: mitä enemmän graffiteille annetaan tilaa, sitä enemmän niitä ilmestyy.

Graffitien faattista tehtävää voi tarkastella myös siitä näkökulmasta, että ne pitävät puhuttelijoiden ja puhuteltavien sosiaalisia suhteita yllä (ks. Fiske 1993, 57). Rahnin (2002) mukaan graffitit ovat esimerkki kommunikaatiosta tilan ja siellä toimivien ihmisten välillä (em., 169–173). Jengit kommunikoivat keskenään, puolueet pitävät yllä suhteita äänestäjiinsä ja valtio pitää yllä suhdettaan kansalaisiin antamalla moraalisia neuvoja katujen seinillä. Kollektiivista identiteettiä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta peräänkuulutetaan monissa ”me-muotoon” kirjoitetuissa graffiteissa (ks. luku 7.1 *Viestinnän tekijät* kohta *Puhuttelija ja puhuteltava*).

”No somos nada queremos serlo todo. Asamblea popular parque Lezama” (Emme ole mitään, haluamme olla kaikkea. Lezama-puiston kansankokous. Buenos Aires, Argentiina)

”Valparaiso es magico. Nosotros no. No lo aterrizemos” (Valparaiso on taianomainen. Me emme. Ei pistetä sitä maan tasalle. Valparaiso, Chile)

”El pueblo somos mayoria” (Me kansa olemme enemmistö. La Paz, Bolivia)

Graffiteissa tehdään näkyväksi eri paikoissa vaikuttavia tai läsnä olevia ryhmiä, jotka voivat muuten olla näkymättömissä. Naisille näkyvyyttä tekee Boliviassa anarkofeministinen *Mujeres Creando* -niminen liike, joka on vallannut näkyvästi seinätilaa pääkaupungissa feministisille kannanotoilleen:

”No puedo ser la mujer de tu vida porque soy de la mia. Mujeres Creando” (En voi olla elämäsi nainen, koska olen oman elämäni nainen. *Mujeres Creando*. La Paz, Bolivia)

”Manolo, Manolo, hazte la cena sólo. Mujeres Creando” (Manolo, Manolo, laita illallisesi itse. *Mujeres Creando*. Bolivia)

Nicaraguassa naiset olivat näkyvillä monissa poliittisissa muraaleissa, joissa he taistelivat tasavertaisesti miesten rinnalla maansa puolesta. Yhtenä graffiteissa esille nostettu ryhmä on alkuperäisväestön edustajat. He olivat näkyvillä kadun seinillä esimerkiksi Valparaisossa Chilessä:

”Desde los bosques nos levantamos como arboles, somos rio, sol y viento. Libertad a los presos politicos Mapuche” (Nousemme metsästä kuin puut, olemme joki, aurinko ja tuuli. Vapaus Mapuchelaisille poliittisille vangeille).

Lisäksi yhtenä ryhmänä graffiteissa erottuivat köyhät, joiden aseman kohentamiseen vedottiin joissakin vaalimainoksissa ja poliittisissa graffiteissa. Graffiti voi näin ollen toimia symbolina tiettyyn yhteisöön kuulumisesta. ”Me nicaragualaiset emme ole yksin, seinät kertovat sen” (Cabezas 1984, 27). Jengigraffitit kertovat jengien jäsenille, että he kuuluvat samaan yhteisöön samoin kuin puolueen graffiti on merkki jäsenyydestä puolueen jäsenelle. Näin olleen julkisen tilan auki pitämisen lisäksi graffitit toteuttavat faattista tehtävää pitämällä yllä ja vahvistamalla kuulumista eri yhteisöihin ja ryhmiin.

7.3 Yhteenvedoa – millaista kommunikaatiota?

Jakobsonin mallin kautta tarkasteltuna graffitien kommunikaatiota näyttää yleisellä tasolla leimaavan kommunikaatiossa käytettävä kanava, eli julkinen tila. Käytetyn kanavan takia graffitit ovat yleensä vain lyhyitä lauseita, yksittäisiä kuvia tai symboleita. Graffitien kautta käytävän kommunikaation tehtävänä ei täten ole totuuden tavoittelu tai objektiivisen informaation välittäminen, vaan pikemminkin ajatusten ja tunteiden herättely lyhyillä mielipiteillä, lausahduksilla ja symboleilla. Tästä seuraa se, että graffiteissa täytyy hyödyntää mielikuvituksellisuutta, sillä viestintäkanavan asettamien rajoitusten takia tulee keksiä keinoja välittää viesti mahdollisimman ytimekkäästi ja huomiota herättävästi mahdollisimman pienessä tilassa. Monissa erilaisissa graffiteissa hyödynnetäänkin ironiaa eräänlaisena tehokeinona tai vaikuttamistehtävänä. Seinillä käytävää kommunikaatiota leimaa myös muut erityispiirteet. Kommunikaatio on yleensä sokeaa niin puhuteltavan kuin puhuttelija osalta, sillä harvoin graffitien tekijä allekirjoittaa tekemänsä graffitia tai kohdistaa sitä tietyille henkilöille. Graffitien viestin liittäminen kontekstiinsa tapahtuu yleensä tiettyjen periaatteiden mukaisesti käyttämällä erilaisia paikan ja ajan mainintoja tai symbolisia merkkejä, kuten anarkistisissa graffiteissa käytettävä anarkistimerkki. Graffitien kommunikaatiota määrittää myös vahvasti niissä käytettävä koodi, joka vaihtelee paljon sen mukaan, millaisesta graffitista on kyse.

Jakobsonin (1960) mukaan jokaisella kuudella viestinnän perustekijällä on erilainen tehtävä viestintätilanteessa. Useimmat viestit toteuttavat samanaikaisesti monia eri tehtäviä, mutta joku tai jotkut tehtävät voivat olla määräävämpiä kuin muut. (em., 353.) Viestinnän tehtävien eritteleminen ja analysoiminen tuo esille sen, miten monipuolinen kommunikaatiomuoto graffitit on Latinalaisessa Amerikassa. Toisin kuin voisi ensi ajattelemalla kuvitella, graffitit toteuttavat monia erilaisia viestinnän tehtäviä. Poliittisissa ja uskonnollisissa graffiteissa näyttävät painottuvan vaikuttamistehtävä ja ilmaisutehtävä, sillä molemmat ovat kantaaottavia ja niiden tarkoitus on ensisijaisesti vaikuttaa puhuteltavaan. Ensisijaisesti vaikuttamisesta on kyse myös moraalisisissa graffiteissa, joissa pyritään muuttamaan tai kyseenalaistamaan puhuteltavan elin- tai ajattelutapoja. Fanikirjoituksissa ja toivotuksissa sekä filosofisissa graffiteissa ilmaisutehtävä on painottunut muita tehtäviä enemmän, sillä tällaisissa graffiteissa kirjoittaja yleensä ilmaisee tunteitaan ja ajatuksiaan. Jengi- ja hip hop -graffiteissa painottuvat niiden metakielellinen ja poeettinen tehtävä muita viestinnän tehtäviä enemmän, koska niiden koodien ymmärtäminen vaatii erityistä lukutaitoa. Niiden poeettinen tehtävä korostuu, koska varsinkin hip hop -graffitien toteutuksessa olennaista ovat merkin muotoon liittyvät seikat. Ilmoituksellisissa graffiteissa taas viittaustehtävä on

olennainen, koska bändien keikkamainoksissa, mielenosoitusten ilmoituksissa ja internetosoitteissa on informaation perillemenon kannalta olennaista, että viesti viittaa todellisiin tapahtumiin ja sivustoihin. Kaikille graffiteille yhteistä on se, että ne toteuttavat pelkästään olemassaolollaan faattista tehtävää, eli pitävät viestintäkanavaa, tässä tapauksessa kadun seinää, auki.

Graffitit ovat monipuolinen ja monimuotoinen viestintäkeino, mutta voiko monien aikaisempien tutkimusten (ks. luku 2. *Aikaisempi tutkimus*) perusteella graffiteja kuitenkin pitää vaihtoehtoisena kommunikaatiokeinona. Siihen, että graffiteja pidetään vaihtoehtoisena kommunikaatiokeinona, liittyy yleensä ajatus siitä, että niitä tekevät pääasiassa yhteiskunnan marginaalissa olevat henkilöt. Bussing (2004) lainaa Foucault'n ajatuksia tiedon ja vallan yhteydestä: ne, joilla on tietoa, on myös valtaa. Kommunikaation välityksellä tieto, ja näin ollen myös valta välittyvät. Jos valtamediat ovat jollain yhteiskunnan ryhmällä hallussa, täytyy toisten ryhmien käyttää vaihtoehtoisia kommunikaatiokeinoja, jotta voisivat välittää tietoa ja saavuttaa sitä kautta valtaa. (Em., 29.) Bushnellin (1990) mukaan yhteistä graffiteja tekeville ryhmille Moskovassa on se, että niillä ei ole ollut neuvostoyhteiskunnassa valtaa vaikuttaa, jolloin heiltä ovat myös puuttuneet viralliset kanavat saada äänensä kuuluviin. Näiden ryhmien samankaltainen asema neuvostoyhteiskunnassa ja vihamielinen asenne sitä kohtaan rakensi ryhmien sisäistä yhteisöllisyyden tunnetta ja ajoi ryhmät luomaan omanlaisen arvojen maailman ja graffitikielen. (Em., 113–147.) Latinalaisen Amerikan kontekstissa graffiteja ei mielestäni ole mahdollista pitää vaihtoehtoisena viestintäkanavana. Väitän aineistoni perusteella, että graffitit eivät ole Latinalaisessa Amerikassa pelkästään yhteiskunnan marginaalissa syystä tai toisesta olevien kommunikaatiokeino, vaan paljon laajempi ilmiö. Chiessä haastattelemani mies on asiasta samaa mieltä:

”Graffitit eivät ole vaihtoehtoinen kommunikaatiomuoto, koska on olemassa jopa kaupallisia ilmoituksia. Alussa graffitit ehkä oli vaihtoehtoisia, mutta nykyään kaikki kaupallistuu. On mahdollista nähdä Coca Cola -yhtiön tekemiä graffiteja. (Haastattelu 29.3.2007 Valparaiso, Chile)

Kaupallisten graffitien lisäksi katujen seinillä risteävät niin opposition kuin vallassa olevien iskulauseet. Siihen, että graffitien ajatellaan olevan yhteiskunnan marginaalissa olevien keino kommunikoida, liittyy usein ajatus myös siitä, että graffitit olisivat jollakin tavalla demokraattisempi viestintäkanava. Vaihtoehtoisuus ja demokraattisuus näyttävät tässä tapauksessa kulkevan käsi kädessä. Kuten aikaisemmin (luku 7.1 *Viestinnän tekijät*) toin esille, viestinnässä käytetty kanava, eli kadun seinä, on periaatteessa kaikille avoin. Jotta viestintä olisi tasa-arvoista, tulisi käytetyn kanavan olla avointa kaikille koulutukseen ja pääomaan katsomatta (Vatikiotis 2004,

4-9). Kuka tahansa voi raapustaa kadulle vaikka nimimerkkinsä, tosin sillä uhalla, että siitä voi saada sakkoja. Sanomalehdissä, televisiossa ja radiossa julkaistavat viestit käyvät läpi jonkinasteisen kontrollin. Joku yleensä lukee ja muokkaa niitä ennen julkaisemista, mutta graffitien kautta kuka tahansa voi ilmaista tunteensa tai mielipiteensä asiasta kuin asiasta ilman sensuuria. ”Sanomalehtiä voidaan sensuroida, tai radiota, kaikkea voidaan sensuroida, lentolehtisten jakaminen voidaan estää, ja kirjapaino voidaan sulkea, mutta seinää, sitä ei voida sensuroida” (Télez 1984, 89). Kirjoitus voidaan toki pyyhkiä yli, mutta se tapahtuu vasta sen jälkeen kun viesti on jo ollut julkisesti esillä. Tästä seuraa kuitenkin se, että graffiteissa voi sekoittua todellisuus ja sepite, koska ei ole mitään takuuta siitä, että graffitien viestit olisivat totta tai ilmaisivat kirjoittajan oikeita mielipiteitä tai tunteita. Latinalaisessa Amerikassa graffiteja on käytetty jo vuosikymmenien ajan nimenomaan propagandan levityskeinona (esim. Castillo 2006). En voi siis yhtyä väittämään, että graffitien informaatio olisi yleisesti ottaen vaihtoehtoista. Sen sijaan graffitien ”toimintaperiaate” on siinä mielessä demokraattinen, että periaatteessa kuka tahansa voi niiden kautta ilmaista mielipiteensä.

8. ”La calle no tiene dueño” – graffitit ja paikat

Graffitit ovat kommunikaatiota lähettäjän ja vastaanottajan välillä, kuten edellisessä luvussa osoitin Jakobsonin mallin avulla. Yhtenä graffitien tavoitteena voi tosiaan olla jonkin viestin välittäminen, mutta voidaan myös ajatella, että monissa tapauksissa pääimmäisenä motiivina on pelkästään julkisen tilan järjestyksen rikkominen. Esimerkiksi Argentiinassa opposition graffitien tarkoituksena on tiettyinä aikakausina ollut pikemminkin hallinnon luoman julkisen tilan järjestyksen horjuttaminen kuin informaation välittäminen (Drexler & Hames-Garcia 2004, 59). Tässä analyysiluvussa etsin vastausta siihen, miten graffitit ovat kommunikaatiota tilassa. Kysyn esimerkiksi, millä tavalla tila on erilaista, jos siellä on graffiteja. Tuon esille sen, miten graffitit jäsenyivät suhteessa julkiseen tilaan, eli miten ne ovat vuorovaikutuksessa tilan merkitysten kanssa.

8.1 Muutoksia ajassa ja paikassa

Poliittisesti tai uskonnollisesti merkitykselliset paikat ovat niitä paikkoja, joissa on poliittisesti tai uskonnollisesti kantaaottavia graffiteja. Edellisessä analyysiluvussa kävi ilmi, että poliittisissa ja uskontoon liittyvissä graffiteissa vaikuttamistehtävä on usein painottunut muita viestinnän tehtäviä enemmän. On siis loogista, että tällaiset graffitit sijoittuvat sellaisiin paikkoihin, jotka edesauttavat vaikuttamistehtävän toteutumista. Esimerkiksi poliittisia graffiteja tehdään keskusaukioille, koska ne ovat historiallisesti ja poliittisesti merkittäviä paikkoja. Graffitit kuitenkin myös muokkaavat ja vahvistavat paikkoihin liitettäviä merkityksiä, arvoja ja tunteita. Esimerkiksi Buenos Airesin Plaza de Mayo -aukio on osittain juuri siksi niin poliittisesti latautunut, koska siellä on paljon poliittisesti kantaaottavia graffiteja (ks. kuva 16, s. 74). Poliittisten graffitien kasaantuminen kaupunkien keskusaukioille osoittaa myös, että keskusaukiot eivät ole ainakaan täysin menettäneet merkitystään poliittisen elämän keskipisteenä, vaikka monet tutkimukset niin väittävät (vrt. Quesada 2006 ja Silva 2001). Kansalaisaktiivisuus näyttää kohdistuvan niihin paikkoihin, joissa päätöksiä tehdään ja jengigraffitit puolestaan sinne missä jengin jäseniä liikkuu.

Graffitit sijoittuvat johonkin konkreettiseen paikkaan, mutta voivat ulottaa merkityksensä sijaintinsa ulkopuolelle. Jotkut graffitit ovat paikan merkityksiin tarkoituksella sidottuja, mutta yleensä graffiteissa on viittauksia paikallistason tapahtumien lisäksi kansallisiin ja kansainvälisiin tapahtumiin (ks. luku 7.2 *Viestinnän tehtävät* kohta *Viittaustehtävä*). Paikka, jossa on graffiti, jossa viitataan esimerkiksi Yhdysvaltain uusliberalistiseen politiikkaan, on erilainen merkitykseltään kuin sellainen paikka, jossa ei ole lainkaan graffiteja. Paikat eivät ole pysyviä tai annettuja, vaan niitä

rakennetaan ja niiden merkityksiä muokataan jatkuvasti. Paikassa, jossa on graffiteja, tapahtuu muutoksia myös aika-akselilla. Graffitit eivät leikkaa pelkästään maantieteellisiä rajoja ja luo uudenlaisia tiloja, vaan myös eri ajan jaksoja. Graffitit ovat aikansa tuotteita, joista voi lukea eri aikojen poliittisia käännekohtia (Téllez 1984, 92–93).

KUVA 16 Poliittisia graffiteja Buenos Airesin keskusaukiolla, Plaza de Mayolla. (4.1.2007)

Seinät puhuvat historiaa ja kertovat menneestä, mutta ovat samaan aikaan osa nykyhetkeä. Seiniltä voi lukea kansan toiveet, vihankohteet, mielipiteet ja kannanotot mitä erilaisimpiin asioihin. (Cabezas 1984, 20.) Esimerkiksi Nicaraguassa vanhoja 70-luvulla tehtyjä poliittisia seinämaalauksia oli vielä monin paikoin jäljellä. Vanhat seinämaalaukset ristesivät katujen seinillä uudempien graffitien kanssa, jolloin kaupunkitilaan muodostui erilaisia ajallisia ja historiallisia kerrostumia. Nicaragualaiset olisivat esimerkiksi kauhistelleet, jos 60-luvulla seinään olisi kirjoitettu *Kaikki valta FSLN:lle*¹³, mutta sama teksti 70-luvun lopulla ei olisi enää herättänyt kummastelua, koska FSLN oli silloin varteenotettava vaihtoehto diktatuurille (em., 20). Graffitit ovat kuin vieraskirja, josta voi lukea menneitä tapahtumia, tai ulkoilmamuseo, jossa voi tutustua paikan historiaan vähän erilaisesta näkökulmasta kuin tavallisissa museoissa. Graffitit pitävät yllä paikan historiaa ja muistuttavat siitä läsnäolollaan. Graffitin ja paikan välinen semanttinen vuorovaikutus ilmenee siinä, että paikkaan liitetyt merkitykset vaikuttavat graffitin merkityksiin, ja toisaalta graffitin merkitykset muuttavat paikkaan liitettäviä merkityksiä.

¹³ FSLN (Frente Sandinista de Liberación Nacional) on kansallisen vapautuksen sandinistiritama -niminen vasemmistolainen puolue Nicaraguassa.

KUVA 17 “Tuomio ja rangaistus eilisen ja nykypäivän murhaajille 24/03” lukee Mendozan kaupungin keskusaukion asfaltissa Argentiinassa. (3.4.2007)

8.2 Näkymättömästä näkyväksi

”Si el pueblo no recuerda su pasado está condenado a repetirlo” (Jos kansa ei muista menneisyyttään, on se tuomittu toistamaan sen. Cochabamba, Bolivia)

Westwood ja Williams (1997) kirjoittavat siitä, miten kaupungeja voi kuvitella ja luoda monella eri tavalla ja tasolla. Tutkijat, poliitikot, kaunokirjallisuus ja historian kirjat luovat kaikki erityistä kuvaa kaupungeista. (Em., 1-2.) Graffitit osallistuvat myös tähän prosessiin. Graffitit muokkaavat paikkoihin liitettäviä merkityksiä, kuten monet mediat, elokuvat, kirjallisuus ja erilaiset kertomukset. Paikoissa näyttää kohtaavaan kuvitteellisuus ja todellisuus, eli se mitä paikasta tiedetään ja se mitä siitä kuvitellaan. Todellinen kaupunki on yleensä erilainen kuin siitä esitetyt mielikuvat. Canclinin (1997) mukaan tutkimukset osoittavat, että massamedioissa keskustelevat kaupungin viralliset toimijat, joilla on valta kuvitella kaupunki tietynlaiseksi. Tavallisten asukkaiden toiveet ja mielipiteet eivät pääse esille ja tällöin kaupungin monimuotoisuus ja moniäänisyys sivuutetaan. (Em.) Graffitit antavat virikkeitä mielikuvitukselle ja mahdollisuuden leikitellä esimerkiksi poliittisilla, sosiaalisilla tai filosofisilla ajatuksilla. Kuvitelmat, unelmat ja toiveet ilmestyvät katujen seinille sanaleikkien, filosofisten mietelmien, laulun tai runon muodossa. (Silva 2007, 6.)

Graffitit eivät pelkästään riko kaupunkien silmännähtävää visuaalista järjestystä (Seppänen 2005, 11), vaan horjuttavat myös asioiden symbolista järjestystä. Graffitit ovat konkreettisia jälkiä, mutta myös symbolisia lauseita tai kuvia, jotka luovat mielikuvia julkisesta tilasta, kertovat tarinoita ja muodostavat yhteyksiä toisiin paikkoihin ja menneisyyteen. Valparaisossa Chilessä haastatteleman graffiteja tekevän miehen mukaan ”[o]n olemassa paljon tietoa, joka on piilossa. Moni asia ansaitsisi olla esillä katujen seinillä, jotta ihmiset näkisivät ne.” (Haastattelu 29.3.2007 Valparaiso, Chile). Aineistoni graffiteissa on monia esimerkkejä yhteiskunnallisiin kiistoihin liittyvistä kirjoituksista, jotka tekevät näkyviksi erilaisia konflikteja julkisessa tilassa. Graffiteissa nostetaan esille myös sellaisia asioita, jotka ovat voimakkaita tunteita herättäviä, kuten Chilessä ja Argentiinassa sotilasdiktatuurien aikaiset ihmisoikeusrikkomukset. Chilessä entisen diktaattorin Augusto Pinochetin kuoleman jälkeen kadulle ilmestyneistä graffiteista voi aistia helpotuksen tunteen:

“Pinochet, nadie merecio tanto la muerte como tu” (Pinochet, kukaan ei ansainnut kuolemaan yhtä paljon kuin sinä. Iquique, Chile)

“Por fin murio el asesino mas grande de Chile” (Vihdoinkin kuoli Chilen suurin murhaaja. Iquique, Chile)

Lukemalla ja tarkkailemalla graffiteja Latinalaisessa Amerikassa opin paikallisista yhteiskunnista ja kulttuureista paljon sellaista, jota en olisi lehtiä lukemalla tai televisiota katsomalla ikinä saanut tietää. Tiedotuskanavilla on omat intressinsä, mikä vaikuttaa siihen millaista tietoa ne julkaisevat. Ajan myötä tärkeätkin uutiset ja tapahtumat katoavat valtamedioista, koska uusille uutisille on tehtävä tilaa, eikä lukijoita pystytä houkuttelemaan samoilla jutuilla. Monin paikoin Latinalaista Amerikkaa graffitit toimivat paikallisen muistin ja tiedon ylläpitäjinä. Esimerkiksi Buenos Airesin ydinkeskustan keskuspankin seinässä oli vielä vuoden 2007 alkupuolella muistutus Argentiinaa vuonna 2001 koetelleesta talouskriisistä (ks. kuva 18, s. 77).

KUVA 18 Jälkiä Argentiinan talouskriisistä keskuspankin seinässä Buenos Airesissa: “*Asesinos Ladrones*” (Murhaajat ryöstäjät). (7.1.2007)

Julkinen tila on poliittisesti latautunutta, mutta kun yhteiskuntaa tarkastellaan graffitien kautta, julkinen tila saa muitakin kuin vain poliittisia merkityksiä. Julkinen tila on latautunut myös tunteilla, sillä graffiteissa käsitellään ja tuodaan esille monenlaisia tunteita, jotka muuten pysyttelevät näkymättömissä julkisesta tilasta. Tyypillinen esimerkki on kirjoitus, jossa kirjoittaja osoittaa rakkauttaan joltain henkilöä kohtaan, kuten ”*Te amo Maria*”. Mutta miksi joku haluaa osoittaa rakkauttaan julkisesti? Missä menee yksityisen ja julkisen raja? Julkisessa tilassa muuten näkymättömänä pysyttelevät yksityisten ihmisten tunteet tulevat graffiteissa näkyviksi. Varsinkin kaupungeissa huomiota herättämätön käyttäytyminen on selviytymiskeino. Kaupungit ovat paikkoja, joissa tunteiden ilmaisu asettuu vasten rationaalisuuden vaatimusten kanssa (Canclini 1996). Kaupungeissa selviytyäkseen ei voi ottaa jokaisen vastaantulevan kanssa henkilökohtaista kontaktia, vaan valttina on välinpitämätön asenne. Simmel (2005) kirjoittaa viime vuosisadan alun suurkaupunkien ilmapiiriä leimaanneen jatkuva muutos ja arvaamattomuus. Järkiperäinen ajattelu on keino suojautua ja mukautua tällaiseen ympäristöön. Virikkeiden, merkkien ja kuvien runsaus suurkaupungeissa aiheuttaa ihmisissä kylläntymistä ja välinpitämättömyyttä. Vastakohtaksi asetuvat tunteisiin perustuvat suhteet, joita voi harjoittaa parhaiten pysyvien tottumusten ympäristössä, kuten pikkukaupungeissa. (Em., 28–35.)

Weberin (1980) mukaan kapitalistinen talousjärjestelmä on aiheuttanut modernin yhteiskunnan rationalisoitumisen. Yhteiskunta toimii hyötyajattelun ja voitontavoittelun periaatteiden mukaisesti. Simmelin ja Weberin kaltaisten sosiologian klassikoiden kirjoitusten valossa henkilökohtaisia tunteita ilmaisevat graffitit sotivat kaupunkien julkisen tilan hiljaisuutta ja järkipäisyyttä vastaan. Niiden kautta hahmottuu emotionaalinen yhteiskunta. Jos kerran suurkaupunki edellyttää välinpitämättömyyttä, niin graffitit tarjoavat keinon tuoda tunteet myös julkiseen tilaan. Mitä jos olisi hyväksyttävää ilmaista julkisesti kaikki tunteensa? Huutaa metrossa, että vihaan Yhdysvaltojen presidenttiä tai että rakastan ikuisesti poikaystäväni. Se olisi luonnollisten tunteiden ja vaistojen valloilleen päästämistä kulttuurisesti sivistyneessä yhteiskunnassa. Graffitit rikkovat julkisen tilan hiljaisuutta, sovinnaisuutta ja kulttuurisesti sovittuja käyttäytymisnormeja. ”*Cristian te amo!*” - graffitti on inhimillinen huudahdus kadun harmaassa seinässä. Se on samalla huudahdus, joka nostaa näkymättömän näkyväksi ja henkilökohtaisen julkiseksi.

8.3 Paikkojen sosiaaliset verkostot

Edellisessä luvussa esitin, kuinka graffitit voivat muuttaa paikkoihin liitettäviä merkityksiä, mutta en syventynyt vielä sen tarkemmin siihen, miten graffitien kautta tehdään näkyväksi paikan sosiaalisia verkostoja ja toimijoita. Esimerkiksi ne paikat, joissa on jengien tageja, ovat merkkejä siitä alueesta, joissa jengien jäseniä liikkuu tai on liikkunut. Pohtiessani graffitien faattista tehtävää (ks. luku 7.2 *Viestinnän tehtävät* kohta *Faattinen tehtävä*), tulin jo osoittaneeksi, että graffitien yhtenä viestinnällisenä tehtävänä voi nähdä olevan sosiaalisten verkostojen ja yhteisöjen vahvistaminen. Tässä luvussa jatkan tuota pohdintaa liittämällä siihen tarkastelun suhteessa paikkoihin.

Guatemalan toiseksi suurimmassa kaupungissa, Quetsaltenangossa, jossa jengien harjoittama väkivalta on yleinen huolenaihe, asukkaat ovat kokeneet tarpeelliseksi aktivoitua ja liittoutua yhteen suojellakseen asuinalueitaan (Prensa Libre 25.1.2005). Yhden keskusta-alueen kaupunginosan kaikkiin seiniin oli maalattu sapluunalla ”*Vecindario protegido contra la delincuencia*” (Naapuruskunta suojautunut rikoksia vastaan). Naapuruskunta teki siis graffitien kautta näkyväksi oman reviirinsä vastalauseena jengien tageilla merkkääville alueille, jotka naapurukset kokivat uhkana. Meksikossa naapuruskunta taas otti kantaa ajankohtaiseen poliittiseen tilanteeseen vaatimalla graffitissa vasemmistopoliitikon saattamista oikeuden eteen. Graffitit kertovat naapuruskuntien asukkaiden kokemasta yhteisestä huolenaiheesta, ja luovat samalla yhteisöllisyyden sekä vaikuttamisen tunnetta heidän keskuudessaan. Kuten Klingmanin ja Shalevin

(2001) tutkimus osoittaa, makrotason yhteiskunnalliset ongelmakohdat ja traumaattiset muutokset näkyvät graffitien aihepiireissä: siellä missä on merkittävä yhteinen huolenaihe, käsitellään sitä graffitien keinoin. Graffitit toimivat eräänlaisena terapiamuotona, koska niiden tekeminen on konkreettista toimintaa, jolla luodaan yhteisöllisyyttä ja saavutetaan tunne tilanteen hallinnasta ja kontrolloimisesta. (Em., 403–417.) Ajatusta voidaan viedä yleisemmälle tasolle, sillä eivät pelkästään ongelmalähtöiset graffitit, vaan kaikenlaiset graffitit toimivat keinoina muokata tilaa ja sitä kautta saavuttaa tunne tilanteen ja erityisesti tilan hallitsemisesta.

Graffitin tekeminen on tosiaan paikan muokkaamista ja sen omaksi tekemistä. Kuuluminen johonkin paikkaan tai yhteisöllisyyden tunne voi syntyä vain jos paikan ja ihmisten välinen suhde on vahva (Hubbard 2005, 43). Nopeasti pääteltynä voisi ajatella, että graffitit vahvistavat paikan ja ihmisten välistä suhdetta, sillä onhan graffitit ihmisten julkiseen tilaan raapustamia merkkejä. Paikka, jossa on graffiteja, on varmasti sellainen paikka, jossa on liikkunut ihmisiä. Vasta ihmisten läsnäolo tekee kaupungista kaupungin, tai kuten Borja ja Muxi (2003) asian muotoilevat: ”kaupunki on ihmiset kaduilla” (em., 25). Augé'n (1992) mukaan paikattomia paikkoja määrittää se, että paikassa liikkuu yksilöitä, jotka eivät ole vuorovaikutuksessa keskenään (em., 103). Graffitien viestinnällinen toimintaperiaate ei itsessään edellytä ihmisten kasvokkaista kohtaamista. Viestin voi välittää seinän raapustamalla joutumatta fyysisesti kohtaamaan puhuteltavaa. Graffitien kautta käytävän kommunikaation funktio on pikemminkin välittää mielipiteitä ja ajatuksia, siis itse viestinnän viestiä, eikä saattaa osapuolia kasvokkaiseen kontaktiin keskenään. Toiminnan tasolla vain graffitien tekijät muokkaavat paikkaa ja luovat sitä kautta siteen siihen paikkaan, mutta suhde paikkaan voi vahvistua myös graffitin lukija-katsojalla. Tarastin (1996) mukaan paikkaa määrittää paikattomuuden tunne, jos asukkailla ei ole kosketusta paikan historiaan (em., 254). Kuten edellisessä luvussa (8.2 *Näkymättömästä näkyväksi*) osoitin, monissa tapauksissa graffitit pitävät yllä paikan muistia ja historiaa. Paikka, jossa on paljon erilaisia graffiteja, voi siis olla myös paikka, jossa sosiaaliset verkostot, asukkaiden mielipiteet ja lähihistorian poliittiset käänneet ovat esillä katujen seinillä, ja sitä kautta myös alueen asukkaat kokevat identifioituvansa paremmin paikkaan (ks. kuva 19, s. 80).

KUVA 19 Mies lukemassa graffiteja Valparaison kadulla, Chilessä. (26.3.2007)

Joka tapauksessa keskustelun herättäjinä ja puheenaiheiden tarjoajina graffitit toimivat sosiaalisen ja yhteisöllisyyden luojina (Kunelius 2003, 19). Boliviassa haastatteleman miesten mukaan varsinkin aikaisemmin, kun graffiteja tehtiin enemmän, ”[i]hmiset juttelivat graffiteista jokapäiväisissä keskusteluissa. Kyseltiin, oletko nähnyt sitä ja sitä graffitia ja sitten lähdettiin etsimään sitä graffitia, josta oltiin kuultu kommentteja.” (Haastattelu 1.2.2007 Cochabamba, Bolivia.) Silva (2007) antaa esimerkin Bogotasta Kolumbiasta, jossa 1980-luvun puolivälissä oli tavanomaista, että bussissa matkustavat lukivat ääneen ikkunoista näkyviä graffiteja, kommentoivat niitä ja nauroivat niille yhdessä (em., 9). Suomessa Stop töhryille -projektin ympärillä käydyssä keskustelussa positiivista on ainakin se, että julkinen tila näyttää todellakin merkitsevän ihmisille paljon. Asukkaat kantavat huolta kaupungin ulkonäöstä ja sen suhteen tehdyistä päätöksistä. Tosin näkemykset siitä, millainen on hyvä julkinen tila, vaihtelevat paljon.

Paikkojen ja ihmisten väliseen vuorovaikutukseen liittyen voidaan myös kysyä, miksi tietynlaiset graffitit sijoittuvat niin sanottuihin paikattomiin paikkoihin. Paikattomalla paikalla viitataan tässä kohdin sellaisiin paikkoihin, jotka näyttävät merkityksettömiltä läpikulkupaikoilta, ja joissa kukaan ei varsinaisesti viettä aikaa. Ilmiötä kuvailevassa luvussa kirjoitin kuinka junaradan varret, alikulkutunnelit, varastorakennukset ja sähkökopit ovat graffitien ja tagien tyypillisiä paikkoja Suomessa. Yksi selitys on, että valvonnan ja kiinnijäämisen pelon takia suositaan syrjäisempiä,

suojaisempia ja vähemmän liikennöityjä paikkoja. Näkyviltä paikoilta graffitit lisäksi poistetaan paljon nopeammin. Toisaalta voidaan ajatella, että tällaiset paikat ovat merkitykseltään avoimia ja siksi helpommin ”haltuunotettavia”. Yksi graffitien funktiohan on merkata niitä paikkoja, joissa on maalaaja käynyt (esim. Adams & Winter 1997). Kirkon seinä tai historiallinen monumentti ovat merkityskyllästettyjä. Yhteentörmäys on suurempi, jos tagin tekee voimakkaasti merkityslatautuneeseen paikkaan kuin jos sen tekee sellaiseen paikkaan, joka on merkitykseltään tyhjempi ja siten avoimempi. Esimerkiksi Tampereella Pispalassa on vanha hylätty tehdasrakennus, josta on tullut alan harrastajien graffitigalleria. Poliisit ovat käyneet paikalla monesti, mutta maalajat ovat saaneet olla rauhassa luultavasti siksi, että rakennus on syrjässä ja se tullaan lähitulevaisuudessa purkamaan. Vaikka graffitit ovat laittomia, niin edellisestä esimerkistä käy ilmi, että Suomessakin jossain paikoissa graffiteja on hyväksyttävämpää tehdä.

8.4 Yhteenvedoa – elinvoimainen julkinen tila

Tämä analyysiluku on tuonut esille niitä moninaisia tapoja, miten graffiti kommunikoivat suhteessa paikkojen merkityksiin. Ei ole yhdentekevää, mihin paikkaan graffiti tehdään, sillä paikkaan liitetyt merkitykset vaikuttavat graffitista tehtäviin tulkintoihin. Jo aikaisemmin (ks. luku 7.2 *Viestinnän tehtävät* kohta *Viittaustehtävä*) toin esille sen, että graffitien viittaustehtävä saattaa olla ankkuroitu paikassa jo valmiina oleviin elementteihin ja toisiin merkkeihin. Tällöin nämä paikassa olevat muut merkit tai symbolit ovat olennaisia graffitin viestintätehtävän onnistumisen kannalta. Graffitien ja paikkojen merkitysten suhde on näin ollen vastavuoroinen, sillä myös graffitit osallistuvat paikkojen merkitysten muokkaamiseen.

Latinalaisessa Amerikassa graffitien yhtenä viestinnällisenä tehtävänä on pitää julkista tilaa ”avoinna”. Jakobsonin (1960) termin kyse on viestinnän faattisesta tehtävästä, eli viestinnän kanavan pitämisestä auki (ks. luku 7.2 *Viestinnän tehtävät* kohta *Faattinen tehtävä*). Graffitien kautta julkiseen tilaan tuodaan sellaisia mielipiteitä ja tunteita, joita siellä ei muuten kuule tai näe. Kaupungit ja paikat hahmottuvat erilailla graffiteja tarkkailemalla kuin sanomalehtien paikallisuutisia lukemalla. Katujen seiniltä löytyy paljon merkkejä vanhoista tapahtumista, kriiseistä, mielenosoituksista ja kadonneista ihmisistä, jotka tippuneet pois perinteisten medioiden otsikoista. Graffitit itse asiassa uusintavat julkista tilaa kahdella tasolla – konkreettisella ja symbolisella. Ensinnäkin kaikki graffitit pitävät julkista tilaa auki pelkällä olemassaolollaan, ja toiseksi jotkut graffitit tuovat sinne lisäksi sellaisia aiheita, tunteita ja tarinoita, joita julkisessa tilassa ei muuten olisi näkyvillä.

Graffiteissa olevat viittaukset eri paikkoihin, ryhmiin ja jengeihin muodostavat linkkejä ja verkostoja näiden paikkojen ja ihmisten välille. Lähestyn tässä Masseyn (2003) ajatusta paikoista sosiaalisten suhteiden ja vuorovaikutuksen kenttänä. Paikka voidaan ymmärtää fyysisen määritelmän sijaan abstraktina toimintatilana, joka muodostuu risteävistä ja toisiinsa linkittyvistä vuorovaikutussuhteista. (em., 60-63.) Monet graffitit toimivat niitä lukeville ja katsoville merkkeinä kuulumisesta johonkin yhteisöön (jengiin, puolueeseen, valtioon, yliopistoon ja niin edelleen). Graffitit siis onnistuvat luomaan maantieteellisten rajojen yli ulottuvia verkostoja ja vahvistamaan näin kuvitteellisia yhteisöjä.

9. ”En las calles está el poder” – graffitit ja valta

Ensimmäisessä analyysiluvussa erittelin graffitien ominaisuuksia kommunikaationa. Toisessa analyysiluvussa selvitin sitä, miten graffitit ovat kommunikaatiota suhteessa tilaan. Koen tarvitsevani tämän viimeisen analyysiluvun pohtiakseni vielä sitä, millaisia yhteiskunnallisia merkityksiä graffiteilla kommunikaatiomuotona voi nähdä olevan Latinalaisessa Amerikassa? Miksi samankaltainen ilmiö saa eri merkityksiä eri paikoissa?

9.1 Taistelua merkityksistä

Seppäsen (2004) mukaan julkinen tila voidaan nähdä visuaalisena järjestyksenä, josta käydään jatkuvia kamppailuja ja kiistoja eri tahojen välillä. Erilaisista näkemyksistä tilaan ja sen järjestykseen muodostuu monimutkainen valtasuhteiden verkosto, jossa kohtaavat eri tahojen epäviralliset ja viralliset säädökset, tavat ja normit. (Em., 41–43.) Keitä toimijoita graffiti-ilmion taustalla vaikuttaa? Millaiset ovat ne valta-asetelmat, jotka vaikuttavat graffitien saamiin merkityksiin? Nuorisojengit merkkäävät reviiiriään graffitein ja puolueet tavoittelevat kaupungin parhaimmilla paikoilla olevia seiniä vaalien alla. Julkisessa tilassa käytävä kommunikaatio ajaa toimijat taistelemaan itse tilasta, siis tässä tapauksessa vapaista katujen seinistä. Kamppailu tilasta on kuitenkin pohjimmiltaan kamppailua vallasta: taistellaan siitä, kuka saa puhua, mistä saa puhua ja missä saa puhua (ks. kuva 20).

KUVA 20 Mies maalaa tagia piiloon Arequipan kadulla, Perussa. (16.2.2007)

Bussing´n (2004) mukaan graffitien kautta taistelua käydään kahdella eri tasolla: yhtäältä päättävien elinten edustajien ja päätösvallan ulkopuolella olevien kansanryhmien välillä, ja toisaalta erilaisten

alakulttuuriryhmittymien, kuten nuorisojengien välillä (em., 31). On varmasti totta, että Latinalaisessa Amerikassa jengit suttaavat toisten jengien tageja yli ja kiinteistöjen omistajat maalaavat graffiteja peittoon, mutta silti Bussing´n kaksitahoinen jako tuntuu liian jäykältä ilmiön tarkasteluun. Omien havaintojeni perusteella graffitit eivät ensinnäkään ole pelkästään vastarinnan muoto, jolla pyrittäisiin kapinoimaan yhteiskuntaa ja auktoriteetteja vastaan. Latinalaisessa Amerikassa graffitien takana on niin valtaa pitävät kuin valtaa tavoittelevatkin ryhmät. Keskenään nokakkain ovat voivat olla valtaapitävät, sillä puolueet taistelevat keskenään kaupunkien seinien pinta-alasta ja eri poliittista näkemystä edustavat muuttavat toisia graffiteja mieleisekseen.

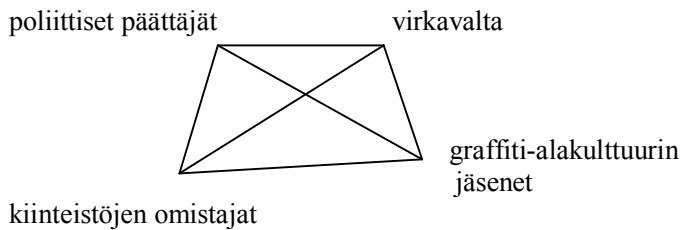

KUVA 21 Coca Cola -yhtiön katujen seinien maalatut mainokset sekoittuvat poliittisiin seinäkirjoituksiin korruption kitkemisestä pois. (Quetsaltenango, Guatemala 20.12.2005)

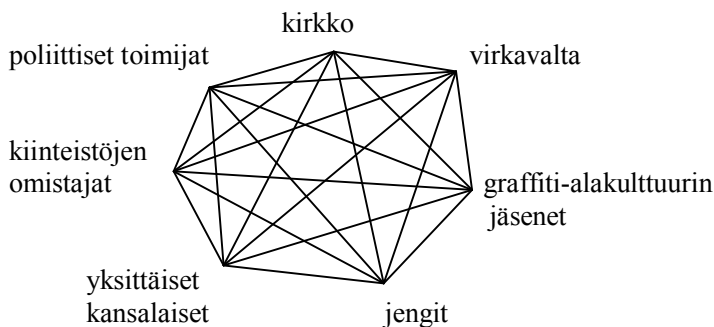
Vaikka Suomessa graffitit liittyvät alakulttuuriin (ks. luku 2. *Aikaisempi tutkimus*), ei ilmiötä täälläkään voida pelkistää taisteluksi yhtäältä virkavallan ja alakulttuurin, ja toisaalta alakulttuurin jäsenten väliseksi. Kuten syyskuussa 2008 Helsingissä järjestetty Stop töhryille -projektin 10-vuotisjuhla ja sen jälkeen eri medioissa käydyt keskustelut osoittivat, graffitit jakavat jopa Suomessa päättäjien mielipiteet: rakennusviraston ajamaa nollatoleranssia vastustaa Helsingin nuorisoasiainkeskus, joka yrittää ajaa graffiteille laillisia maalauspaikkoja (HS 10.9.2008). Väitän silti, että ilmiöiden erilaisuus verrattaessa Latinalaista Amerikkaa ja Suomea liittyy ainakin osittain niihin neuvotteluihin ja määrittelyihin, joita graffiteista käydään. Foucault´n (1999) mukaan valta tulee ymmärtää strategisena tilanteena, voimasuhteiden moninaisena verkostona, joka muuttaa muotoaan kamppailujen ja ristiriitojen kautta. Valtaa on toisin sanoen kaikkialla siellä, missä on vuorovaikutusta. (Em., 69–71.) Olen havainnollistanut graffiti-ilmiöön liittyvien toimijoiden muodostamia valtaverkostoja Suomessa ja Latinalaisessa Amerikassa kahden kaavion avulla.

Kaavio A esittää niitä toimijoita, jotka liittyvät graffiti-ilmioon Suomessa. Kaavio B esittää taas niitä toimijoita, jotka liittyvät graffiti-ilmioon Latinalaisessa Amerikassa. Molemmista kaavioissa olevat viivat toimijoiden välillä osoittavat näiden välisiä vuorovaikutussuhteita. Viivojen pituudella tai toimijoiden järjestyksellä kaavioissa ei kuitenkaan ole merkitystä.

KAAVIO A Valtaverkostomalli Suomessa:

KAAVIO B Valtaverkostomalli Latinalaisessa Amerikassa:

Kaaviot paljastavat graffiti-ilmioon liittyvien toimijoiden runsauden Latinalaisessa Amerikassa verrattaessa Suomeen. Neuvotteluiden osapuolia ja valta-asetelmia on Suomessa vähemmän kuin Latinalaisessa Amerikassa. Suomessa lasken virkavallan, poliittiset päättäjät, kiinteistöjen omistajat ja graffiti-alakulttuurin jäsenet sellaisiksi toimijoiksi, joilla on intressejä liittyen graffiteihin. Virkavalta huolehtii lain noudattamisesta, poliittiset päättäjät antavat määräyksiä koskien kaupungin julkisivua, kiinteistöjen omistajilla on mielipiteitä rakennuksensa julkisesta sivusta ja graffitialakulttuurin jäsenet tekevät graffiteja. Latinalaisessa Amerikassa graffiteja tekevät monet eri tahot, jolloin neuvotteluissa on pelissä monia eri näkemyksiä ja valtapyrkimyksiä. Kirkolla, erilaisilla poliittisilla toimijoilla, virkavallalla, graffiti-alakulttuurin jäsenillä, kiinteistöjen omistajilla, jengien jäsenillä ja yksittäisillä kansalaisilla on kaikilla omat intressinsä liittyen graffiteihin, mistä johtuen graffitien tiukka kontrollointi olisi vastoin näiden tahojen omiakin etuja.

Julkinen tila on väistämättä yhteentörmäyksen paikka, jossa erilaiset näkemyksen kohtaavat toisensa. Kuten teorialuvussa toin esille, tilan julkisuuden uhkana ei kuitenkaan ole ristiriidat ja kohtaamiset, vaan ihmisten erkaantuminen toisistaan (Borja & Muxi 2003, 65). Richard Sennett (1974) on tutkinut modernien kaupunkien julkista tilaa ja ihmisten käyttäytymistä siellä. Kaupunkeja leimaa välinpitämättömyys ja hiljaisuus tuntemattomien keskuudessa. Ihmiset ovat samassa tilassa, mutta kuitenkin eristyksissä toisistaan, koska eivät kommunikoi keskenään. (Em., 215.) Graffitit tekevät ristiriidat ja kiistat näkyviksi julkisessa tilassa, jolloin julkisen tilan symbolinen järjestys horjuu. Latalaisessa Amerikassa kiistat saavat näkyä, kun taas Suomessa ne siivotaan katujen seiniltä pois. Yhteentörmäyksiä tapahtuu tietenkin myös Latalaisessa Amerikassa. Kun esimerkiksi Masayan kaupungissa Nicaraguassa kiellettiin poliittisten graffitien tekeminen julkisille paikoille, se aiheutti kiistan kaupungin päättäjien ja liberaalin puolueen edustajien välille (El Nuevo Diario 21.9.2006). Ecuadorissa vaalien alla seiniä maalaavat puolueiden edustajat joutuvat taas vastatusten poliisien kanssa (Clarín 21.11.2006). Mutta juuri kohtaamiset ja kiistat pitävät kaupunkeja julkisina. Laadukkaan julkisen tilan yhtenä kriteerinä voidaan pitää yksinkertaisesti sitä, että erilaiset ihmiset viettävät siellä aikaansa (Borja & Muxi 2003). Kun julkisesta tilasta katoavat keskustelut ja kiistat, katoaa myös poliittisuus julkisesta tilasta (Lehtonen 1999, 181). ”Vain ratkaisematon kiista ja yhteentörmäys tekee meistä poliiksen kansalaisia, kaupunkilaisia ja tiloista julkisia” (Rajanti 1999, 61). Mutta miksi sitten kiistojen ja yhteentörmäyksen ei anneta julkisissa tiloissa näkyä? Miksi rajatun joukon piirroksiset katujen seinissä herättävät Suomessa niin paljon vastustusta?

9.2 Valvonnasta ja vallasta

”Ke soñar no sea un delito” (Jotta haaveileminen ei olisi rikos. Valparaiso, Chile)

Taistelu vallasta on samalla taistelua siitä, mikä määritellään laittomaksi ja mikä lailliseksi toiminnaksi. Edellisessä luvussa esittämäni toimijaverkostot selittävät osaltaan sitä, miksi Latalaisessa Amerikassa graffitit näyttävät olevan hyväksytympiä kuin Suomessa. Monin paikoin Latalaista Amerikkaa voi nähdä niin poliittisten toimijoiden kuin kirkon tekemiä graffiteja. Kun päätösvaltaa omaavilla toimijoilla on omia intressejä graffiteja kohtaan, ei luonnollisesti ole päättäjienkään edun mukaista asettaa kovia sanktioita graffitien tekijöille. Valta ja valvonta ovat siis vuorovaikutuksessa keskenään.

Kaupungit ovat eräänlaisia kontrolliverkostoja, jotka antavat puitteet siellä operoiville valtasuhteille. Tilan ja vallan suhde on itse asiassa vastavuoroinen: tilalliset ratkaisut määrittävät valtasuhteita ja toisaalta valtasuhteet määrittävät tilaa. (Foucault 2000, 273–275.) Valtasuhteiden ja paikan kietoutuessa yhteen voidaan puhua ”vallan maantieteestä” (Massey 2003, 75) tai eräänlaisesta ”power-space” (Koskela 2000, 9) –tilasta, jossa nämä kaksi elementtiä kohtaavat. Valvonnassa on kyse vallan käytöstä, jolla kontrolloidaan ja tarkkaillaan ihmisten käytöstä. Pyrkimyksenä on muuttaa ihmisten käytöstä. Lisääntynyt valvonta lisää epävarmuutta ja epäluuloa julkisissa tiloissa, jolloin käyttäytymisestä tulee ennustettavaa ja spontaani toiminta katoaa. (Em., 4-5.) Valvonta aiheuttaa muutoksia graffitien tekemiseen myös Latinalaisessa Amerikassa:

”Teemme graffiteja aina kolmen hengen voimin. Kaksi tyyppiä vartioi kadun kulmilla ja yksi maalaa. Aina löytyy keino tehdä graffiteja (...) Graffiteja tehdään aina yöllä, aina. Päivisin ei kukaan maalaa.” (Haastattelu 1.2.2007 Cochabamba, Bolivia.)

”Teemme graffiteja pääasiassa öisin, mutta joskus harvoin, esimerkiksi naisten päivänä teemme niitä myös päiväaikaan.” (Haastattelu 6.2.2007 La Paz, Bolivia.)

Turisteja houkuttelevissa kaupungeissa, kuten Antiguassa Guatemalassa ja Cuscossa Perussa ei näkynyt keskusta-alueella lainkaan graffiteja lukuun ottamatta muutamia tageja. Paikallisilta poliiseilta kysymällä selvisi, että näissä kaupungeissa valvonta on tiukempaa kuin muualla, koska kaupungit halutaan pitää mahdollisimman ”puhtaina” turisteja varten. Myös isojen kaupunkien moderneissa liikekeskustoissa näkyy vähemmän graffiteja kuin muualla. Garí (1995) väittää graffiteilla olevan pelkästään kuvitteellista valtaa muuttaa mielipiteitä tai maailmaa, koska niiltä puuttuu lain suoma oikeus siihen (em., 116). Graffitit ovat representaatioita, ne osallistuvat maailman merkityksellistämiseen. Vaikka graffiteilla ei ole laillista asemaa yhteiskunnassa, niin silti ne esittävät maailmaa ja todellisuutta koskevia väitteitä, jotka puolestaan ohjaavat toimintaamme ja käyttäytymistämme. Miten muuten voitaisiin selittää sitä, että Latinalaisessa Amerikassa naapuruskunta ilmoittaa graffitilla korttelin olevan valvonnan alla, eli he luottavat siihen, että graffiti karkottaa varkaat korttelista. Tai että valtio kehottaa graffitissa kansalaisia rokottamaan itsensä, eli valtio luottaa siihen, että kansalaiset lukevat graffiteja ja ottavat niiden sanoman tosissaan. Jos kerran graffiteilla ei ole todellista vaikutusvaltaa, niin miten on mahdollista, että Helsingin Stop töhryille -projekti on saanut valtuuston erillismäärärahaa yli yhdeksän miljoonaa euroa vuodesta 1998 (HS 30.3.2006.).

Kulttuuriset ja yhteisölliset tekijät määrittävät sitä, kuka voi osallistua kommunikaatioon ja millä tavalla, mitä aiheita voi käsitellä ja millä tavalla (Veivo & Huttunen 1999, 99). Low’n (1996)

mukaan arkaluontoisten asioiden nostaminen näkyväksi johtaa julkisten tilojen tiukempaan kontrollointiin ja valvontaan (em., 877). Omien havaintojeni ja aineistoni puitteissa en voi täysin yhtyä Low'n väittämään, sillä Latinalaisessa Amerikassa on monin paikoin esimerkiksi päättäviä tahoja solvaavia kannanottoja seinillä, kuten:

*"APRA=asesinos"*¹⁴ (APRA=murhaajat. Cuzco, Peru)

*"Muerte a Ibarra"*¹⁵ (Kuolema Ibarralle. Buenos Aires, Argentiina)

Graffitien suhteen valvontaa Latinalaisessa Amerikassa määrittää jonkinlainen valintaperiaate. Kuitenkaan sellaista yleistä periaatetta, jonka perusteella kaikki graffitit pyrittäisiin poistamaan, ei näytä olevan. Jos esimerkiksi poliittiset päättäjät ajaisivat graffitien tiukempaa kontrollointia, niin myös he itse joutuisivat muuttamaan puolueensa kampanjointikeinoja. Sen sijaan valvontaa näyttää määrittävän toimijoiden ja heidän välisten suhteiden muodostama valtaverkoston rakenne. Mitä enemmän on toimijoita, sitä enemmän on intressejä, ja sitä enemmän tulee etujen ristiriitoja. Mitä enemmän on intressejä, sitä enemmän ilmiön määrittely monimutkaistuu, eikä olekaan enää niin yksinkertaista se, kuka valvoo ja ketä valvotaan. On kuitenkin syytä huomata, että kaikki graffitit eivät varmasti ole yhtä hyväksytyjä Latinalaisessa Amerikassakaan. Aineistoni perusteella on mahdollista päätellä, että näkyvillä paikoilla oleviin graffiteihin ei kohdisteta niin paljon valvontaa, eli ne ovat täten hyväksytympiä. Sen sijaan graffitit, joihin kohdistetaan enemmän valvontaa, keskittyvät syrjäisemmille seuduille ja kaupunkien laitamille, jossa valvonta ei ole niin tiukkaa.

Valtasuhteet voivat verkottua ja muodostaa hallinnan kokonaisuuksia erilaisten käytäntöjen kautta, jotka ovat funktionaalisessa suhteessa toisiinsa. Vallankäyttö vakiintuu hallinnaksi silloin, kun erilaiset käytännöt pitävät yllä suunnitelmallisia ja pitkäjänteisiä valtasuhteita. (Alhanen 2007, 119–130.) Valtasuhteet eivät graffitien osalta näytä olevan niin vakiintuneet Latinalaisessa Amerikassa kuin Suomessa. Graffitien määrittelystä, käyttötavoista ja niiden laittomuudesta käydään jatkuvasti neuvotteluita Latinalaisessa Amerikassa eri toimijoiden kesken. Ainakin omien kyselyjeni ja havaintojeni perusteella vaikuttaa siltä, että graffitien hyväksyttävyyys on neuvottelukysymys. Tilannetta kuvastaa hyvin Bolivialaisen poliisin mielipide puolueiden vaalien alla tekemistä graffiteista. Hän sanoi graffitien olevan kaupungin järjestyssäännöissä kiellettyjä. Kun sitten kysyin, annetaanko esimerkiksi puolueille sakkoja niiden vaalien alla tekemistä graffiteista, hän vastasi hymyillen, että se riippuu tietenkin puolueesta. Suomessa käytäntö ei riipu tekijöiden taustoista tai

¹⁴ APRA (Alianza Popular Revolucionaria Americana) on puolue Perussa.

¹⁵ Anibal Ibarra on Buenos Airesin entinen pormestari

itse graffitista. Ainakin Stop töhryille -projektin ”tavoitteena on poistaa kaikki graffitit heti niiden ilmestyttyä julkisiin tiloihin ja muihin kaupunkikuvassa näkyviin pintoihin.” (HS 18.9.2008). Vaikka keskustelua käydään esimerkiksi internetin palstoilla paljon juuri siitä, minkälaiset graffitit ovat hienompia kuin toiset, niin silti käytännön valvonnan tasolla eroa erilaisten graffitien välillä ei tehdä, vaan tavoitteena on poistaa kaikki. Olisiko niin, että Latinalaisessa Amerikassa graffiteja ei nähdä niin suurena ”tahrana” julkisessa tilassa kuin Suomessa, koska niitä tekevät niin monet eri tahot ja ryhmittymät?

9.3 Julkisen tilan puhtaus ja vaara

On selvää, että graffitit uhkaavat monin paikoin julkisen tilan järjestystä, mutta jotta asioiden tiloja voidaan ylipäänsä horjuttaa, on oltava jonkinlainen järjestelmä, jota pyritään pitämään järjestyksessä, sillä ilman epäjärjestystä ei ole myöskään järjestystä. Kulttuurit ovat tällaisia järjestelmiä, jotka antavat yhteisölle joukon perusluokkia, joihin kulttuurin aatteet ja arvot järjestetään (Douglas 2003, 90) Tarvitsemme perusluokkia, joiden varaan voimme rakentaa toimintamme ja jäsentää havaintomme ympäristöstä, mutta kaikki havaitsemamme ja kokemamme asiat eivät asetukaan tuttuihin luokituksiin. Luokituksista seuraa se, että ne tuottavat väistämättä poikkeamia, anomalioita. ”[j]okaisessa kulttuurissa tapahtuu asioita, jotka uhmaavat kulttuurin perustavia oletusarvoja” (em., 90).

Douglas´n (2003) mukaan epäjärjestys on likaa, jonka poistaminen on yritys järjestää ympäristöä halutulla tavalla. Lika on itse asiassa jotain ainetta väärässä paikassa. (Em., 47–48.) Abstrakti kuva olohuoneen seinällä on taidetta, mutta alikulkutunnelin seinässä siitä tulee likaa, joka tulee poistaa. Se, mitä julkisen tilan järjestyksellä tarkoitetaan, on kulttuurisesti määriteltyä, sillä ehdotonta likaa ei ole olemassakaan. Lika on aina katsojan silmissä (Em, 47). Jos julkiseen tilaan ilmestyy jotain jonka ei pitäisi kuulua sinne kulttuurissa opittujen arvojen perusteella, paikan järjestys horjuu. Viime vuosina on Suomessa keskusteltu kaduille ilmestyneistä ulkomaalaisista kerjäläisistä (esim. HS 24.5.2008) Ilmiö on Suomessa uusi, joten vakiintuneita malleja ei ole olemassa siihen, miten näihin kerjäläisiin pitäisi suhtautua. Ulkomaalaiset kerjäläiset rikkovat kaupunkien totuttua järjestystä asettuen kadunvarsille kerjäämään. Kerjäläiset eivät kuulu tänne, he ovat meidän näkökulmastamme väärässä paikassa. Samoin voidaan ajatella graffiteista, sillä myös ne rikkovat julkisen tilan järjestystä. Ne voivat muuttaa paikan visuaalista ilmettä radikaalisti yhdessä yössä. Graffiteille ei ole ennalta määriteltyjä paikkoja, eivätkä ne noudata kaupungin, arkkitehtien tai mainostajien asettamia sääntöjä. Graffiteissa tai kerjäläisissä ei ole mitään vikaa, kunhan ne pysyvät

niissä paikoissa joihin ne ”kuuluvat”: kerjäläiset kotimaassaan ja graffitit laillisissa paikoissa tai muuten mahdollisimman näkymättömissä.

Erilaiset anomaliat ovat oikeastaan verrattavissa moniselitteisiin asioihin. Moniselitteiset asiat ovat monien tulkintatapojen synnyttämiä ominaisuuksia, kun taas anomaliat ovat asioita, jotka eivät sovi annettuihin kategorioihin. (Douglas 2003, 88–89.) Graffiti, joka ei varsinaisesti ole kirjoitusta eikä piirtämistä on moniselitteinen ilmiö. Yhtäläillä voidaan ajatella, että graffitit ovat anomalioita kirjoituksen ja piirtämisen luokittelussa, koska ne eivät kuulu suoraan kumpaankaan joukkoon (ks. kuva 22). Jakobson (1987) viittaa kulttuuriseen taipumukseen konkretisoida visuaalisia merkkejä, liittää ne asioihin ja ymmärtää ne ensisijaisesti jäljittelevänä taiteena. Abstraktien kuvien ajatellaan sotivan kuvallisuuden oletettua perusolettamusta, eli todellisuuden jäljittelyä vastaan, mistä johtuen abstrakti taide on esimerkiksi herättänyt vastustusta. (Em., 469–470.) Hip hop -graffitien kuvien ja kirjainten abstrakteja yhdistelmiä ei ole edes tarkoitettu tulkittavaksi kirjaimellisesti (Rahn 2002, 179). Baudrillard’n mukaan graffitien voima piileekin juuri siinä, että niissä ei itsessään ole mitään sisältöä, ne ovat ”tyhjiä ilmaisuja” (em., 27–28).

KUVA 22 Hip hop -graffitien koodikieltä San Josessa, Costa Ricassa.. (25.1.2006)

Alakulttuurin merkitysjärjestelmänä niiden tulkitsemiseen tarvitaan aivan erityistä koodia. Graffitien voima horjuttaa järjestystä perustuu niiden ilmaisulliseen moniselitteisyyteen, joka valtakulttuurin silmin näyttää poikkeavalta ja näennäisen tyhjältä. Graffitien käyttämällä merkitysjärjestelmällä ei ole paikkaa valtakulttuurin käyttämässä järjestelmässä. Graffitikielen käyttämät merkit ovat anomalioita valtaväestölle ja siksi myös uhkaavia:

”Ajatellaan vaikka tätä tiivistä ja viihtyisää Pakilan pientaloaluetta. Aamulla hakiessasi lehden postilaatikosta, havaitset töhryn talosi viereisestä sähkökaapista. Mielestäni siinä on selvä viesti: olin yöllä alueellasi, olisin voinut tehdä sinulle pahaa” (Matti Enhroth, Helsingin kaupungin entinen kunnanvaltuutettu. HKR-Tekniikan tiedotuslehti, Lokakuu 2007¹⁶)

Mutta koetaanko uhkana nimenomaan graffiteissa käytettävä koodi, vai ne ihmiset, joiden niitä kuvitellaan tekevän? Jos kotikadulle ilmestyisi graffiti, jonka viesti olisi selkeä ja kaikille ymmärrettävä, niin suhtauduttaisiinko siihen vähemmän torjuvasti? Borja ja Muxí (2003) toteavat, että pelko julkista tilaa kohtaan ei todellisuudessa ole pelkoa itse tilaa kohtaan, vaan siellä tapahtuvia asioita ja siellä aikaansa viettäviä ihmisryhmiä kohtaan (em., 39). Graffitit ovat sokeaa kommunikaatiota (ks. luku 7.1 *Viestinnän tekijät* kohta *Puhuttelija ja puhuteltava*), joten graffitit ovat jälkiä tuntemattomilta tekijöiltä. Joku on liikkunut alueella, mutta ei tiedetä kuka tarkkaan ottaen. Kommunikaation salamyhkäisyys graffiteissa käytetyn koodin ja niiden anonyymiksi jäävän tekijän suhteen ovat tekijöitä, jotka vaikuttavat siihen tapaan, jolla graffiteihin suhtaudutaan.

Kun kerran asiat, jotka määritellään liaksi, perustuvat kulttuurisesti määriteltyihin arvoihin, niin eikö tätä kautta voi hakea selitystä graffiti-ilmion erilaisuuksiin Suomessa ja Latinalaisessa Amerikassa. Minkä takia poliittinen graffiti Nicaraguassa, Leónin kaupungin entisen kaupungintalon seinällä, oli ollut näkyvillä jo monta vuotta, kun taas Tampereen keskustaan ilmestyvä graffiti poistetaan mahdollisimman pian? Ilmion laajuuden ja yleisyyden perusteella on perusteltua väittää, että graffiteja ei nähdä Latinalaisessa Amerikassa niin suurena julkisen tilan järjestykselle kuin Suomessa. Boliviassa haastattelemani mies kertoo tilanteesta Boliviassa:

”Täällä graffitit on otettu hyvin vastaan, koska ne ovat hyvin humoristisia, niissä on elämää ja ne pistävät ajattelemaan (...) Ne ovat laittomia, mutta hyväksytyjä. Kansalla on oikeus ilmaista itseään. Graffitit ovat suosittuja (...) Esimerkiksi paikallisessa sanomalehdessä Cochabambassa on joka kuukausi pieni graffiti-osio, johon on kerätty kirjoituksia kaupungin seiniltä” (Haastattelu 1.2.2007 Cochabamba, Bolivia)

Douglasin (2003) mukaan kulttuurissa ilmenneitä poikkeamia voidaan käsitellä monella tavalla. Negatiivisesti suhtautuessamme kiellämme ja paheksomme poikkeamia, kun taas myönteisessä suhtautumistavassa yritämme luoda uuden käsitysmallin, johon anomalia sopii. (Em., 90.) Latinalaisessa Amerikassa graffiteilla on pitkä historia ja ne on hyväksytyt monin paikoin epäviralliseksi tavaksi kommunikoida. Suomessa graffitit ovat taas pysytelleet aina alakulttuurisena ilmiönä. Ilmion liittyminen alakulttuuriin voi olla merkitsevä siihen rinnastettavien arvojen ja

¹⁶ Lainausta löydetty alun perin verkosta sivulta: <http://nollatoleranssi.info>

merkitysten kannalta. Esimerkiksi Boliviassa koka-lehdet ovat sallittuja, mutta naapurimaassa Argentiinassa ne luokitellaan laittomaksi huumeeksi. Kannabis on ollut vuosisatojen ajan tunnettu ja käytetty lääkekasvi, kunnes 1900-luvun puolivälin jälkeen sen käyttö liitettiin alakulttuureihin, jolloin sitä vastaan alettiin voimakkaasti kampanjoida. Päinvastoin kävi rock-musiikille, jota paheksuttiin alussa, koska se liitettiin voimakkaasti nuorten musiikiksi. Kun tämä musiikkityyli sai laajempaa suosiota, se hyväksyttiin muissakin piireissä. Nämä esimerkit osoittavat sen, että eri asiat voivat olla sallittuja eri aikoina ja eri paikoissa. Esimerkit osoittavat myös, että tietyn asian tai ilmiön läheinen yhteys alakulttuuriin tai muuten yhteiskunnan marginaaliin tekee sitä vastaan kampanjoimisen erityisen houkuttelevaksi.

9.4 Yhteenvetoa – siellä valtaa missä graffiteja

Tämän analyysiluvun alussa esitin kysymyksen koskien graffitien yhteiskunnallisia merkityksiä Latinalaisessa Amerikassa. Tutkimuksessa olen osoittanut, että graffiteilla voi Latinalaisessa Amerikassa nähdä olevan niin historiallis-kulttuurisia, viestinnällisiä kuin yhteisöllisiä merkityksiä. Historiallis-kulttuuriset merkitykset liittyvät niihin historiallisiin ja kulttuurisiin käytäntöihin, jotka ohjaavat ja määrittävät sitä, millaiset käytännöt ovat minäkin aikakautena kulttuurissa yhteisesti hyväksytyjä. Voidaan ajatella, että graffitit ovat vakiinnuttaneet tietyn aseman Latinalaisessa Amerikassa, koska niitä on tehty ja käytetty eri tarkoituksissa jo monien vuosikymmenien ajan. Graffitien viestinnälliset merkitykset liittyvät taas niiden käyttämiseen viestintänä. Tässä kohdin viittaan myös graffitien ja tilan väliseen semanttiseen vuorovaikutukseen, sillä graffitit ovat viestintää nimenomaan julkisessa tilassa. Yhteisöllisillä merkityksillä viittaan siihen, että graffitit voivat toimia merkkeinä ja symboleina kuulumisesta johonkin yhteisöön tai paikkaan. Graffiteja hyödynnetään myös kollektiivisten ongelmien ja asioiden käsittelemisen apuna. Ne voivat toimia eräänlaisena terapiamuotona, koska niiden tekeminen on konkreettista toimintaa, jolla saavutetaan tunne tilanteen hallitsemisesta.

Graffitit ovat keino viestiä ja välittää monenlaisia mielipiteitä ja tunteita. Graffitit ovat siis keino käyttää valtaa, sanoa esimerkiksi oma mielipide hallituspuolueista, osoittaa suosiota oman kaupungin jalkapallojengiä kohtaan tai houkuttaa äänestäjiä vaalimainonnalla. Valta toimii myös tilan tasolla, sillä graffiteja tekemällä saavutetaan valtaa ottamalla tila haltuun ja muokkaamalla sitä. Graffitien kautta hahmottuu monimuotoinen valtaverkosto, jossa neuvotellaan ja määritellään graffitien merkityksiä ja sitä kautta myös koko ilmiöön liittyvien toimijoiden asemia yhteiskunnassa. Tässä viimeisessä analyysiluvussa tulin osoittaneeksi, että Suomessa graffiti-

ilmiöön liittyvät valta-asetelmat ovat vakiintuneempia ja niitä on vähemmän kuin Latinalaisessa Amerikassa. Julkinen tila ei ole muuttumatonta, vaan tila elää ja liikkuu jatkuvasti. Julkisen tilan merkityksistä käydäänkin jatkuvaa taistelua. Latinalaisessa Amerikassa toimijoiden paljous ja erilaisten intressiryhmien kohtaaminen vaikuttavat osaltaan siihen, että julkiseen tilaan ja sen käyttöön liittyvät neuvottelut ja toimijoiden asemat eivät ole niin vakiintuneita kuin esimerkiksi Suomessa.

Kuten jo luvussa 7.2 *Viestinnän tehtävät*, kohdassa *Poettinen tehtävä*, toin esille, Suomessa graffiteista käytävä keskustelu rajoittuu yleensä kysymykseen siitä, ovatko ne taidetta vai töhryä. Ilmiön tarkastelemisen pelkistäminen sen esteettisiin arvoihin jättää huomioimatta ilmiön monimuotoisuuden ja graffitien viestinnän muut funktiot. Fortunan (1998) mukaan pelkäämme muistavamme asioita, joita emme oikeasti haluaisi kohdata. Tämän takia monet patsaat ja monumentit on irrotettu niiden historiallisista yhteyksistään ja niiden merkitys on pelkistetty niiden esteettisiin arvoihin. (Em., 73.) Suomessa julkisuudessa graffiteista käyty melko yksipuolinen keskustelu paljastaa sen, että graffitit ovat merkkejä sellaisista mielipiteistä, tunteista, alakulttuureista ja ihmisryhmistä, joiden asemaa tai merkitystä ei erityisesti haluta vahvistaa tai korostaa yhteiskunnassa. Sitä vastoin ilmiön monimuotoisuuden esille tuominen julkisissa keskusteluissa osoittaisi graffiti-alakulttuurin vahvuuksia, minkä seurauksena ilmiön tuomitseminen Suomessa ei olisi enää niin yksiselitteistä.

Tutkimus paljastaa sen, että myös Latinalaisessa Amerikassa valvontaa näytetään kohdistettavan enemmän alakulttuuriin tekemiksi leimattuihin graffiteihin. Jengi- ja hip hop -graffitit ovat keskittyneet laitakaupunkien alueille ja syrjäisemmille kujille selvemmin kuin muut graffitit (ks. luku 6.4 *Sijainnin merkityksestä*). Tämä kertoo osittain siitä, että uhkana ei koeta olevan niinkään itse graffitit, vaan ne ihmiset, joiden graffiteja kuvitellaan tekevän. Tämä kertoo myös siitä, että vaikka graffiti-ilmiö näyttää erilaiselta vertaillaessa Latinalaista Amerikkaa ja Suomea, niin joitakin yhteneväisyyksiä myös löytyy: tiettyjen graffitien liittäminen alakulttuuriin, näyttää tekevän niistä valtaväestön silmissä likaa, joka on siivottava kokonaan pois tai ajettava vähintäänkin mahdollisimman kauas kaupunkien keskustoista.

Kuitenkin on muistettava se, että mitä enemmän on neuvottelun osapuolia, sitä vaikeampi on vetää yksiselitteistä määritelmää ilmiöstä. Toimijoiden ja erityisesti intressiryhmien moninaisuus takaavat osaltaan myös ilmiön monimuotoisuuden. Siksi graffitit ovat Latinalaisessa Amerikassa vaikeasti määriteltävissä ja vakiintuneiden käytäntöjen ja asenteiden ulottumattomissa. Onkin

mielenkiintoista seurata sitä, miten ilmiö siellä elää ja muuttuu tulevaisuudessa. Aika tulee myös näyttämään sen, mihin suuntaan käytäntö graffitien suhteen etenee Suomessa. Viimeaikaisten julkisuudessa käytyjen keskustelujen perusteella näyttää nimittäin siltä, että äärimmäinen vastakkainasettelu poliittisten päättäjien ja graffitien tekijöiden välillä on pikkuhiljaa rakoilemassa.

10. Lopuksi

Kun aloin tekemään tätä gradua noin kaksi vuotta sitten, en osannut aavistaa sitä, miten ajankohtaiseksi valitsemani aihe Suomessa muodostuu tänä aikana. Syksyn 2008 aikana esimerkiksi Helsingin Sanomissa on ollut lähes joka viikko kirjoituksia liittyen graffiteihin ja julkisen tilan käyttämiseen. Kuten tutkimukseni osoittaa, graffitit ovat ilmiönä kovin erilaisia Latinalaisessa Amerikassa verrattuna Suomeen. Latinalaisessa Amerikassa graffiteja on määrällisesti enemmän, mutta myös tyylien ja teemojen suhteen graffiteissa on paljon enemmän variaatiota verrattaessa Suomeen. Uskon silti, että tutkimus antaa uusia välineitä tarkastella ilmiötä myös täällä Suomessa, koska tutkimuksen näkökulma graffiteista viestintänä on jäänyt vähemmälle julkisuudessa käydyissä keskusteluissa.

Tavoitteena on siis ollut tutkia graffiteja viestintänä. Jakobsonin mallin kautta tarkasteltuna graffitien kautta käytävän kommunikaation tehtävänä ei ole totuuden tavoittelu tai objektiivisen informaation välittäminen, vaan pikemminkin ajatusten ja tunteiden herättely lyhyillä mielipiteillä, lausahduksilla ja symboleilla. Graffiteista tekemieni luokitusten puitteissa voin sanoa, että määrällisesti eniten näin Latinalaisessa Amerikassa matkatessa jengi- ja hip hop -graffiteja sekä uusliberalistisia ja puoluepoliittisia graffiteja. Näiden graffitityyppien suuri määrä suhteessa muihin osoittaa, että katujen seinät ovat toisaalta yksityisen reviirin laajentumista että poliittista tilaa. Kuvat ja tekstit katujen seinillä kertovat menneistä ja tulevista tapahtumista, sekä tilassa liikkuvien ihmisten tunteista ja mielipiteistä. Graffitien viestinnällisistä funktioista yleisimmiksi nousivat vaikuttamistehtävä, ilmaisutehtävä ja faattinen tehtävä. Suurimmassa osassa graffiteja ensisijaisena tarkoituksena on siis tehdä vaikutus puhuteltavaan, ilmaista oma mielipide graffitissa esitettävään aiheeseen sekä pitää viestintäkanavaa avoinna ja toimia eräänlaisena symbolina kuulumisesta johonkin yhteisöön.

Graffitien ja tilan semanttinen suhde on vastavuoroinen, sillä graffitien merkitykset vaikuttavat tilan merkityksiin ja päinvastoin. Graffitit muokkaavat sekä konkreettisella että symbolisella tasolla paikkojen merkityksiä. Konkreettisella tasolla kadun visuaalinen ilme muuttuu, jos sinne tehdään graffitit. Julkisissa tiloissa käyttäytymistämme ja tunteidenpurkauksiamme säätelevät tiukat kulttuuriset ja sosiaaliset normit, mutta graffitien kautta tuodaan julki sellaisiakin asioita, joita ei julkisissa tiloissa muuten kohtaisi. Monin paikoin Latinalaista Amerikkaa graffitit toimivat paikallisen muistin ylläpitäjinä ja eräänlaisina historiankirjoittajina tai aikakauden dokumentoijina. Tällöin graffitit voivat myös vahvistaa asukkaiden suhdetta paikkaan.

Suomessa graffitit liitetään julkisissa keskusteluissa ääripäihin. Joko ne ovat taidetta tai töhryä, laitonta tai laillista. Todellisuudessa ne kuitenkin ovat jotain totuttujen luokitteluiden väliltä, vaikeammin määriteltävissä. Julkinen tila on kulttuurisen määrittelyn tulosta ja graffitit ovat tämän määrittelyn polttopisteessä. Graffitit ovat kirjoituksen ja maalauksen, laittoman ja laillisen, taiteen ja töhryn rajamailla, ja juuri siksi ne herättävät niin paljon keskustelua ja ovat sosiologisesti mielenkiintoisia. Se tapa, jolla graffiteihin suhtaudutaan Suomessa, on vain yksi tapa monien muiden mahdollisten joukossa. Uskonkin, että se miten tutkimaani ilmiöön suhtaudutaan eri paikoissa, kertoo jotain mielenkiintoista näistä paikoista. Se, miten graffiteihin suhtaudutaan ja miten niitä käytetään Latinalaisessa Amerikassa, kertoo esimerkiksi yhteiskunnan toimijoiden välisistä suhteista ja siitä, miten niissä neuvotellaan vallasta. Graffiteilla voi Latinalaisessa Amerikassa nähdä olevan niin historiallis-kulttuurisia, viestinnällisiä kuin yhteisöllisiä merkityksiä. Keskustelut ja asenteet Suomessa kertovat taas, että valta-asetelmat ovat vakiintuneempia, jolloin myös käytännöt liittyen graffiti-ilmiöön, kuten valvonta, ovat vakiintuneempia. Ilmiön erilaisuutta Latinalaisessa Amerikassa verrattuna Suomeen ei kuitenkaan kattavasti selitä valvonnan määrä tai teknologian kehityksen erot, vaan juuri se, että Latinalaisessa Amerikassa graffiteja tekevät monet eri tahot. Suomessa graffiteja tekevät vain harvat, jolloin koko ilmiö on helpompi liittää alakulttuureihin ja sitä kautta helpompi myös tuomita.

Tutkimus ja sen tulokset ovat tieteellisesti merkittäviä, koska ne antavat uudenlaisen ja tuoreen näkökulman yhteiskunnalliseen ilmiöön, joka herättänyt paljon keskustelua Suomessa. Ilmiö antaisi monta mahdollisuutta jatkotutkimukselle. Katujen seinät elävät ja muuttuvat ajan mukana. Graffiteissa tulee jatkuvasti esille uusia aihepiirejä ja käyttötarkoituksia, joten uuden aineiston kerääminen esimerkiksi viiden vuoden päästä antaisi mahdollisuuden tutkia ilmiön ajallista muutosta Latinalaisen Amerikan sisällä. Tutkimusta voisi myös jatkaa vaihtamalla tutkimuksen painopistettä graffitien tutkimisesta graffitien tekijöihin. Tällöin olisi mahdollista selvittää esimerkiksi graffitien tekijöiden taustalla vaikuttavia motiiveja. Tämä kuitenkin edellyttäisi suhteellisen laajan haastatteluaineiston keräämistä ja aktiivista kontaktien luomista mieluiten jo ennen kentälle menoa.

Lähteet:

Kirjallisuus:

Abel Ernest & Buckley Barbara (1977) *The handwriting on the wall*. Greenwood press, Connecticut.

Adams, Karen & Winter, Anne (1997) Gang graffiti as a discourse genre. *Journal of sociolinguistics* Vol. 1:3, 337-360.

Alhanen, Kai (2007) Käytännöt ja ajattelu Michel Foucault'n filosofiassa. Gaudeamus, Helsinki.

Augé, Marc (1992) *Non-places. Introduction to an anthropology of supermodernity*. Verso, London.

Austin, J.L (1975) *How to do things with words*. Oxford University Press, Oxford.

Ball, Michael & Gregory, Smith (1992) *Analyzing visual data. Qualitative Research Methods*. Vol. 24. Sage Publications, London.

Barthes, Roland (1993) *Tekijän kuolema, tekstin syntymä*. Vastapaino, Tampere.

Baudrillard, Jean (1984). *Merkkien kapina*. Taide-lehti 3/ 84, 24-29.

Best, Curwen (2003) Reading graffiti in the Caribbean context. *Journal of Popular Culture*. Vol. 36:4, 828-852.

Borja, Jordi y Muxí, Zaida (2003) *El espacio publico: ciudad y ciudadanía*. Electa, Barcelona.

Borja, Jordi (1998) *Ciudadanía y espacio público*. Revista Ambiente y desarrollo. Vol. XIV:3, 13-22.

Bushnell, John (1990) *Moscow graffiti –language and subculture*. Unwin Hyman Ltd, Boston.

Bussing, Ilse Marie (2004) *Cuando las paredes hablan. Graffiti de San Lucas*. Editorial de la Universidad de Costa Rica, San José.

Cabezas, Omar (1984) *La voz del pueblo es la voz de las pintas*. Teoksessa Cabezas, Omar & Téllez, Dora María: *Pintas y graffiti de Nicaragua. La Insurrección de las paredes*, 21-27. Editorial Nueva Nicaragua, Managua.

Canclini, Néstor Garcia (1995) *Hybrid cultures. Strategies for entering and leaving modernity*. University of Minnesota Press, Minneapolis.

Castillo, Eduardo (2006) *Puño y letra. Movimiento social y comunicación gráfica en Chile*. Ocho Libros Editores, Chile.

Chaffee, Lyman (1993a) *Political protest and street art. Popular tools for democratization in hispanic countries*. Greenwood Press, London.

Chaffee, Lyman (1993b) Dramaturgical politics: the culture and ritual of demonstrations in Argentina. *Media, Culture and Society*. Vol. 15/1993, 113-135.

Chaffee, Lyman (1990) The popular culture political persuasion in Paraguay: Communication and public art. *Studies in Latin American Popular Culture*. Vol. 9/1990, 127-149.

Craven, David (2002) *Art and revolution in Latin America 1910-1990*. Yale University Press, Yhdysvallat.

Daza, Stephanie (2006) Local responses to globalizing trends: student-produced materials at a Colombian public university. *International Journal of Qualitative Studies in Education* Vol. 19:5, 553–571.

Douglas, Mary (2003) *Puhtaus ja vaara. Rituaalistisen rajanvedon analyysi*. Vastapaino, Tampere.

Downing, John (2001) *Radical media: rebellious communication and social movements*. Sage, London.

Drexler, Jane & Hames-Garcia, Michael (2004) Disruption and democracy: challenges to consensus and communication. *The Good Society*. Vol 13:2, 56-60. The Pennsylvania State University, University Park, PA.

Eagleton, Terry (1997) *Kirjallisuusteoria: johdatus*. Vastapaino, Tampere.

Ekholm, Peter (2000) *Tärkeintä on liike? Elinkeinoelämän Valtuuskunnan (EVA) keskustelumuistio*. Taloustieto Oy, Helsinki.

Eskola, Katariina (1991) Kirjallisuus ja audiovisuaalinen kulttuuri kommunikaationa. Suomalaiset lukevat, katsovat ja kertovat. Teoksessa Kytömäki, Juha (toim.) *Nykyajan sadut. Joukkoviestinnän kertomukset ja vastaanotto*, 143–192. Gaudeamus, Helsinki.

Ferrell, Jeff (1993) *Crimes of style. Urban graffiti and the politics of criminality*. Garland Publishing, New York.

Fiske, John (1993) *Merkkien kieli. Johdatus Viestinnän Tutkimiseen*. Vastapaino, Tampere.

Fortuna, Carlos (1998) Las ciudades y las identidades: patrimonios, memorias y narrativas sociales. *Alteridades, Revista de ciencias sociales y humanidades*, Universidad Autónoma Metropolitana Iztapalapa. Nro 16/1998, 61-74.

Foucault, Michel (2000) *Tarkkailla ja rangaista*. Otava, Helsinki.

Foucault, Michel (1999) *Seksuaalisuuden historia*. Gaudeamus, Helsinki.

Foucault, Michel (1989) *Kaupunki, tila, valta*. Yhdyskuntasuunnittelun laitos, TTKK, Tampere.

Fox, Elisabeth (ed.) (1988) *Media and politics in Latin America. The struggle for democracy*. Sage Publications, London.

- Fox, Elisabeth (1997) *Latin American broadcasting. From tango to telenovela*. John Libbey Media, United Kingdom.
- Gari, Joan (1995) *La conversación mural. Ensayo para una lectura del graffiti*. Los libros de Fundesco, España.
- Grieb, Kenneth (1984) *The writing on the walls: graffiti as government propaganda in Mexico*. *Journal of Popular Culture*. Vol. 18:1, 78–91.
- Grönlund, Kimmo (2006) *Osallistuva demokratia. Teoksessa Borg, Sami (toim.) Suomen demokratiaindikaattorit. Oikeusministeriön julkaisuja 2006:1, 71–92*. Oikeusministeriö, Helsinki.
- Gyasi Obeng, Samuel (2000) *Speaking the unspeakable. Discursive strategies to express language attitudes in Legon (Ghana) graffiti*. *Research on Language & Social Interaction*. Vol. 33:3, 291-320.
- Hall, Stuart (ed.) (1997) *Representation. Cultural representations and signifying practices*. Sage, London.
- Heywood, Andrew (2003) *Political ideologies: an introduction*. Palgrave Macmillan, New York.
- Holenstein, Elmar (1976) *Roman Jakobson's approach to language. Phenomenological structuralism*. Indiana University Press, Indiana.
- Hubbard, Phil (2005) *Space/Place. Teoksessa Sibley, David (ed.) Cultural Geography: a critical dictionary of key ideas, 41-48*. I.B. Tauris & Co Ltd., London.
- Huesca, Robert & Dervin, Brenda (1994) *Theory and practice in Latin American alternative communication research*. *Journal of Communication* 1994, Vol. 44:4, 53-73.
- Isomursu, Anne (1995) *Uusi graffitikulttuuri Helsinginseudulla vuosina 1984-1994. Pro gradu-tutkielma, Folkloristiikan laitos. Helsingin yliopisto*.
- Jakobson, Roman (1987) *Language in literature*. Belknap Press, Cambridge.
- Jakobson, Roman (1960) *Closing statement: linguistics and poetics. Teoksessa Sebeok, Thomas (ed.) Style in language, 350-377*. M.I.T Press, Cambridge.
- Jokinen, Heikki (1989) *Onni on suuri valkoinen seinä. Teoksessa Jyrki Pöysä (toim.) Betoni kukkii, 199-214*. Painokaari Oy, Helsinki.
- Kangasniemi, Jukka (2005) *Roman Jakobsonin semiotiikka. Pro gradu –tutkielma. Historiatieteen ja filosofian laitos, Tampereen yliopisto*.
- Klingman, Avigdor & Shalev, Ronit (2001) *Voices of israeli youth following the assassination of the prime minister*. *Youth & Society*. Vol. 32:4, 403-420.
- Koskela, Hille (2000) *The gaze without eyes: video surveillance and the changing nature of urban space. Teoksessa Holmes, David: Virtual globalization, s.134-156*. Routledge 2001, London.

- Kunelius, Risto (2003) Viestinnän vallassa. Johdatus joukkoviestinnän kysymyksiin. WSOY, Helsinki.
- Kupiainen, Reijo (2007) Voiko kuvaa lukea? Visuaalisen lukutaidon kysymyksiä. Teoksessa Rosso, Leena-Maija & Seppä, Anita (toim.) Tarkemmin katsoen. Visuaalisen kulttuurin lukukirja, 36-54. Gaudeamus, Helsinki.
- Lefebvre, Henri (1998) The Production of space. Blackwell, Oxford.
- Lehtonen, Mikko (2000) Merkitysten maailma. Kulttuurisen tekstintutkimuksen lähtökohtia. Vastapaino, Tampere.
- Lehtonen, Turo-Kimmo (1999) Rahan vallassa. Ostoksilla käyminen ja markkinatalouden arki. Tutkijaliitto, Helsinki.
- Low, Setha M. (1996) Spatializing culture. The social production and social construction of public space in Costa Rica. *American Ethnologist* Vol. 23:4, 861-879.
- Madanipour, Ali (2003) Public and private spaces of the city. Routledge, London.
- Martín-Barbero, Jesús (2006) A Latin American perspective on communication/cultural mediation. *Global Media and Communication*. Vol. 2:3, 279–297.
- Massey, Doreen (2003) Paikan käsitteellistäminen. Teoksessa Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli (toim) *Erilaisuus*, 51-83. Vastapaino, Tampere.
- May, John & Thrift Nigel (Ed.) (2001) Timespace. *Geographies of temporality*. Routledge, Lontoo.
- Mc Cloud, Scott (1994) Sarjakuva - näkymätön taide. Good Fellows, Helsinki.
- Mikkonen, Kai (2005) Kuva ja sana. Kuvan ja sanan vuorovaikutus kirjallisuudessa, kuvataiteessa ja ikonoteksteissä. Gaudeamus, Helsinki.
- Mitchell, Don (2005) Landscape. Teoksessa Sibley, David (ed.) *Cultural Geography: a critical dictionary of key ideas*, 49-56. I.B. Tauris & Co Ltd., London.
- Moser, Annalise (2003) Acts of resistance: the performance of women's grassroots protest in Peru. *Social Movement Studies*, Vol. 2:2, 177-190.
- Nordmarker, Anki ym. (2000) The effects of alcohol intake and induced frustration upon art vandalism. *Social Behavior & Personality: An International Journal*. Vol. 28:1, 15-24
- Pietilä, Veikko (1997) Joukkoviestintätutkimuksen valtateillä. Tutkimusalan kehitystä jäljittämässä. Vastapaino, Tampere.
- Rafferty, Pat (1991) Discourse on difference. *Visual Anthropology Review*. Vol. 7:2, 2 – 120.
- Rahn, Janice (2002) Painting without permission: hip-hop graffiti subculture. Greenwood, USA.

- Raivo, Petri & Karjalainen, Pauli (1999) Maantieteen maisemia: johdatusta kulttuurimaantieteelliseen maisematutkimukseen. Oulun yliopisto, Oulu.
- Rajanti, Taina (1999) Kaupunki on ihmisen koti. Tutkijaliitto, Helsinki.
- Remedi, Gustavo. A (2005) The beach front (La Rambla): reality, promise and illusion of democracy in today's Montevideo. *Journal of Latin American Cultural Studies*. Vol. 14:2, 131-159.
- Rosenthal, Anton (2000) Spectacle, fear and protest. A guide to the history of urban space in Latin America. *Social Science History* 2000, Vol. 24:1, 33-73.
- Ross, Catherine and Jang, Sung Joon (2000) Neighborhood disorder, fear, and mistrust: the buffering role of social ties with neighbors. *American Journal of Community Psychology*. Vol. 28:4, 401-420.
- Roston, Bill (2003) Changing the political landscape: murals and transition in Northern Ireland. *Irish Studies Review*, Vol. 11:1.
- Sennett, Richard (1974) *The fall of public man*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Seppänen, Janne (2005) Visuaalinen kulttuuri. Teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle. Vastapaino, Tampere.
- Seppänen, Janne (2004) *Katseen voima. Kohti visuaalista lukutaitoa*. Vastapaino, Tampere.
- Simmel, Georg (2005) *Suurkaupunki ja moderni elämä. Kirjoituksia vuosilta 1895-1917*. Gaudeamus, Helsinki.
- Storey, John (2003) *Cultural studies and the study of popular culture*. The University of Georgia Press, Georgia
- Talvitie & Ilmonen (toim.) (1997) *Sulkakäärme ja jaguaarijumala. Meksikon ja Guatemalan intiaani kulttuurit*. Tampereen Taidemuseo, Forssa.
- Tarasti, Eero (1996) *Esimerkkejä. Semiotiikan uusia teorioita ja sovelluksia*. Gaudeamus, Helsinki.
- Téllez, Dora María (1984) También las paredes se insurreccionaron. Teoksessa Cabezas, Omar & Téllez, Dora María: *Pintas y graffitti de Nicaragua. La insurrección de las paredes*, 87-94. Editorial Nueva Nicaragua, Managua.
- Tietäväinen, Antti (2004) Ja meiltähän ei maalit loppu -Etnografinen tutkimus graffitikulttuurista. Pro gradu -tutkielma. Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos, Tampereen yliopisto.
- Till, Karen E. (2004) Political landscapes. Teoksessa Duncan, James (ed.), Johnson, Nuala (ed.), Schein, Richard (ed.) *A companion to cultural geography*, 347-364. Blackwell Publishing, United Kingdom.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2002) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.

- Valentine, Gill (2001) *Social geographies. Space & Society*. Pearson Education, England.
- Valtonen, Pekka (2001) *Latinalaisen Amerikan historia*. Gaudeamus, Helsinki
- Vatikiotis, Pantelis (2004) *Communication and alternative media. Westminster papers in communication and culture*. Vol. 1:2, 4-29.
- Veivo, Harri & Huttunen, Tommi (1999) *Semiotiikka. Merkeistä mieleen ja kulttuuriin*. Edita, Helsinki.
- Vinelli, Natalia & Esperón, Carlos (2004) *Contrainformación. Medios alternativos para la acción política*. Ediciones Continente. Buenos Aires, Argentiina.
- Vuorinen, Jyri (1997) *Taideteos Merkkinä. Johdatus semioottiseen taiteenkäsitykseen*. Suomen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Waisbord, Silvio R. (1996) *Farewell to public places? Electoral campaigns and street spectacle in Argentina*. *Studies in Latin American Popular Culture*. Vol. 15, 279-301.
- Weber, Max (1980) *Protestanttinen etiikka ja kapitalismin henki*. WSOY, Helsinki.
- Westwood, Sallie & Williams, John (ed.) (1997) *Imagining cities: scripts, signs, memory*. Routledge, London.
- Verkkojulkaisut:**
- Canclini, Nestor Garcia (1997) *Ciudad invisible, ciudad vigilada*. La Jornada Semanal, 18.5.1997. Verkossa: <http://www.jornada.unam.mx/1997/05/18/sem-nestor.html>. (2.01.2009)
- Canclini, Nestor Garcia (1996) *Culturas urbanas de fin de siglo: la mirada antropológica*. El Centro Regional de Investigaciones Multidisciplinarias (CRIM). Verkossa: <http://www.crim.unam.mx/cultura/ponencias/ponen2faseindice/Canclini.htm> (02.01.2009)
- Quesada, Florencia (2006) *Imaginarios urbanos, espacio público y ciudad en América Latina*. *Pensar Iberoamérica. Revista de Cultura* Nro 8/2006. Verkossa: <http://www.oei.es/pensariberoamerica/ric08a03.htm> (30.11.2007)
- Silva, Armando (2007) *La ciudad como comunicación*. *Felafacs. Revista Académica de la Federación Latinoamericana de Facultades de Comunicación Social*. Nro. 74/2007. Verkossa: <http://www.dialogosfelafacs.net/articulos-cul-23ArmandoSilva.php> (16.1.2008)
- Silva, Armando (2001) *Algunos imaginarios urbanos desde centros históricos de América Latina*. Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales Sede Ecuador. Verkossa: <http://www.flacso.org.ec/docs/sfcsilva.pdf> (30.11.2007)
- Souza, María Silvina [a] (julk.vuosi ei tiedossa) *Nuevos actores, nuevas prácticas*. *Pensar Iberoamérica, Revista de Cultura*. Organización de Estados Iberoamericanos. Verkossa: <http://www.oei.es/pensariberoamerica/colaboraciones06.htm> (30.11.2007)

Souza, Silvina [b] (julk.vuosi ei tiedossa) Comunicación y espacio público en la ciudad de La Plata. Circulación, recorridos y encuentros. Pensar Iberoamérica, Revista de Cultura. Organización de Estados Iberoamericanos. Verkossa: <http://www.oei.es/pensariberoamerica/colaboraciones03.htm> (30.11.2007)

Sanoma- ja aikakauslehtiartikkelit:

Clarín, Argentina 21.11.2006: Los graffiti, la "viveza criolla" para hacer campaña electoral en Ecuador.

Helsingin Sanomat 18.9.2008: HS-raati tuomitsee töhrykampanjan. HS Kulttuuri.

Helsingin Sanomat 10.9.2008: Nuorisotoimi haluaa lopettaa Helsingin graffitisodan. HS Kaupunki.

Helsingin Sanomat 24.5.2008: Helsingin suunnitelma kerjäläisten kadulta tavoittamiseksi valmis. HS Kaupunki.

Helsingin Sanomat 30.3.2006: Luvattomat graffitit ja töhryt ovat käyneet harvinaisemmiksi Helsingissä. HS Kaupunki.

HKR-Tekniikan tiedotuslehti, Lokakuu 2007: Siisteys on kaupunkilaisten yhteinen asia, 10–11.

El Mercurio Valparaiso, Chile 18.1.2005: Combate a carteles ilegales.

La Nación, Argentina 16.3.2006: Una estafa los dejaría sin viaje de egresados.

El Nuevo Diario, Managua, Nicaragua 21.9.2006: Pintas y rótulos abren fisuras en Masaya y Jalapa.

Prensa Libre, Guatemala 25.1.2006: Se unen contra el crimen.

La República, Uruguay 26.1.2007: Hubo escrache y humor cerca de la embajada de Finlandia en Argentina.

Tilastot:

UN Data. The United Nations Statistics Division (Tilastot vuosilta 2005-2006): Internet user per 100 population. Verkossa: <http://data.un.org/>

United Nations Cyber School bus / InfoNation (Tuoreimmat tilastot vuodelta 2000): Newspaper circulation. Verkossa: <http://cyberschoolbus.un.org>

World Values Survey (Tilastot vuosilta 1996-2001) Political action [a]. Confidence in different institutions and organizations / police [b]. World Values Survey Association. Verkossa: www.worldvaluessurvey.org

Aineisto:*Haastattelut:*

- Haastattelu nro 1. Cochabamba, Bolivia 1.2.2007
- Haastattelu nro 2. La Paz, Bolivia 6.2.2007
- Haastattelu nro 3. Valparaiso, Chile 29.3.2007

Internetsivustot:

- Kromi: www.krmi.net/index.php
- Graffitiblogi: <http://graffitit.blogs.fi/>
- Flickr: www.flickr.com